

Razmišljanje po konfe- renci Zveze študentov Jugoslavije

V soboto (11. maja) je v Skopju končala z delom VIII. konferenca ZSJ, ki je zasedala dva dni na plenarnih sejah in komisijah. Konferenca je potekala v času zelo intenzivnih študentskih gibanj v Evropi, zato se je od nje pričakovalo, da bo bolj odločno analizirala politični položaj v ZSJ, vzroke za precejšnje politično mrtvilo, ki vlada v naši organizaciji, in nakazala rešitve oz. poti za razvoj študentske organizacije v študentsko gibanje. Kljub temu, da konferenca tega ni storila, je nikakor ne moremo oceniti za neuspešno, saj so bile diskusije po komisijah zelo živahne in sprejete resolucije niso slabe, čeprav jim še vedno manjka več konkretnosti. Sprejet je bil sklep, da bo idejno delo v ZS ter njena politična vloga v družbi predmet prvega zasedanja nove stalne skupščine v jeseni.

Minula konferenca je ponovno pokazala na razlike v jugoslovanskem študentskem gibanju pri ocenjevanju pomembnih političnih vprašanj. Tako je skoraj 12 ur trajala zelo ostra diskusija v predsedstvu centralnega odbora ZSJ o tem, ali naj sprejmemo resolucijo o dogajanjih na Poljskem ali ne. Stališča so bila do konca različna, tako da resolucije nismo mogli sprejeti, dialog pa se bo nadaljeval. Pri tem ne gre le za formalna vprašanja podpore nekemu študentskemu gibanju, temveč za vprašanje samostojnosti odločanja naše organizacije ter njenega odnosa do reševanja nasprotij v socialističnih deželah, vključno v Jugoslaviji. Naše mnenje je, da izgradnje socializma ne more biti brez razvoja demokracije. Obenem pa je res, da govori nekaj dejstev proti sprejetju takšne resolucije, saj bi se s tem praktično vmešali v notranje zadeve poljske študentske zveze, nezadovoljstvo poljskih študentov pa so izkoristile tudi reakcionarne sile, kar povzroča nejasno sliko položaja.

Razlike v gledanju na našo organizacijo so se pokazale predvsem pri vprašanju njene samostojnosti tako pri kreiranju zunanje politike kakor pri izdelavi lastnega političnega programa, ki mora biti prilagojen specifičnim interesom študentske populacije. Naša delegacija z drugim predlogom ni uspela, ker očitno o čem takšnem v drugih centrih še niso resno razmišljali. V Ljubljani bomo vsekakor pričeli z izdelavo akcijskega političnega programa, saj so priprave že v teku.

Tudi v prihodnjem obdobju bo naše osnovno delo stalno reševanje študijskih in drugih problemov, ki so povezani s študijem, ter materialnih vprašanj. Vendar se vse bolj kaže nevednost takšne študentske organizacije, ki ne bi imela aktivnega odnosa do vseh notranjih in zunanjih političnih družbenih in gospodarskih dogajanj, na kar nas je posebej opozoril tov. Tito med razgovorom, ki smo ga imeli pri njem 8. maja. Naša organizacija v političnem delu nima preveč prakse. Zato bomo morali poiskati načine za angažiranje večjega dela študentov ter metode, ki bodo kar najbolj učinkovite. Če pri tem ne bomo uspeli, bo Zveza študentov izgubila še tisto vlogo in ugled med študenti, ki jo ima sedaj.

Jože Šlander

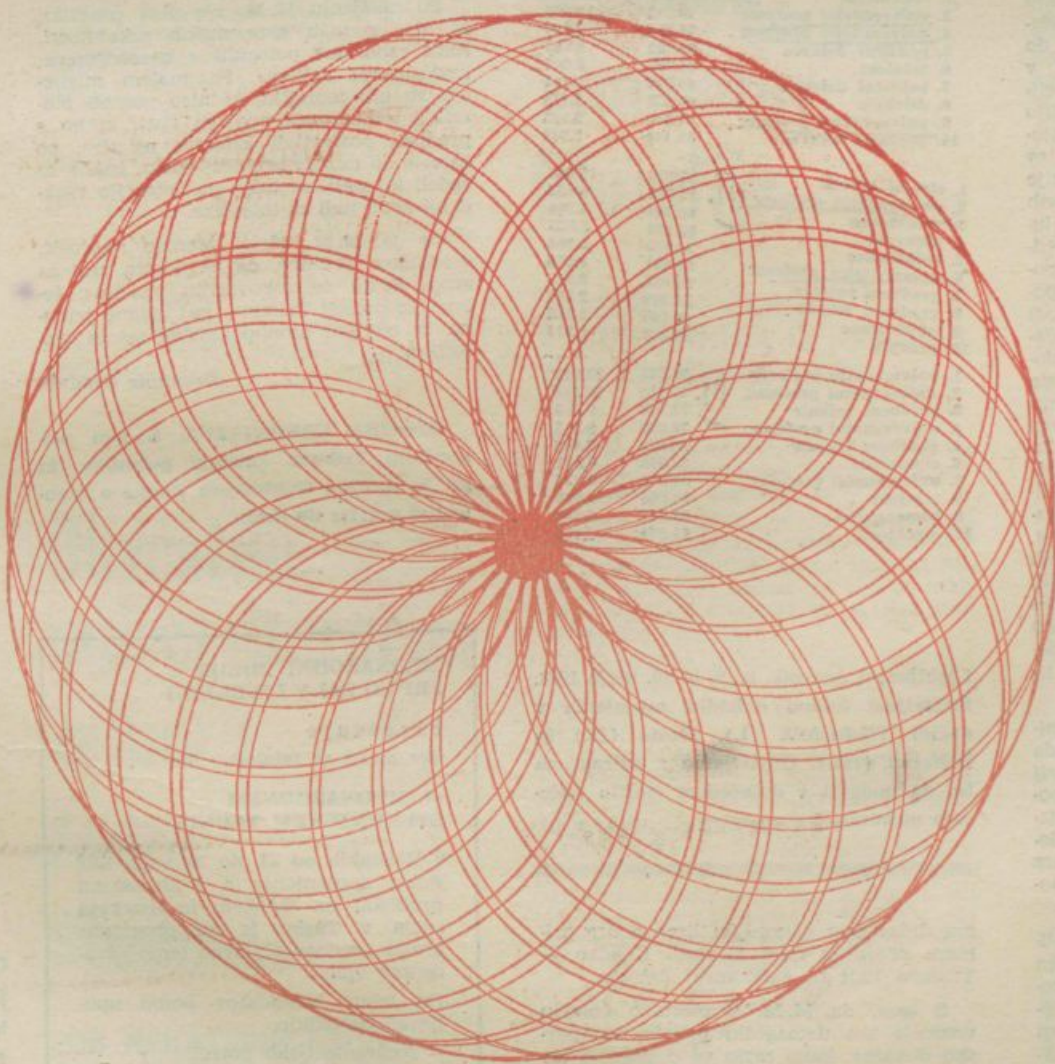
KONFERENCA ODDELKA ZA GOZDARSTVO

Komunisti tega oddelka so na svoji letni konferenci posegali v vprašanje popolne pasivizacije študentov pri nas z ozirom na vrenja na univerzah v Evropi in na situacije, ki onemogoča sproščanje individualne aktivnosti na področju mednarodnih odnosov.

Ljubljana, 20. V. 1968

Letnik XVI

Številka 20

SPRINGERJEVO SADJE

Iz Zvezne republike in Zahodnega Berlina je prejela žena težko ranjenega Rudija Dutschkeja do sedaj okrog 40 grozilnih pisem. Največ pošiljatelj obžaluje, da Dutschke še živi. Med drugim pišejo: »Drugič bomo streljali bolje«, »škoda, da nisi orknila«.

PACIFISTI V KONCENTRA- CIJSKO TABORIŠČE

Mark Satin, vodja najvažnejše kanadske organizacije za oskrbo ameriških vojnih ujetnikov je na konferenci v Torontu (Kanada) dejal: »Amerika je vse pripravila, da povno odpre osemnajst internacijskih taborišč, ki so bila med drugo svetovno vojno v Kaliforniji. Uporabila bi jih za ameriške pacifiste; število Američanov, ki jih preganjajo iz političnih vzrokov, namreč raste iz dneva v dan.«

Kot je Satin pojasnil, so taborišča v Kaliforniji med vojno uporabljali za internacijo številnih ameriških državljanov japonskega rodu. Satin, ki je zaradi sodelovanja z ameriški zvezami, ki nasprotujejo vojni, dobro informiran, je tudi izjavil, da je v ameriških vojaških zaporih preko tisoč pacifistov, ki se nočejo boriti v Vietnamu.

PROTESTNO PISMO KIESINGERJU

250 docentov, asistentov in študentov Münchenske univerze je zveznemu kanclerju Kiesingerju poslalo odprto pismo, v katerem so izrazili solidarnost z demonstracijami demokratičnih sil ter zahtevali spremembo razmer v Zvezni republiki.

OČEVI NAŠI, TIRANI NAŠI

Večerne novosti pišejo, da je novi upravnik Jugoslovenskega dramskega pozorišča v Beogradu Bojan Stupica objavil repertoar za prihodnjo sezono. Omenil je Lope de Vega, Aishila (Agamemnon), Sartra (Hudič in ljubi Bog), Kongres Primoža Kozaka in Sarajevo 1914, ki ga po Dedijerjevih materialih pripravlja Borislav Mihajlović.

Izvedeli smo, da sledi osnovna ideja dramatizacije načrta našega pokojnega sodelavca Borivoja Dedijera; to je drama — dokument o procesu proti mladobosancem, kjer ne gre za dialog s Habsburžani, pač pa tudi za upor zoper očete. Kot osnovno misel je vzel Gačinovićev stavek: »Očevi naši, tirani naši. Stvarili su svet po svome kalupu i sad nas teraju, da po njemu živimo«.

ŠE VEDNO O PRAVICI DO DELA

K dvogovoru o pravici do dela med Slavkom Preglom (S.P.) in menoj (B.G.) se je oglasil tudi Milan Matos (M.M.), katerega prispevek po mojem mišljenju ne sme ostati brez odgovora. Morda ima M. M. prav, ko trdi, da je ta besedni spopad odraz razmer pri nas, gotovo pa je res, da gre za razkorak med teorijo in prakso.

Oba moja kritika sta si edina v tem, da so moje misli že krepko obdelane. Če je to res, zakaj se ne uredi tako, da bi se naša ekonomska emigracija lahko vrnila domov? Nasprotno — po časopisnih vesteh se pripravljajo zakoni, ki problema brezposelnosti nikakor ne morejo rešiti. V mislih imam nameravano zakonsko sistematizacijo delovnih mest v podjetjih in prisilno upokojevanje vseh, ki so starejši od 65 let. Starostna meja zaposlitve ima smisel samo za tiste, ki so duševno ali telesno toliko opešali (četudi se tega ne zavedajo), da delo ovirajo, namesto da bi ga pospeševali. Plačevati po krajini tistim, ki bi se lahko sami služili svoj kruh, pomeni vendar neupravičeno obremenjevanje mlajših. Kar se pa tiče sistematiziranja delovnih mest v podjetjih, bi to na njihovo konkurenčnost in s tem na stabilnost delovnih mest samih slabo vplivalo. Kdor pozna fiziologijo in biologijo industrijskega podjetja, ta ve, da mora imeti podjetje toliko svobode, da lahko hitro prilagaja svoj aparat zahtevam trga. Tovarna ni pisarna, produkcija je borba, kjer poveljniku ne smemo delati predpisov, kako naj svoje čete razporedi. Če je torej najavljena smer reševanja vprašanja brezposelnosti plod tiste »krepke obdelave v ekonomski teoriji«, potem je ta obdelava zgrešena. Če pa so teoretiki prišli do spoznanja, da je edini možni izhod v ustvarjanju novih rentabilnih produkcijskih procesov, zakaj molče in celo silijo k molku nekoga, ki ve, kaj je treba storiti? Bistvo mojega predloga je zgraditev take organizacije, pravzaprav integracije podjetij, ki bo olajšala uvajanje novih rentabilnih produkcijskih procesov in lukrativnih delovnih mest ob njih. Če predlog ni podan v izrazoslovju, ki ga uporabljajo teoretiki, se to prav lahko popravi. Kritiki S.P. odklanja predlog tudi na podlagi ugibanj: »B.G. ne pojasni danih pogojev trga, ne daje sheme funkcioniranja delovne organizacije in ne izdela sistema delitve dohodka, zato je kritika mestoma prisiljena ugibati, kaj bi iz tistega kar pa je povedano, utegnili slediti.« Za ta ugibanja trdim, da niso točna, četudi so dobronamerna. Povezovanje proizvajalcev in odjemalcev ne mora pomeniti »vnaprejš postavljenih regulacijskih ukrepov«, temveč je mišljen sistem prostovoljnih kompromisnih dobavnih pogodb, nastalih ob posredovanju državnih organov. Na podlagi takih pogodb podjetje pač lahko zajamči določeno število in kvaliteto delovnih mest. Ampak vseeno, sodba je izrečena in ostane.

Kritik M.M. pa pravi: »V svojem pisanju pa je (B.G.) mojstrsko dokazal, da ne pozna osnovnih ekonomskih kategorij in zakonov (na splošno marksistične politične ekonomije). Osebo težko dojamem, da nekdo, ki ne loči »dela« od »delovne sile« (ne vem, kje naj bi bil ta dva pojma zamenjaval, B.G.), skuša resno posegati v ekonomsko razpravo.«

Rad priznam, da v marksistični politični ekonomiji nisem doma, ne priznam pa, da bi moralo biti zanje politične ekonomije vstopnica k diskusiji o praktičnem uresničanju pravice do dela. Če sem lahko leta 1930 sredi največje gospodarske krize zbral okoli sebe 100 brezposelnih in sebi in njim z minimalnimi sredstvi organiziral stalno zaposlitev, bi moral tudi teoretike zanimati, kako sem to zmoget storiti brez znanja politične ekonomije in brez Mao Ce Tungovih knjižic, s pomočjo katerih danes tehniki in znanstveniki delajo čudeže. Zato mislim, da

imam pravico in dolžnost svoje misli o vprašanju borbe proti brezposelnosti (temelječe na izkušnjah) tudi izraziti.

V tej kritiki gre tudi za izkrivljanje mojih besed. Jaz sem namreč v odgovoru S.P.-ju napisal, da iz njegove definicije reforme normalen človek ne more spoznati, kaj je treba storiti, da pridemo do blagostanja. K temu M.M. dobesedno pravi: »... B.G. pa mu v zahvalo vrača kar naziv »nenormalnež«! Tega nikjer nisem zapisal, še manj pa sem imel namen sobesednika žaljivo etiketirati. Mislim, da se pač vsakdo lahko kdaj slučajno tako izrazi, da ga normalen človek ne razume, vendar mu zato nihče ne bo očital nenormalnosti.

Ta besedni spopad je menda res »odraz razmer pri nas«. Tako mi M.M. očita »vrsto čisto demagoških prijemov (o šoferju avtobusa, o kmetu, ki s slabimi pridelki krmi družino, o izražanju tovariša Tita), ki so ekonomsko neizobraženo mu bralcu bolj prijetni kakor strokovna diskusija«. Kdor je vaju sodelovati s preprostimi sodelavci — posebno, če je pristaš samoupravljanja — mora govoriti jezik, ki je tudi ekonomsko neizobražene-

1. glasbenik	97.241	22.857
2. nogometaš	87.222	16.622
3. univerzitetni profesor	76.322	10.995
4. univerzitetni profesor	71.415	8.787
5. politični delavec	70.309	8.289
6. arhitekt	66.701	6.997
7. politični delavec	64.239	6.134
8. direktor	63.052	5.718
9. univerzitetni profesor	61.300	5.105
10. politični delavec	61.140	5.049

1. strojni tehnik	75.580	10.863
2. univerzitetni profesor	63.728	5.955
3. uslužbenec	60.681	4.888
4. zdravnik	55.498	3.525
5. uslužbenec	51.930	2.786
6. univerzitetni profesor	51.381	2.676
7. gradbeni inženir	51.088	2.618
8. gradbeni tehnik	51.509	2.702
9. upokojenec	49.505	2.325
10. pravnik	49.429	2.314

1. univerzitetni profesor	94.255	20.915
2. univerzitetni profesor	75.313	10.546
3. gradbeni inženir	73.190	9.585
4. univerzitetni profesor	72.656	9.345
5. gradbeni inženir	68.560	7.646
6. ekonomist	65.348	6.521
7. univerzitetni profesor	64.073	6.075
8. arhitekt	64.006	6.052
9. komercialist	63.247	5.736
10. direktor	61.374	5.130

Ljubljanski dnevnik, 8., 9. in 10. maja 1968.
Prijavljeni osebni dohodki zaposlenih v občini Vič-Rudnik (I.), Moste (II.) in Bežigrad (III.). Objavljamo z ozirom na to, da podatki v določenem smislu zadevajo univerzo.

mu državljani razumljiv; brez dobre primere skoro ni moč izhajati. Končno — Tribuna tudi ni ekonomski časopis.

S tem, da M.M. primero o šoferju vrednoti kot demagoški prijem, »mojstrsko dokazuje«, kako malo vé o pogojih uspešnega vodenja produkcijskih procesov. Tako neznanje je med našo inteligenco tako razširjeno, da ovira napredek. Zelo inteligentni znanec mi je n.p.r. čisto resno govoril, da bi bilo za samoupravljanje najbolje, če bi dolžnost direktorja opravljal vsak dan kdo drugi. Ljudje mislijo, da gre tovarna sama od sebe; najamejo

strokovnjake in delavce in blagajna začne bruhati denar. Če pa kdo česa ne ve, pogleda v literaturo, tam je tako in tako vse zapisano, treba je le poznati 25 črk. Saj končno tudi ni čudno, da vlada taka nevednost; slovenska inteligenca nima nobene tradicije pri vodenju produkcije. Še do nedavnega smo bili le župniki, uradniki, sodniki ali odvetniki pa zdravniki; če se je kdo po naključju dokopal do denarja, je neizbežno postal hišni posestnik. Pred nekaj meseci sem poslušal na televiziji posvetovanje direktorjev. Eden izmed njih je rekel, da tehnologija tako hitro napreduje, da v petih letih znanje zastara in da bi morali vsakih pet let vodilni kader nadomestiti z novimi absolventi fakultete. Mišljenje, da fakultete dajejo vedno sveže perfektne strokovnjake, je zelo razširjeno, malokdo ve, kako nebogljeno je začetnik in da potrebuje leta, preden lahko začne svoje znanje koristno uporabljati. Na splošno lahko rečem, da so tehniki premalo ekonomisti, ekonomisti pa premalo tehniki. Vrh tega se kakor ekonomisti tako tehniki zapirajo vsak v svoj krog in ga ljubosumno čuvajo pred »vmešavanjem« drugih krogov, pri tem pa se čisto vzajemno omalovažujejo. Samo ob medsebojnem upoštevanju in razumevanju pa je možno uspešno, skupinsko delo. V šoli se tega ne morejo naučiti, to prinese praksa in karakter, če obstaja.

M.M. skoro gotovo ni takega mišljenja, saj zahteva za šolane ekonomiste monopol celo za samo diskusijo, češ kaj boš ti, saj se še izražati ne znaš. Tu pa ne smemo pozabiti, da v naši diskusiji ne gre za politično ekonomijo, temveč za vprašanje kako odpraviti brezposelnost in zajamčiti pravico do dela, torej vprašanje, v katerem je znanje praktika najmanj tako potrebno kot znanje šolanega teoretika. Morda je J.M. Keynes dovolj velika avtoriteta v politični ekonomiji, da mu bo M.M. verjel. Keynes je namreč eno svojih knjig posvetil svojemu učitelju Newcombu, o katerem pravi: »Newcomb po poklicu ni bil nacionalni ekonom, temveč matematik. Njegovi »Principi politične ekonomije« (izšli l. 1886) so eno tistih izvirnih del, ki jih sveži znanstveni duh, ki s čitanjem vse pravoverne materije še ni pokvarjen (pocrtal B.G.), ... lahko proizvede; še danes jih je vredno čitati.« (Keynes Vom Gelde, 1932, str. 189.) Keynes torej misli, da preveč teorije znanstvenega duha pokvari! Tako je razumljivo, da teoretik dostikrat od samih dreves ne vidi gozda. Praksa je tista, ki poraja teorijo; vrednost teorije spoznamo po tem, ali prakso oplaja ali zavira. Teoretiki, ki ne iščejo stika s prakso, ostanejo jalovi, pa četudi na podlagi devetih knjig napišejo še deseto. Za nas vse bi bilo koristno, če bi mladi teoretiki prevzemali direktorska mesta manjših slabih podjetij, odgovornost bi jim uravnala mentaliteto. Če bi brez finančne protekcije uspešili v nekaj letih iz slabih napravili dobra podjetja, tedaj bi šele bili sposobni pisati razprave in paragrafe.

Po mišljenju M.M. »so prav praktiki, ki niso poznali ekonomskih zakonitosti, znali zaposlene potegniti v neznanstvene, kratkoročne rešitve«. Po mojem mišljenju so bili teoretiki, ki niso poznali bioloških zakonitosti podjetij tisti, ki so s predpisi postavljali kretnice na tire, po katerih so morali praktiki voziti, kakor so vedeli in znali ter tako, da ustvarijo vsakdanji kruh tudi za teoretike.

Če je M.M. »želel edinole naprositi uredništvo Tribune, da ne odpira vrat za svoje strani nestrokovnemu pisanju«, čim jaz prositi Tribuno, naj ostane tribuna in odkloni monopolistične težnje teoretikov.

Branimir Gradnik

OPOMBA UREDNIŠTVA: S tem prispevkom Tribuna končuje polemiko, ki sta jo sprožila Gradnikova članka o zagovoritvi pravice do dela.

MEDNARODNI ODBOR PRI UO ZSJ V LJUBLJANI

razpisuje
dve mesti za udeležbo na

»7. MEDNARODNEM
ŠTUDENTSKEM TEDNU«

v Helsinkih od 23. do 30. sept. 1968
Polg seznanjanja s študentskimi problemi na Finskem in kratkega izleta v Turku je na programu krajši seminar z glavno temo »Študentov vpliv«.

Pri izbiri kandidatov bomo upoštevali naslednje:

- frekvencijsko potrdilo
- dokazilo o aktivnem obvladanju angleščine
- aktivno delo v Zvezi študentov
- dober učni uspeh

Prijave sprejema do 15. junija 1968
Mednarodni odbor ZSJ, Trg revolucije 1.

Odprto pismo reviji „PARIS- MATCH“

Pariški »Match« je v svoji 996. številki, z datumom 11. maj 1968 objavil reportažo o Marielle Goitschel, francoski olimpijski smučarki. V tem članku je mogoče prebrati o njenih vtisih iz Jugoslavije naslednjo izjavo: »In dežele Vzhoda, kakšna Kalvarija. Nikdar več se ne bom vrnila tja. V Jugoslaviji postaneš nevrasteničen. Ničesar ne moreš početi. Nobene svobode nimam. Nenehno te nadzorujejo. To je žalostno. Ko sem znova odkrila Francijo, sem imela občutek, da se vracam v paradiž ...«

V reportaži je govora o karieri gospodične Goitschel. Gospodična Goitschel se je odločila za politiko. Takole pravi: »Politiko, to imam rada predvsem zato, ker so ljudje iz parlamenta ljudje z izredno inteligenco ...«

Tribuna, list študentov ljubljanske univerze, objavlja to izjavo državljanke Republike Francije kot preprosto informacijo. Uredništvu »Paris-Match« pošiljamo to pismo z vprašanjem, kakšen interes ima, da objavlja neizvirno in neresnično informacijo o prijateljski deželi, ki visoko spoštuje francoskega duha in tudi z zanimanjem spremlja delo revije, ki tega duha nemalokrat uspešno propagira. Marielle Goitschel, katere smučarske uspehe z zanimanjem spremljamo tudi ljubljanski študentje, pa pošiljamo iskreno sožalje, da iz naše dežele ni odnesla drugega kot šopek slabih besed. Obenem ji sporočamo, da dvomimo v njeno politično treznost in v perspektivo njenega političnega udejstvovanja. Na vsak način podira lastno misel, ko pravi, da so ljudje, ki se ukvarjajo s politiko, visoko inteligentni ljudje. Pojav Marielle v političnem življenju ne bo povzročil pomembnega dviga ravni parlamentarne besede.

» Et les pays de l'Est, alors ! quel calvaire. Je n'y retournerai plus. En Yougoslavie, c'est à devenir neurasthénique. On ne peut rien faire. On n'a aucune liberté. On est surveillé. C'est triste. Quand je redécouvrais la France, j'avais l'impression de revenir au Paradis ! La France, qu'est-ce que vous voulez ...«

BEOGRAJSKI ŠTUDENTJE IN DOGAJANJA NA POLJSKEM

(Književne novine - Beograd - 27. aprila 1968)

Ob dogodkih na Poljskem so tudi študentje filozofske fakultete v Beogradu sestavili protestno pismo. To pismo pa je naletelo na obsežnejšo polemiko, saj ga univerzitetni odbor Zveze študentov ni hotel podpisati in se je od pisma celo distanciral. V današnji številki objavljamo nekaj prispevkov iz »Studenta«, lista beograjskih študentov, kjer razprava ni ostala le ob vprašanju dogodkov na Poljskem in njihove opredelitve, pač pa se je dotikala nekaterih bistvenih odnosov in problemov na relaciji študent-univerza—študentska organizacija. Da bi beograjsko razpravo čimbolj približali, smo prevedli še članek, ki je izšel v »Književnih novinah« in prinaša celotno kroniko problema.

Kot je znano, so na iniciativo odbora ZK skupine za sociologijo filozofske fakultete v Beogradu študentje filozofske fakultete poslali študentom varšavske univerze solidarnostno pismo. To iniciativo so podprli tudi nekateri študentje drugih fakultet in visokih šol. Polno podporo jim je dal tudi fakultetni odbor ZSJ filozofske fakultete. Študentje so pismo rektorju varšavske univerze in pismo solidariziranja s poljskimi študenti podpisovali posamezno in tako sprejemali nase polno moralno odgovornost zanj.

Toda univerzitetni odbor ZSJ ni odobril te akcije. V pojasnilu, ki je bilo objavljeno v 14. letošnjem »Studentu«, je rečeno, da je bolj na Poljskem bolj med konservativnimi in naprednimi silami, da je ta boj notranja zadeva Poljske, da moramo pustiti napredne sile na Poljskem, naj same izbojujejo svoje pravice in da je najboljša možna podpora poljskim progresivnim silam »naše zaupanje v njihovo lastno moč«. V razpravi v zvezi z dogajanjem na Poljskem in Češkoslovaškem, ki smo ji bili priča na pravni fakulteti, je po obvestilu »Studenta« (23. april 1968) Nijaz Dizdarević dejal: »Če bi bil jaz študent, ne bi podpisal tega pisma! Predvsem se ne bi strinjal z določenimi formulacijami v tem pismu, na primer s tisto o študentskem avantgardizmu...«, a vsekakor bi razmislil tudi o tem, kakšen efekt lahko povzroči tako solidariziranje. Na sestanku 18. aprila na filozofski fakulteti, ki je bil v bistvu občni zbor študentov beograjske filozofske fakultete, so sledila pojasnjevanja, ki bi morala dopolnjevati izjavo univerzitetnega odbora. »Beseda gre, je sporočeno ob tej priložnosti, o dogajanju, o katerem nismo obveščeni; ni nam dovolj znano stanje na Poljskem in kaj se dogaja za kulisami teh premikov ter katere sile delujejo v ozadju.«

To stališče pa ni dobilo podpore študentov filozofske fakultete. Večina udeležencev zbora je menila, da je bila akcija fakultetnega odbora zveze študentov popolnoma upravičena, da je reagiranje univerzitetnega odbora inspirirano v dobrem delu z nepravilno glavno mislijo in da v tem trenutku ni na mestu. Docent dr. Vladimir Jakoljević je označil vztrajanje univerzitetnega odbora, da je treba omogočiti progresivnim silam na Poljskem, naj si same izbojujejo svoje pravice, kot izolacionizem, »zapiranje v polžjo hišico pa je čisti malomeščanski egoizem«. Z zbora je poslano odprto pismo univerzitetnemu odboru, v katerem se fakultetni odbor Zveze študentov distancira od pisma univerzitetnega odbora. »Univerzitetni odbor,« je rečeno v pismu, »nima nikake kompetence, da bi se javno distanciral od posameznih podpisov študentov, a pismo so študentje podpisovali posamezno.« Pod tem dokumentom je podpisanih 1520 študentov.

»Kdo daje pravico univerzitetnemu odboru ali kateremukoli forumu v tej deželi svobodno misli, da se javno distancira in celo obsoja individualno stališče? Ali ima ta odbor patronat nad njimi?« se sprašuje študentje. V odprtem pismu je nadalje rečeno, da je UO ZSJ izgubil osnovni politični takti reagiranja in da se je v določenih akcijah počutil slab, brez odgovornosti in brez iniciative. Bistveno vprašanje je, kdo v tem trenutku začne akcijo. »Ali ni paradoksalno, da se univerzitetni odbor distancira od akcije, ki se je pravzaprav začela med članstvom, obenem pa imamo pred očmi dejstvo, da je osnovno načelo našega socializma SAMOUPRAVLJANJE, in to pomeni odločanje v vrstah samih članov. Torej se nam pripisuje kot greh dejstvo, da se poslužujemo osnovnih samoupravnih pravic.« Na koncu pisma

se naglašja, da mora univerzitetni odbor zaradi takega stališča odgovarjati pred svojim članstvom in da Zveza študentov ne sme tolerirati načina »takega krutega in navajenega vodenja«. »Kako pojasniti stališče tega odbora, ki podpira socialistične študente Zahodnega Berlina, hkrati pa se distancira od akcije solidarnosti s študenti Poljske?«

Razprave o Poljski so dobile precej veliko publiciteto v zadnjih dveh številkah »Studenta«. V članku Za ili protiv posmatračkog morala (23. IV.) Ilija Moljković obsoja pojasnilo univerzitetnega odbora. V nekem drugem članku »Nesto novo u Univerzitemskom komitetu SK« (ista številka) je med ostalim zapisano: »... vse te razprave so privedle v neugoden položaj odgovorne posameznike in forume, ki so reagirali, kot se je od posameznih lahko pričakovalo, konservativno: nekateri so grozili z željo, da se akcija zaustavi; nekateri so se distancirali ali omejevali — pravijo, da v imenu daljnovidnosti in kompleksnejšega gledanja zgodovinske situacije. Moramo jih razumeti — ni jim bilo lahko: navadili so se, da ob času dobivajo precizno formulirane ocene in v kuverti zaprta stališča. To so pričakovali tudi tokrat. Mogoče so jih tudi dobili, kdo ve. V glavnem pa je to obnašanje pogojeno s tistimi družbenimi strukturami, ki so že odigrale svojo vlogo ali bi jo vsaj morale že odigrati.«

Na koncu naj še dodamo, da študentje beograjske filozofske fakultete niso ostali osamljeni v svoji akciji podpore poljskim študentom. Imeli so podporo dela univerzitetnih profesorjev, podobne akcije pa smo čutili tudi na drugih fakultetah v deželi. Univerzitetni odbor Zveze študentov v Ljubljani je na primer prav tako poslal odprto pismo rektorju varšavske univerze in poljski ambasadi v Beogradu. Čeprav je napisano v znatno mirnejšem tonu, se pismo ljubljanskih študentov bistveno ne razlikuje od pisma beograjskih študentov.

Obvestilo univerzitetnega odbora Zveze študentov

(OB NEKATERIH ŠTUDENTSKIH AKCIJAH V ZVEZI Z DOGAJANJEM NA POLJSKEM — ŠTUDENT, 16. APRILA 1968)

Evidentno je, da obstajajo na Poljskem danes močne birokratske sile, ki onemogočajo svobodni razvoj socialistične druž-

be, da proces demokracije ni prodira v celotnem prostoru javnega in družbenopolitičnega življenja, da proces destalinizacije v določenih sferah napreduje počasneje kakor je bilo pričakovati in da se stalinisti upirajo naprednemu procesu kljub naporom progresivnih sil v poljski družbi: da obstaja močna in dobro organizirana katoliška cerkev, ki se ima za edinega pravega zaščitnika poljskega naroda in katere reakcionarni vpliv dominira dober del prebivalstva; da obstajajo močni ostanki birokratskih slojev, katerih ideološke in politične pozicije so prežete s konservativnimi ali celo buržoazno-liberalnimi načeli; da je močno poudarjen nacionalni moment, ki ima tudi svoje vsem znano zgodovinsko ozadje itd.

Univerzitetni odbor sodi, da so v današnji Poljski (med poljskimi študenti in v njihovi organizaciji ter med vsemi delovnimi ljudmi Poljske) v teku akcije, ki bi pomagale najti takšen družbenopolitični razvoj dežele, ki bi omogočil krepitev socialističnih sil in socialističnih odnosov na Poljskem in ki bi nevtraliziral učinek delovanja omenjenih antisocialističnih — birokratskih, konservativnih, reakcionarnih in buržoazno-liberalnih sil.

V zadnjem času so na beograjski univerzi skupine študentov podpirale profesorje in študente varšavske univerze, ki so bili kot iniciatorji nemirov in zaradi tega izključeni z univerze. Pri tem pa so te skupine izgubile izpred oči kompleksnost situacije in teže dilem, ki jih sedaj na Poljskem razrešujejo. Njihove akcije so dobile preveč enostranski podarek.

Kar zadeva metode, ki jih v tem boju uporabljajo različne strani, mislimo, da jih ne moremo podpreti, posebno, kadar teče beseda o grobih administrativnih in birokratskih intervencijah in insinujacijah.

Univerzitetni odbor prav tako poudarja, da je demokratična metoda dela v organizaciji Zveze študentov in možnost argumentiranega zagovarjanja lastnih stališč pri projektiranju akcij edini pravi način v delu organizacije. Zaradi tega univerzitetni odbor obsoja vse akcije, ki nastajajo izven organizacije Zveze študentov, posebno, kadar gre za akcije, ki zahtevajo skrbno predhodni dogovor.

Univerzitetni odbor ZS
v Beogradu

Nijaz Dizdarević O pismu študentov filozofije

(ODLOMEK ČLANKA
K. KURSPAHIĆA IZ »STUDENT-
TA«, 23. APRILA 1968)

... Po predavanju tovariša Dizdarevića je Zaga Pešić-Golubović postavila naslednjo varšavske univerze:

Kako je mogoče, da je demokratična iniciativa (pismo varšavskim študentom), ki jo je samostojno začela skupina študentov filozofije, zadela na tipično etatično reakcijo študentskega vodstva (univerzitetnega odbora)?

Ali moramo podpirati samo tiste progresivne sile, ki so stopile na čelo boja za demokratizacijo, ali tudi tiste, ki tak boj bojujejo?

V odgovoru na to vprašanje se je tovariš Dizdarević ustavil posebno ob pismu beograjskih študentov filozofije študentom varšavske univerze:

»Če bi bil sam študent, ne bi podpisal tega pisma! Predvsem se ne bi strinjal z določenimi formulacijami, npr. s tisto o študentskem avantgardizmu (»študentje vsega sveta so danes v prvih vrstah borbe za uresničitev humanistične družbe in zaradi tega smo zelo presenečeni ob takšni reakciji oblasti v socialistični Poljski...«), a vsekakor bi tudi razmislil o tem, kakšen efekt lahko ima takšno solidariziranje...«

Na to je Svetozar Sojanović dejal, da nekatere formulacije v pismu študentov filozofije verjetno res niso sprejemljive, njihova iniciativa, s katero so pokazali svojo potrebo po samostojnem političnem mišljenju, pa se ne bi smela obsojati: »... kajti navaditi se moramo, da se nekaj tisoč študentov ne identificira z vse-

mi svojimi vodstvi, sekretariati in komiteji, ki se o mnogih stvareh opredeljujejo šele naknadno, saj se z vzdrževanjem pojasnjevanja in zagovarjanja stališč omogoča obstoj hierarhične, birokratske mentalitete...«

Za in proti moralni opazovanja

OB OBVESTILU UNIVERZITETNEGA ODBORA ZS BU IN PODOBNIH REAKCIJAH

Najprej postavljam nekaj principialnih vprašanj: Če kdo protestira proti uporabi metode, ki jo kot človek ne odobrava — ali to pomeni, da se vmešava v tuje stvari? Oziroma — natančneje povedano: ali je človeško bitje obvezano, da pomaga drugemu bitju, katerega človeška osebnost je ogrožena? Če sam npr. opazujem, kako nek človek terorizira in pretepa drugega človeka — ali naj se vmešam, ali torej lahko pomagam sočloveku, ne da bi ogrožal eventualne pravice prvega človeka? Celo, če je drugi človek kriv — ali moram sam z ozirom na svoj širši človeški interes pristati na tak način in tako metodo zadoščenja pravici? (Vsekakor je tako poenostavljeno političnih problemov grobo, a tudi administrativne metode so grobe. Od administrativnih metod in kontroliranja (in nekontroliranega) posluževanja nasilja do ubijanja pa je samo korak.

Namen študentov filozofske fakultete je bil torej le solidariziranje s študenti varšavske univerze, moralna podpora in v istem trenutku protest proti načinu in metodi, s katero so bile odbite njihove zahteve po demokratičnejšem reševanju problemov na varšavski univerzi. Če je ta moralna podpora, če je ta protest formuliran na nezadovoljiv političen način, ostaja vprašanje forme, za katero bi pravzaprav morali skrbeti na univerzitetnem odboru in ZK BU. Politična zavest študentov se začneja — (zares sicer ob zunanjem dogajanju) prebujati, toda — ali jo je zato potrebno pobijati že na prvem koraku? Na kakšen način lahko človek ali študent postane politično osveščen, če mu ni dovoljeno, da se obnaša ob političnih problemih kot človeško bitje? Od človeka ne moremo zahtevati, da živi in misli samo oficinalno — saj je predvsem človeško bitje. Prejšnja praksa (da se študente »osvešča« od zgoraj) se je izkazala kot neadekvatna: študentje so postali v tem obdobju popolnoma apolitični. Pobijanje in obsojanje takih akcij, kot je bila akcija študentov filozofske fakultete, lahko pripelje samo do ponovnega pasiviziranja ali vsaj do malomeščanskega natolcevanja o političnih in seksualnih problemih po kavarnah in klubih...

Odkod potem nezaupanje do poštenosti namenov študentov filozofske fakultete in odkod »obsodba« njihove akcije? Po mojem mišljenju izvira to nezaupanje iz teženja, da bi se omejeno razumevanje stvarnosti, presoneficirano v posameznikih, uprlo vsemu tistemu, kar dokazuje to omejenost; obenem pa se hoče zaščititi proti tem dokazom. V tem smislu sodim, da je »obsodba«, ki jo je univerzitetni odbor izrekel ob akciji študentov filozofske fakultete, samo prikrivanje lastne nepravilnosti, nezadostne angažiranosti v povezovanju s študenti in v počasnosti reagiranja na dogajanja na univerzi. Vsak tak »rež«, ki tako ukinja nasprotja, ni nič drugega kot posledica nemoči, da se spozna vsa kompleksnost dogajanja, in posledica nepravilnosti, da se nasprotja usklajujejo. Poleg tega sodim, da ni več sprejemljivo mišljenje, da v tej deželi lahko delujejo in politično mislijo le tisti, ki so za to zadolženi — tj. politiki. Več kot gotovo je, da je več tistih, ki so za socializem, kot tistih, ki mu nasprotujejo. Danes ne gre več samo za to, da socializem ščitimo pred kakršnimkoli notranjim in zunanjim sovražnikom, temveč je ob istem času (celo čim prej — vsaj kar se tiče demokratskih odnosov v sami deželi) treba težiti k njihovem izgrajevanju in poglabljanju. Odtujeno politično mišljenje pa teži k obsojanju in negativni kvalifikaciji vsake podobne zahteve, jo obsoja, a obenem tudi sugerira očitke, da so študentje-podpisniki protestnega pisma zavedeni prav tako, kot so zavedeni njihovi poljski kolegi...

(Op.: Odlomki iz članka Ilije Moljkovića »Student«, 23. 4. 1968)

Prevratništvo slovenskih študentov (na Dunaju)

Hvaležno je biti vsestransko obveščen o stanju v dunajskem študentskem domu KOROTAN, pa čeprav pisanje takšnih obvestil za vsakega ni željeno opravilo in čeprav jih je mnogo med ljubljanskimi študenti, ki na žalost s takšnimi obvestili ne vedo kaj dosti početi.

Z zanimanjem zasledujem gibanje slovenskih študentov iz zamejske Koroške. V nekajletnih naporih »Kluba slovenskih študentov na Dunaju« vidim veliko stvar — novo osnovo slovenskega gibanja v Avstriji, drugačnega od dosedanjih, ne zaplotniškega, pač pa evropskega, ki bo koristilo tudi stvarnosti in ugledu Avstrije. Ob tem pač nič bistveni »balkanizma«, ki tako enavažno prizadenejo frau Langer. Gospod Tomažič — mož, ki je z močno osebo iniciativo zbral sredstva Slovencev za izgradnjo pomembnega doma KOROTAN, ki naj bi služil predvsem slovenskim študentom in šele nato čemurkoli drugemu (morda osebnemu prestižu) — je slovenski intelektualac, ki gotovo ve, da se njegovi »varovanci« ne pritožujejo nad posteljo in kruhom, pač pa jim je do globljih reči. Gospod Tomažič je omogočil slovenskim fantom stanovanje na Dunaju in zelo nehvaležno bi bilo to pozabiti. Toda mišljenje in prepričanje stanovalcev KOROTANA ne more biti sestavina na seznamu hišnega inventarja, za katerega skrbita gospod rektor in frau Langer. Premalo je resnica, da so samoiniciativni in zaslužni možje pač običajno idejno kruti in težko prenesejo drugačne nazore od lastnih. Če je tu jabolko spora, potem se bo gospod Tomažič moral sprijazniti z dejstvom, da davek hvaležnosti ne more biti idejna pokorščina, ki je mladi Slovencev v Avstriji končno vendarle ne more več prenašati.

Vesel bi bil, če bi gospod rektor to mnenje delil in bi z več vesti razsojal o tem, ali slovenske fante zmetati na ulico ali ne in — ali mora odnos do slovenskega študentskega društva povezovati z mislijo na policijo.

Franci Pivec

Stališče kluba slovenskih študentov k zadnjim dogodkom v visokošolskem domu Korotan na Dunaju

V slovenskem visokošolskem domu Korotan na Dunaju je v zadnjih dneh prišlo do delovanja, s katerim se klub slovenskih študentov na Dunaju ne more strinjati. S trošenjem listkov z nemškimi tekstom kot »Langer raus — Klub reine«, »Wer ist Chef im Haus?«, »Die kompetenzen der Sekretärin feststellen« itd. se odprti problemi med domom in Klubom slovenskih študentov ne dajo rešiti. Klub se distancira od anonimnih početkov, isto-

časno pa poudarja potrebo, da se o problemih javno diskutira. Da v visokošolskem domu nekaj ni v redu, dokazuje tudi zadnje trošenje listkov.

Korotan je bil zgrajen kot prvi slovenski dom s pomočjo javnih sredstev in s pomočjo vseh Slovencev. Zato slovenski študentje upravičeno pričakujejo, da se spostavi ugodnejši pogoji za delovanje njihove organizacije. Mislimo, da organizaciji delovanja ni treba šele dokazovati. Izrabljanje imena si organizacija ne bo dovolila, naj ime zlorabi katerakoli stran.

Vprašati se je pa tudi treba, kaj je privedlo do zadnjih dogodkov. Ne moremo se sprijazniti z nazivi kot »svinje« in »balkanezi«, ki smo jih bili deležni s strani sekretarke doma g. Langer. Pričakujemo, da se sekretarka opraviči. Mnenja smo, da se s prepovedjo vhoda slovenskim študentom v dom, nadalje z zmerjanjem sorodnikov slovenskih študentov, z zmerjanjem slovenskih študentov samih, z avtoritarnim izklapljanjem televizijskih oddaj in s tem, da se vrže lastnina študenta kot smeti na hodnik in da mora potem le-ta v 3 urah zapustiti dom, samo zradikalizira študente. Ta radikalizem študentov Klub razume, pač pa odklanja za to zradikaliziranje vsako odgovornost.

Vsak pa naj ve, da Klub ne more več stati ob strani, če razni dogodki neposredno prizadenejo klubske člane.

Pojasnilo Ivana Tomažiča

Ko so bili te dni razposlani na vse strani razni dopisi in poročila, ki vsebujejo le obrekovanje, ponarejanje dejstev in namerno razburjenje slovenske javnosti, da bi s tem določeni elementi dosegli svoje nepošteno namene, sem prisiljen, da spregovorim in razložim dogodke.

Ze pred gradnjo doma je »Klub slovenskih študentov na Dunaju« poskusil, da bi se polastil doma »Korotana«. Tedanja akcija je dosegla svoj višek s člankom v »Klicu Triglavu« (1. 1966), ki je poln obrekovanj proti meni in ki postavlja izrecno zahtevo, naj mene — po končanem delu — slovenska javnost zapodi, da bodo oni prevzeli komando. Ker jim poteza ni uspela, jaz pa sem vseeno sprejel v dom ne samo vse, ki so hoteli priti, temveč tudi Klub kot organizacijo, so skozi dve leti več ali manj vedno prihajali na dan stari nameni. Zato ni bilo nikoli mogoče priti do pravega soglasja in sodelovanja. Tega so bili krivi posebno tisti študentje, ki niso niti stanovali v domu, so pa preko Kluba in v KLUBU rovarili proti domu. Enkrat, ko sem sklical hišni sestanek, da bi se pomenili in vzpostavili prijateljske razmere, so prišli na sestanek s skritim magnetofonom in na vse načine izživali, da bi ujeli kako besedo za nove obtožbe proti meni. Poleg tega so se nekateri tako slabo in odporno obnašali, da sem jih moral izključiti iz doma. Če bi od koroških študentov pričakoval enako dobro obnašanje kakor od študentov drugih narodnosti, bi moral že davno najmanj polovico od njih izključiti iz doma. Potrpel sem in vedno upal, da bo bolje.

Pred enim mesecem sem ponovno poskusil, da bi prišel v razgovor s klubskim odborom. Imeli smo prvi pripravljani sestanek. Do nadaljnjih razgovorov pa ni prišlo, ker je medtem klub pod vodstvom tajnika g. Bistra pripravil druge načrte, da bi napetost stopnjeval in ponovno poskusil doseči stare namene s celo vrsto obrekovanj, ponarejanjem dejstev in z motenjem življenja in reda v domu. Dne 3. maja je Klub imel sestanek, pri katerem je bilo prebrano »časnikarsko poročilo« št. 5, ki je polno laži in obrekovanj, da bi s tem začeli pripravljeno akcijo, ki se že cel teden nadaljuje. Odgovoril bom le na nekatere teh obtožb.

1. Očitajo mi, da zmerjam sorodnike slovenskih študentov. Kaj se je zgodilo? Enega od njih je obiskala njegova sestra. Proti izrecni prepovedi jo je ponoči na skrivaj vzel v sobo, kjer je spala z njim. Ko sem to opazil, sem ji rekel: »Zapustite takoj naš dom!« Njemu pa: »Ali tako spoštujete hišni red in točno prepoved?« Kje je tu zmerjanje?!

2. Pravijo, da je naša upravna baže pred kom izrekla besedo »svinje« (netočen prevod besede Schweindl). In kdo ne bi kaj takega rekel, spričo dejstva, da je eden od naših študentov ponoči namerno raztresel po hodniku človeške odpadke; ali spričo dejstva, da je njihova kuhinja dostikrat kakor hlev; ali spričo dejstva, da se čujejo od njih v domu najbolj grusne besede? Namesto da bi obsojali našo upravno zaradi tega, ker ne zna slovensko, bi morali raje sami vsaj med sa-

bo govoriti slovensko in ne nemško. Da bi njeno zvesto in požrtvovalno delo nadomestili, bi morali zaposliti dve osebi.

3. Pravijo, da je dom zgrajen s pomočjo javnih sredstev in s pomočjo vseh Slovencev. Kdo ga je pa zgradil, kdo je dobil javna sredstva, kdo je — poleg vsega truda in požrtvovalnega dela, ki ga ni mogoče opisati — še denarno sam prispeval trikrat več kakor znašajo vsi drugi prispevki skupaj, tega Klub ne omenja, ker ne gre v njegov račun. Jaz sem obravnavan ne kot dobrotnik, temveč kot največji sovražnik, ker sem kriv, da se Klub ne more polastiti doma...

Hudujejo se, ker sem poklical policijo, da bi bil izpostavljen red v domu, ko druga sredstva niso pomagala. Včeraj (7. maja) pa sem jih pustil, da so rjaveli in motili mir celega doma. Nisem poklical policijo. In kaj se je zgodilo? S silo so mi preprečili dostop do vhoda in so me dobesedno vrgli na tla. Slovenska javnost naj sodi!!!

Da je moral nekdo zapustiti dom v teku treh ur, je prava laž. Tisti je bil tri dni prej obveščen, da bo moral zapustiti dom, ako ne izpolni v določenem roku svoje dolžnosti. Nalašč se je namreč upri, da ne bo plačal itak nizko mesečnino. Če je kdo potreben, rad počakam in pomagam, odpora pa ni mogoče pustiti.

Visokošolci, in posebno naši, si težko pustijo kaj dopovedati, zato je tisti, ki se ne drži hišnega reda ali moti sožitje in mir, izključen iz vsakega visokošolskega doma. Zakaj naj bi mi le pustili, da bi naš dom postal norišnica?

Zalostno je, da se naši študentje pustijo tako zapeljivati od demagogov, faliranih študentov, ki iščejo, da bi se polastili doma in si s tem zagotovili položaj in dobiček, ki si ga na drugi način ne morejo najti. Dom pa bi v kratkem postal podrtja in polomija. Vsi drugi študentje našega doma — Avstrijci, Jugoslovani, Nemci, Italijani, Grki — so v našem domu zadovoljni in srečni in se na splošno tudi lepo obnašajo. Zakaj imajo le koroški študentje za potrebno, da se upirajo, da sramotijo ustanovitelja doma, da motijo mir in red v domu, da organizirajo uporniške stavke in podobno?

Ali je to vzgoja? Ali je to graditev bodočnosti koroških Slovencev? Ali je to ljubezen do svojega naroda? Ali je to hvaležnost do tistih, ki jim pomagajo?

V domu Korotan ima vsak študent lepo sobo z vsemi ugodnostmi. Lahko se nemoteno uči. Lahko spi, dokler hoče. Domov lahko pride, kadar hoče. Na razpolago imajo slovenske čitalnice in dvorano za sestanke. Določene ure je vsak dan odprta televizija in dvorana za namizni tenis. Poleg svoje skupnosti imajo v domu še dobre in pridne študente drugih narodnosti, s katerimi lahko vzpostavljajo prijateljske stike. Slovenska beseda je spoštovana od vseh. Kaj hočejo še?! Da pustim razgrajče v domu? Da raztržem tistih nekaj zahtev hišnega reda? Da lahko delajo iz doma hlev, potem ko se naše gospodinjke tako trudijo za lepo snago v domu? Ne, tega res ne morem!

Vsakemu študentu naj bo jasno, da je sprejet v dom, da se tu lahko uči in pripravi za svoj bodoči poklic in pod pogojem, da se drži hišnega reda. To je tudi namen staršev. Kdor se tega načela noče držati, ni za naš dom, tudi če je stokrat Slovenec!

Ivan Tomažič
rektor visokošol. doma Korotan

POROČILO

Danes, 11. maja 1968, so nemiri slovenskih študentov na Dunaju (KSS in KDZ) dosegli svoj višek. Proti ustanovitelju visokošolskega doma »Korotan« so koroški študentje uprizorili ulično demonstracijo z namenom, da bi ustanovitelja vrgli iz doma in se sami polastili njegovega vodstva.

»Vsi morajo vedeti, da smo sila,« je grozeče napovedal študent Ogris. Na demonstracijo so povabili avstrijsko televizijo, ki pa se za tako »silo« ni pobrigala. Mobilizirali so vse avstrijske časopise z obrekovanimi letaki. Ko pa so zvedeli preko moje »Stellungnahme«, za kaj gre, so se grozeči »sila« posmehnili. Le neki celovski list, kamor moje pojasnilo ni prišlo, je baže nekaj omenil o revoltiranju slovenskih študentov.

Ulična demonstracija se je vršila od 17. do 18. ure. Bilo je navzočih kakih 40 slovenskih študentov (polovica od njih so bili stanovalci doma), kakih 10 najetih tujcev in približno 20 mimoidočin radovednežev. Razen koroških slovenskih študentov se demonstracije ni udeležil niti eden od ostalih študentov našega doma, razen ene študentke, ki je stala nekoliko ob strani.

Nasprotno, vsi drugi naši študentje so se vse te dni od slovenskih študentov popolnoma distancirali in so se nad vsakim pričakovanjem lepo in mirno obnašali.

Med demonstracijo so metali letake v nemškem jeziku z bedasto vsebino. Velike napise pa so prilepili tudi na zunanja okna doma. Govorili so skoraj samo v nemščini. Glavni govorniki, ki so najbolj kričali proti meni, so bili Bister, Smolle, Grilc in Warasch, od katerih je bil samo ta zadnji še stanovalec doma. Najbolj glasen vzklik, burno odobran od drugih, je bil »Ivan raus!« (= »Ivan proč!«). Saj je bil to cilj vseh nemirov in cele gonje proti meni, ki traja že od začetka doma, zato ker se po končani gradbi nisem pustil likvidirati in njim prepustiti krmilo. Pri demonstraciji so se razni od njih venčali s plakati v nemškem jeziku kakor »ausgeworfene« in podobno. Demonstracijo je nadzorovalo šest policistov in celo število kriminalnih komisarjev v civilnem, ki so se smejali slovenskim študentom, ki sredi Dunaja zmerjajo in napadajo v nemškem jeziku Slovenca, ki se je zanje toliko žrtvoval. Kriminalna policija si je tudi vse zapisala, fotografirala in pobrala nekaj izvodov vseh letakov, kar bo vse v njihovem arhivu hranjeno v veliko čast koroških Slovencev... Kdo je poklical policijo? Kdo je uprizoril njej in avstrijski javnosti tako komedijo? Morda jaz? Ne! To so storili slovenski študentje pod vodstvom njih demagogov, to je storil Klub slovenskih študentov na Dunaju, katerega predsednik je Avgust Malle in prvi tajnik Feliks Bister. Mislim, da je to zgodovinska sramota, katere ne bodo mogla izbrisati stoletja.

Da razumemo dogodke. V našem visokošolskem domu »Korotan« vlada vzoren red. Ob spoštovanju tega reda je vsak študent prost, da dela, kar hoče in da gre, kamor hoče. Vsak pa ima v domu najlepše pogoje, da se nemoteno uči. Slovenski študentje imajo poleg tega vse možnosti za slovensko kulturno izobrazbo in udejstvovanje. Njim vsem sem na lastne stroške znižal mesečnino tako, da jim en mesec ni treba plačati. Razlaga pa sem tudi na druge načine pomagal. In taka razlika v obnašanju z drugimi, ki plačajo celotno mesečnino! — Lepo ureditev našega doma znajo ceniti posebno avstrijski študentje, ki se počutijo v našem domu res srečne in to tudi glasno povedo. Le par primerov. Ugleden mož iz Vorarlberga je v septembru prijavil svojega sina za marec (!) in je skozi pet mesecev plačeval sobo, da je ne bi njegov sin zgubil, »ker je slišal, da je v »Korotanu« tako lepo«. V januarju je prišel osebno oče nekega dijaka iz Gornje Avstrije in je zelo prosil, da bi ga sprejeli v oktobru, ko se bo vpisal v univerzi, »ker je slišal, da je v našem domu tako dobro vodstvo in da se vsak lahko res dobro uči«. — Oče nemške govorečega študenta iz Koroške piše: »Z vsem srcem se veslimo, da je za našega sina pri Vas tako lepo poskrbljeno. Prav posebno cenimo dobro vzdušje v domu, ki je zaslug edinole Vašega vodstva in Vaše osebnosti«. — Takih primerov in pisem bi lahko navedel celo vrsto.

Kaj pa hočejo slovenski študentje? Zakaj oni niso zadovoljni? Eden od vzrokov je, da se na splošno slabše obnašajo in jih je treba večkrat opozoriti. Tega pa oni ne prenašajo. »Kdo naj jim še kaj reče, ko so vendar napravili maturo!« je eden od njih rekel. Najhujši vzrok pa je organizirano nasprotovanje nekaterih demagogov, ki niso zmorni, da bi dokončali svoje študije in bi se — kot nadomestitev — radi polastili doma. Njim sledijo drugi, razen redkih izjem, kakor »neumne ovce« (Dante). Ob začetku tega šolskega leta je bilo nekaj novih, ki so lepo začeli, a s hujskanjem so jih drugi v nekaj mesecih popolnoma pridobili na svojo stran. To je znak pomanjkanja osebne in značajne vzgoje.

Gonja proti meni je bila že organizirana, ko se je bližal konec gradnje doma. Znanim demagogom se je posrečilo, da so pridobili na svojo stran tudi nekatere ugledne osebe v Celovcu. Začeli so pritiskati na Mohorjevo družbo, da bi me zdaj po končanem delu potisnila v kot. To so zahtevali (nepovabljeni) celo pri obnem zboru Mohorjeve družbe v Celovcu. Višek tedanjih poskusov je bil znani članek v »Klicu Triglavu« (1. 1966), ki je poln obrekovanj in napadov proti meni in ki apelira na vso slovensko javnost, naj jim pomaga, da me likvidirajo.

Ob otvoritvi doma sem vse pozabil in sprejel vsakogar v dom, tudi Klub kot organizacijo. Upal sem, da se bo vse pomirilo. A varal sem se. Znani elementi so še vedno naprej rovarili, najprej izven doma in potem tudi v domu posebno preko Kluba. Njih namen je bil, da bi mi zagretili življenje s stalnim nasprotovanjem. Večkrat sem slišal izraz: »Bomo videli, koliko časa boste vzdržali!« Moji poskusi za zboljšanje odnosov so bili bojkotirani. Iskali so le preteveze proti meni. Vse njihove pritožbe so skrbno zbrani nepomembni slučaj, katere oni ponarejajo in napihujejo. Kolikor jih nimajo zadosti, pa jih sami provocirajo. Tu en primer. Vdrli so v moje pisarno in jo zasedli. S

(Dalje na 5. strani)

PARIŠKA POMILAD

Dvajset let po vojni skoraj ni dežele, ki bi se lahko pohvalila s tem, da ima močno mladinsko organizacijo, ki je opora in perspektiva obstoječega reda ali politične linije. Nezadovoljstvo mladine, zlasti še študentov, se je kot ogenj razširilo po vsej Evropi, pa najsi bo to nezadovoljstvo nad študijskimi programi na fakultetah ali pa nad gospodarsko politično usmeritvijo države. Že dalj časa študentje burkajo javno mnenje, politične tokove in tisk. V mnogih časopisih Italije, Nemčije, Španije in Poljske reakcionarni krogi obsojajo študentske nemire in zagovarjajo načelo ostre politike in represalij nad temi tako imenovanimi »barbarskimi izpadi« levo usmerjenih skrajnežev. Večina malomeščanskih samozadovoljnejšev se čuti ogroženo v svoji ustaljeni dirki za višjim standardom, boji se, da bi kakršnokoli revolucionarnost lahko zmotila njihovo lažno demokracijo in jih pregnala s položaja, zato navdušeno podpira protišudentskovsko gonjo. Skoraj vsi študentje in pa mladina nasploh vneto solidarizirajo s svojimi kolegi in v njihovem boju vidijo vzor za rešitev problemov mladine, porajajočih se vedno hitreje iz družbe, ki ni več sposobna slediti revolucionarnim težnjam mladine, še manj pa organizirati jo za obrambo in nadaljnje vodenje svoje usmerjenosti, se pravi za svojo udarno moč.

Tudi francoski študentje že ves čas solidarizirajo z bojem svojih kolegov po drugih deželah, zlasti še zato, ker se zavedajo neustreznosti učnih programov na večini francoskih univerz in slabosti francoske notranje politike. Skrb za študente in šolstvo na sploh je še vedno, kljub vsem velikim obljubam, pastorek francoske notranje politike. Mnogi izmed študentov so se začeli tudi aktivno ukvarjati s temi problemi in skušali prenesti nekaj idej svojih tovarišev v Italiji in Nemčiji tudi na francoska tla. Tedaj pa so se po nekajmesečni zamudi zganili tudi motogotki francoskega tiska in začeli z gonjo proti študentom. Stanje se je najbolj zaostrišlo na fakulteti v Nanteru. Vzroka za to sta bila predvsem dva:

— Izjava rektorja M. Baumela, da je nujno treba ukreniti nekaj proti tistim, ki bi radi zganjali politiko na univerzi;

— zadnja številka časopisa Minute, v kateri je med drugim pisalo:

»Kako bi mladi ušli propadu zahodne civilizacije... nenehno gledajo, kako se sistematično zaničuje občutek dolžnosti, pojem domovine, pokoravanje zakonom in parolam, veselje do dela... in če oblasti glede tega nimajo poguma, MI poznamo določeno število mladih Francozov, ki jih skrbi, da bi izvedli družbeno sanacijo. Mi ne bomo prepustili ceste razjarjeni množici!«

Uprava je takoj reagirala:

— zaprla je fakulteto v Nanteru za nedoločen čas;

— 7 borcev gibanja 22. marta pa je bilo poklicanih pred disciplinski svet univerze. Tretjega maja so se študentje zbrali na dvorišču Sorbonne, da bi izrazili svojo solidarnost s sedmice kaznovanih tovarišev. Rektor Sorbone Roche je poklical policijo, da bi študente pregnala s dvorišča. Študentje so se zato preselili na cesto in začeli z manifestacijami. Policija je nastopila izredno surovo in popoldne so se na provokacije policije začeli ogorčeni spopadi. Med obračunavanjem je bilo aretiranih 596 študentov in slučajnih mimoidoščih. 13 med njimi je bilo obsojenih na večmesečne pogoje, pa tudi nepogoje kazni. Med tistimi, ki so se uspeli izogniti aretaciji, pa je bilo na stotine ranjenih. Policaji so v nenadnih napadih planili na gručo ljudi in vseprek mahali s pendreki in puškinimi kopiti. Parižani, ki že tako ne marajo svoje policije, ki je ena najbolj številnih, pa tudi najbolj grobih v Evropi, so začeli glasno protestirati. S tem so seveda postali policajem enako nevarni kot študentje sami in marsikateri od njih je občutil kopito v ledvice ali pendrek na glavi. Kmalu so tudi študentje začeli odgovarjati na grobosti. Med njimi je že veskozi bilo tudi precej pristašev desničarskih provokatorjev, članov organizacije Occident, ki je v bistvu profašistično usmerjena. Ti so že takoj planili nad prometne znake in avtomobile, ter začeli z demoliranjem. Ostali so jih uspeli v začetku krotiti, pri čemer je večkrat prišlo do pretepov med študenti samimi. Tudi sicer se je opazila neenotnost študentov, ki so bili glede na svojo pripadnost bolj ali manj anarhistično razpoloženi. Največ

vpliva je pokazala Union Nationale des Etudiants de France (UNEF). Precej pristašev pa je imela tudi Jeunesse Communiste Revolutionnaire (JCR). Ostali, v glavnem levo in desno usmerjeni anarhisti, so bili maloštevilni, so se pa izkazali z dokaj drznimi akcijami. Dejstvo, da policija sploh ne razlikuje mirnih manifestantov od provokatorjev in celo ne od slučajnih mimoidoščih, je pripeljalo do splošnega odpora. Po zraku so začele leteti granitne kocke in opeke, ki so jih policaji pridno metali nazaj. Napetost se je stopnjevala od trenutka do trenutka. Pod večer so se pripeljale znatne policijske okrepitve. Z nočjo so se študentje počasi porazgubili. A seme je bilo posejano.

Že popoldne so se pojavili etaki UNEF, ki so razlagali bistvo manifestacij in pozivali na vsesplošno zborovanje na dvorišču Sorbone v ponedeljek zjutraj. Še istega dne zvečer se je izvedelo, da so oblasti Sorbone zaprle. Rokavica je bila vržena.

Sobota in nedelja sta bili relativno mirni. Obe strani sta zbirali sile. Okrog Sorbone so se gnetli študentje in uporno gledali policaje, ki so blokirali vse vhode v zgradbo. Krožiti so začeli letaki, ki so pozivali na splošno stavko od ponedeljka pa do osvoboditve vseh ujetih tovarišev. Za ponedeljek zvečer je bila napovedano veliko zborovanje v Latinski četrti. Letaki so apelirali na dijake in delavce, naj podprejo boj študentov proti buržoaziji. Pozivali so sindikate, naj se jim pridružijo v borbi proti policiji. Študente pa so bodrili, naj na fakultetah ustanavljajo borbene komiteje UNEF, ki naj bi skrbeli za discipliniranje, a učinkovite manifestacije.

V ponedeljek zjutraj ni bila zastražena le Sorbonna, ampak ves njen okoliš. Parižani, ki so stanovali znotraj obroča, so si morali na podlagi osebnih izkaznic priporiti pot do doma. Čez cesto so stale »marice« in oklopni avtomobili, poleg njih pa s puškami in pendreki oboroženi policaji. Dasi so bile manifestacije napovedane šele za zvečer, se je že zjutraj v Latinski četrti zbrala velika množica študentov, ki je zamažala skušala prodrati do Sorbone. Študentski vodje so torej seznanili prebivalce s svojo borbo in zahtevami. Dolga, cenili so jo na desettisoč ljudi, a zelo disciplinirana povorka je več ur krožila po mestu. Spremljali so jo številni predstavniki tiska, radija in televizije, ki so prebivalce sproti obveščali o gibanju povorke in obnašanju študentov. Studentje so glasno izražali solidarnost z zaprtimi tovariši zahtevali so njihovo izpustitev, konec represalij, umik policije z univerze, zmerjali so policijo in reakcionarni tisk, zlasti Figaro, vzklikali solidarnost z delavci, zahtevali odstop rektorja, vmes pa peli Internacionalo. Parižani so jih sprejemali z zanimanjem, simpatijo, rahlo skepsjo, nekateri pa tudi z neprikritim strahom.

Zgodaj zjutraj je začela delovati tudi propaganda JCR. V letakih so zelo ostro napadali tisk, policijo in De Gaulle. Pojasnjevali so Parižanom, da študentje niso le neodgovorni anarhisti, pač pa organizirana sila, ki se bori:

— proti univerzitetnemu sistemu, katerega selekcija onemogoča delavskim otrokom vstop na univerzo;

— proti reformam, ki še poudarjajo to stanje;

— proti ozki specializaciji na šolah druge stopnje in univerzah, ki ustvarjajo pogoje za kapitalistično izkoriščanje delavcev z nižjimi kvalifikacijami, na podlagi nezaposlenosti in padanja plač;

— proti kapitalistični funkciji univerze, ki ustreza eksploataciji delavcev;

— za neko stalno formacijo, ki bi omogočila permanentno izboljšanje delavskih kvalifikacij.

Ostro so napadli tudi rektorja, dekane, politične delavce in visoke funkcionarje, ki nenehno z očetovskim glasom ponavljajo, da so ti problemi resni, da ima nezadovoljstvo študentov neko osnovo itd. Vendar pa proglašajo študentsko gibanje kot delo nekaterih razburjenčev, ki jih bo policija že ugnala. Nasilje v študentskih manifestacijah naj bi bil le odgovor študentov na nasilje, ki jim je bilo storjeno s strani družbe, v kateri buržoazija obstaja le za to, da podpira svojo »vrsto« v. Vietnamu, Grčiji, Ameriki.

Popoldne se je začela reka demonstrantov vračati proti Sorboni. Pred ekonomsko fakulteto je bil posvet, na katerem so se po dolgem prerekanju, med leaderji raznih skupin odločili, da gredo na Sorbono. Tu so začeli deliti letake tudi zmernejši, ki so imeli tudi podporo številnih profesorjev. Ti so izrazili:

— protest proti policijskim represalijam;

— protest proti prisotnosti policije na univerzi;

— izjavo, da študentski nemiri, nasprotno trditvam tiska in policije, niso bili umetno izzvani, ampak so posledica težkih problemov na univerzi;

— zahtevo po prekidu vseh obsodb in po izpustitvi aretirancev;

— zahtevo, da se policija umakne iz Latinske četrti;

Prvo srečanje s čuvarki Sorbone je bilo še kar miroljubno. Ko pa so študentje hoteli prebiti kordon, se je začelo.

Pod udarci palic in kopit se je množica spustila v beg. Zadnji so postali prvi in kdor je padel, so ga pohodili, preden je vstal, pa so ga ujeli še policaji. Nato se je policija umaknila na svoje pozicije. Študentje pa so jo začeli obmetavati s kamenjem, ki so ga policaji metali nazaj. V prve vrste so se prerinili tisti z čeladami in podvodnimi očali, ki so jih natakili, ko so začele padati solzilne bombe. Tako so se vrstili napadi z obeh strani, prav do večera. Ko je skupina anarhistov zažgala avto, so ji zaprli odstop z 11 oklopnimi avtomobili. V tistem trenutku pa je prišla tudi reka študentov, ki so se zbrali v drugem delu četrti in so se zdaj v več smereh približali bojem. Vodili so jih njihovi profesorji. Ta silna množica je popolnoma onemogočila pregled nad dogajanjem. Poleg tega je padel mrak in začelo je deževati. Vse to pa ni niti malo motilo demonstrantov, ki so spopade nadaljevali še pozno v noč. Ko sem šel ob desetih zvečer na vlak, sem se komaj prebil do postaje metroja, dasi sem bil precej daleč od centra bojev. Boji so se razširili že izven območja Latinske četrti. Parižani so izjavljali, da kaj takega ne pomnijo že od vojne. Študentje pa so odločeni boriti se, dokler ne ustrežejo njihovim zahtevam. Prva dva dneva sta bila uspešna.

Polde Vidmar

(Nadaljevanje s 4. strani)

sabo so pripeljali plačanega fotografa. Ne da bi vprašali, so eno uro telefonirali z mojim aparatom na vse strani Koroške. Mislili so, da se bom uprl in da bom komu slušalko iz rok iztrgal, fotograf pa bo vse posnel. Tako bodo imeli črno na belem dokazano, kakšen »diktator« sem in kako surovo ravnam. Ker se celo uro nisem ganil in nisem niti besedice izustil, so končno odšli. Ali ni to hinavščina? — V tem šolskem letu so že dvakrat pisali dunajskemu kardinalu dolga pisma z vsemi mogočimi in nemogočimi obtožbami proti meni, z namenom, da bi dosegli mojo premestitev. Res pošteni in hvaležni ljudje!

Kaj pravijo slovenske politične organizacije? Kaj so storile, da bi preprečile to nesramno početje? Nič! Vsaka se boji, da bi s tem zgubila pripadnike. Še bolj žalostno pa je, da profesor slovenske gimnazije Jože Wakounig pismeno hujska študente proti meni in me s sarkastičnimi besedami zasmehuje in napada, mene, ki sem se na raznih področjih toliko zavzel za koroške Slovence, ki se nisem bal stopiti pred najvišje osebnosti v njih obrambo. Njegovo pismo je bilo javno prebrano!

Kako bo šlo naprej? »Korotani« ni zgrajen za deset let, temveč za stoletja. Ni važno, koliko Slovencev je v domu v enem letu. Bolje deset pametnih kakor petdeset razgrajčev. V dom bo slej ko prej sprejel vsak Slovenec, ki je tega vreden in ima namen, da se uči in spoštuje hišni red. Društvo, ki hujskajo študente in organizirajo ulične demonstracije, ne potrebuje mo. Hočemo, da bo visokošolski dom Korotan tudi za naprej od vseh pametnih visokošolcev in staršev cenjen kot dom, kjer se prijetno biva, lahko uči in lepo obnaša.

Ivan Tomažič
rektor visokošolskega doma Korotan

POLDE VIDMAR — PARIŠKE DEMONSTRACIJE

Perzija je vendar tako demokratična...

Ravno v Teheranu bi morali na mednarodni konferenci proslaviti 20. obletnico obstoja Deklaracije človekovih pravic — Tiskovna konferenca perzijskih študentov v Gradcu.

Letos je 20. obletnica dneva, ko je bila sprejeta Deklaracija človekovih pravic. V teh dvajsetih letih so bile človekove pravice vedno znova kršene — v tretjem svetu, pa tudi v »prvem«, torej v visoko industrializiranih deželah. Jubilej naj bi torej praznovali na mednarodni konferenci prav v Teheranu, glavnem mestu dežele, katere diktator vidi v Deklaraciji o človekovih pravicah krpo papirja: študentje menijo, kot so pojasnili v pogovoru s predstavniki tiska, da je prireditev te konference v Teheranu čisti porog.

Sele pred štirimi dnevi — tako so poročali študentje — so v Teheranu razgnali demonstracijo visokih šol. Demonstrantje, študentje teheranske politehnike, so vladi postavili naslednje zahteve: sprememba statusa politehnike, odstavitev rektorja, ker ima druge obveznosti in ne more zadostiti svojim; povišanje proračuna za politehniko.

Režim seveda ni bil pripravljen izpolniti te zahteve. Proti študentom je v »odgovor« — poslal vojsko. Ob tem času je še dvesto študentov in študentk v zaporu (19. 4. 1968). Teheranska politehnika in druge visoke šole, ki so se solidarizirale s svojimi tovariši, so bile zaprte. Ni bilo prvokrat, da so iranske visoke šole postale prizorišče krvavih vojaških akcij. »V tej dočeli, v kateri sta se fevdalna struktura in antikvarni sistem ohranila do 20. stoletja, predstavljajo študentje tisti del opozicije, ki se zavzema za radikalno spremembo malenkostnih reform. Ze od nekdanj so študente, ki se niso dali zavesti propagandnim manevrom režima, pretepati in streljati.« Tako so na tiskovni konferenci izjavili perzijski visokošolci.

Študentje pa še naprej vztrajajo: »Sahov režim poskuša zbuditi videz, da je v Perziji demokratična vlada. K temu videzu demokracije perzijske diktature

naj bi pač pripomogla tudi mednarodna konferenca, ki bi morala biti še ta mesec v Teheranu ob 20. obletnici obstoja Deklaracije človekovih pravic.«

Dve tretjini za vojsko in policijo

V tej »demokraciji« po milosti perzijskega diktatorja je dve tretjini proračuna namenjenega za vojsko in policijo. Močno armado, večjo kot japonsko in zahodnonemško, šah pač tudi potrebuje. Kajti: »Po poročilu svetovne zdravstvene organizacije živi 90 odstotkov perzijskega prebivalstva skupaj z živino in psi v glavnih kočah. 85 odst. otrok umre pred 15. letom. Na severu in jugu dežele je 90 odstotkov otrok zbolelo za malarijo, 80 odstotkov za trahomom in 65 odstotkov za tuberkulozo.« so poročali študentje na svoji tiskovni konferenci.

Citirali so podpredsednika ZDA, ki je odkrito izjavil, zakaj je perzijski vojaški proračun tako visok: »Veste, kaj je dejal šef iranske armade nekemu našemu človeku? Rekel je, da se armada zahvaljuje za močno ameriško pomoč. Sposobna bo končati s civilnim prebivalstvom. Armada se ne pripravlja za boj zoper Ruse, ampak za boj proti lastnemu prebivalstvu,« je izjavil Humphrey.

Tako dolgo, dokler Perzija ostaja del »svobodnega sveta«, ne bodo vladajoči v ZDA prav nič ugovarjali proti razmeram v šahovi deželi (avstrijski komunistični list Volkswille, 19. 4. 1968).

(op. ur. — Konferenca ob dvajseti obletnici človekovih pravic v Teheranu je 13. maja 1968 končala z delom.)

Zahodnonemška policija se je dobro odrezala

Atentat na Dutschkeja je bil povod za najbolj množične demonstracije v povojni Nemčiji. V Berlinu je moralo kar 10.000 policajev preiti v akcijo in ubraniti glavno stavbo Springerjevega koncerna. Toda kljub temu so demonstranti zažgali nekaj dostavnih avtomobilov. V Esslingenu je imela policija poleg ostalih stvari pripravljenih med demonstracijami tudi 90 policijskih volčjakov in dva specialna tanka, ki so ju konstruirali zgolj za obrambo pred uličnimi neredi. V vsej Nemčiji je demonstriralo 45.000 ljudi, od teh je moralo 400 demonstrantov iskati zdravniško pomoč v bolnišnici. Dva sta podlegla ranam, ki so jih povzročile granitne kocke. Te so priletele iz razjarjene množice.

Ko je v Berlinu nekaj desetih policistov s palcam navadilo nad demonstrante, je dal njihov poveljnik skozi zvočnik službenega avtomobila igrati plesno glasbo. Kar je policija počenjala med demonstracijami, so mnogi primerjali z metodami Gestapa. Tak sadizem in brutalnost sta bila značilna za dobo Hitlerja. Sele brutalni nastop policije je povzročil, da so tudi demonstranti začeli posegati po nasilnih sredstvih. Kancelar Kiesinger je smeg policije opravičil z besedami: »Na nasilje smo pač primorani odgovoriti z nasiljem.«

Nekaj zanimivih pripovedi prič:

— Za menoj se je pognalo nekaj mladih policistov in me s palcami preteple od zadaj, dokler nisem obvisel na neki ograji v družbi dveh kolegic, ki ju nisem poznal. Ena od njiju je imela na glavi veliko rano, ki je močno krvavela. Ko sem policista prosil, naj prenehajo, sem v odgovor dobil še nekaj krepkih udarcev po glavi in brco v trebuh.

— Nek demonstrant je blizu skupine policistov padel po tleh in v znak vdaje dvignil obe roki. Bližnji policist ga je kljub temu pričel pretepati in brcati.

— Ko se je nek demonstrant zgrudil na begu pred policistom, ki ga je od zadaj obdeloval s pendrekom, se je nanj spravila še skupina drugih policajev, ki so stali v bližini. Ko je priča tega dogodka zahtevala službeno številko policista, je v zameno dobila udarec s palico po obrazu.

In kaj so po vsem tem študentje pravzaprav dosegli? Največ je gotovo pridobila SDS, ki je bila pravzaprav zakulisni vodja demonstracij. Njen končni cilj — spremeniti obstoječi družbeni red v ZRN — je še vedno daleč, toda simpatije do SDS

so med študenti narasle. Tu ji je veliko uslugo naredila prav gotovo tudi sama zahodnonemška vlada, ki je s tem, da je pustila policiji proste roke, še očitneje dokazala, da ne dopušča ne samo parlamentarne opozicije, ampak da je a priori nasprotna tudi vsaki izvenparlamentarni, preveč levo usmerjeni opoziciji. V tej luči se zdi prvi cilj SDS blizu: angažirati v svojih vrstah ne le študente, ampak tudi mlade delavce, in si tako poskušati pridobiti podporo javnosti za nadaljnjo obsežno akcijo naprednih sil v ZRN.

Po neki anketi so simpatije do študentskega gibanja med mladim delavstvom po zadnjih dogodkih precej porasle. Mar to pomeni, da se bo v klasični deželi Establishmenta res še kaj dogajalo?

Sveta študentskih domov — STUDENTSKEGA NASELJA in AKADEMSKEGA KOLEGIJA v Ljubljani — objavljata

RAZPIS

za sprejem redno vpisanih študentov na visokošolskih zavodih v Ljubljani za štud. leto 1968-69 v študentsko naselje in Akademski kolegij. Razpis velja za ves posteljni sklad obeh domov, to je skupaj za 2331 postelj. Prednost pri sprejemanju imajo prosilci, ki imajo dober študijski uspeh in so materialno šibkejši. Zdravstveno stanje mora biti tako, da ne ogroža drugih stanovalcev.

Vsi stanovalci morajo vložiti prošnjo na predpisanem obrazcu. Prošnji morajo priložiti:

I. NOVINCI, ki prosijo prvič za sprejem: a. Prepis spričevala o zrelostnem izpitu, dalje potrdilo o dohodkih iz delovnega razmerja staršev ali zakonca, potrdilo o premoženjskem stanju, iz katerega mora biti razvidna tudi družinska skupnost.

b. Enake priloge priložijo tudi prosilci, ki so že vpisani na visoki šoli, pa prosijo prvič za sprejem v dom. Namesto spričevala o zrelostnem izpitu pa predložijo potrdilo o opravljenih izpitih.

Vsi pa morajo priložiti frankirano ovojnico s točnim naslovom za odgovor.

II. STARI STANOVALCI:

Prosilci, ki že stanujejo v domu in obnavljajo prošnjo za bivanje v njem, vložijo samo prošnjo na predpisanem obrazcu in potrdilo o opravljenih izpitih.

Prošnjo so dolžni obnoviti vsi stanovalci, ki želijo ostati v domu, in to ne glede na to, kateri posteljni sklad zasedajo.

Predpisani obrazci za prošnje in izpite bodo prosilcem na voljo pri vratarju univerze.

Po zaključenih vpisih na visokošolskih zavodih bo komisija status študentov sama preverjala.

Prošnje sprejema komisija za sprejemanje v štud. domove pri tajništvu univerze, Ljubljana, Trg revolucije 11, in sicer:

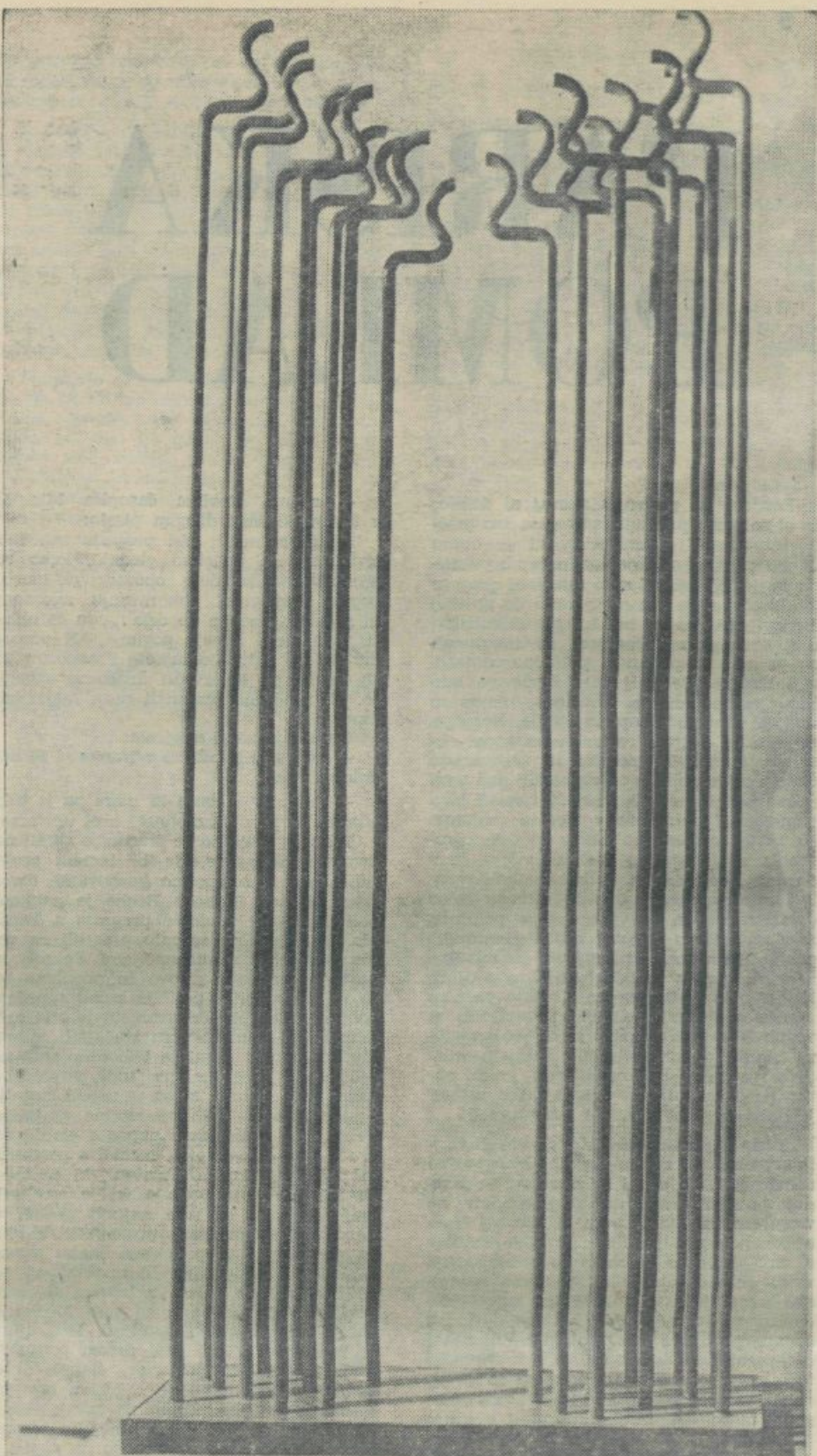
a) za stare stanovalce, ki obnavljajo prošnjo — do 30. 6. 1968

b) za nove prosilce — do 31. 7. 1968.

Prepozno vloženi ali pomanjkljivo izpolnjeni prošnji komisija ne bo obravnavala.

Novi prosilci bodo o rešitvah dobili pismo sporočilo, obnavljalci prošnji pa bodo za rešitve zvedeli preko domov.

Svet študentskega naselja in Akademski kolegij

UNIVERZITETNE DILEME

Univerzitetna konferenca ZKS o visokošolskem zakonu

Drugo zasedanje UNIVERZITETNE KONFERENCE ZKS (26. 4. 1968) je obravnavalo tematično, ki jo je sprožil osnutek zakona o visokošolskem sistemu v Sloveniji. Z delovne konference, ki se je odlikovala tudi s kritično in polemično ostjo 22 diskutantov, objavljamo bistvene odlomke iz razprav. V naslednji številki bomo objavili STALIŠČE komunistov ljubljanske univerze o zakonu o visokem šolstvu IN INTEGRALNI TEKSTGOVORA PREDSEDNIKA SKUPSCINE SRS tov. Sergeja KRAIGHERJA. Do trenutka objave še nismo prejeli avtoriziranih prispevkov dr. Staneta Valentiničiča in dr. Mihe Likarja. Uredništvo je prispevke skrajšalo po svoji oceni, isto velja za delovne naslove razprav, v kateri so sodelovali Stane DOLANC, dr. Bogomir SAJOVIC, dr. dipl. ing. Milan OSREDKAR, Franci PIVEC, dr. dipl. ing. Roman MODIC, dr. Miha LIKAR, Aleksander KUTOŠ, dipl. ing. Ivo MARENK, dr. Vlado BENKO, Marko POLIČ, Rudi RIZMAN, dr. Stane VALENTINIČIČ, dr. Miloš KOBAL, Marjan HORVAT, dipl. ing. Miroslav ČRNIVEC, Mitja KAMUSIČ, Marijan MLAKAR, Božidar DEBE-NJAK, Tine ZORIC, Miroslav NAGLIČ, Silvo SI-VIČ in Sergej KRAIGHER.

STANE DOLANC

Uvodna beseda

Razprava o osnutku zakona o organizaciji visokošolskega sistema, ki je bila v okviru organizacij ZK in upravnih in samoupravnih organov na vseh visokošolskih zavodih, je zbudila izredni interes. Naj takoj omenim, da so zelo deljena mnenja o tem, ali je bilo dovolj časa za dovolj poglobljeno in tehtno razpravo o tej problematiki. Obstaja precej predlogov, da naj bi se rok za razpravljanje še podaljšal, ker da gre za tako važna vprašanja, ki jih ni moč v tako kratkem času dokončno rešiti. Nasproti temu pa so

ta način, ki jih določa nek oblastveni organ. To pomeni tudi prekinitev s tistimi stališči o značaju univerze in drugih visokošolskih ustanov, ki bi jih na eni strani morda lahko označili z aristokratskimi — klasičnimi, na drugi pa s primitivnimi in na treji z avtokratskimi težnjami. Na žalost pa se danes take težnje ne samo pojavljajo, temveč tudi izražajo v naših akademskih sredinah kot tudi v ostalih sferah našega družbenega življenja, v politiki, gospodarstvu itd. Ne mislimo, da lahko s temi težnjami čez noč razčistimo in jih zberemo iz zavesti ljudi z dvema zakonoma. Mogoče najmanj s tem. Vendar pa naj zakonodaja in njene intence polemika v zvezi s sprejetjem zakonskih aktov odpre in daje polno možnost in osnovo za pravilno uveljavljanje in vrednotenje pomena pedagoškega in znanstveno-raziskovalnega dela na naših visokošolskih zavodih in prispeva k uveljavljanju stališč, da morajo biti vsi sklepi in odločitve v politiki na vseh družbenih področjih strokovno opredeljeni in da bodočnost slovenskega naroda sloni na visokokvalificiranih sposobnih kadrih, ki bodo ne samo strokovno, ampak tudi politično zreli, skupaj z vsemi delovnimi ljudmi Slovenije sposobni realizirati zgodovinske težnje delavskega razreda.

*Kaj smo želeli v
predlogu zakona iz
dostop - radi smo uvelj
bistvene temeljne vpra
šanje in morajo pred
staviti tudi to
dostop -*

predlogi, ki želijo čim hitreje realizirati novi zakon, češ da že predolgo traja nekakšen interregnum na naših visokih šolah, saj praktično že dve leti delujejo z nepopolnoma potrjenimi statuti, kar naj bi sprejetje novega zakona pospešilo in dokončno omogočilo ureditev odnosov na fakultetah, višjih in visokih šolah ter na univerzi. Menimo, da naj današnja razprava da mnenja tudi o tem problemu.

Razumljiv je interes, ki sta ga oba zakona spodbudila na univerzi in na ostalih visokošolskih zavodih. Manj pa je razumljivo dejstvo, da sicer v javnosti praktično ni bilo posebnega interesa za oba nova zakona. Mnenja sem, da ta dva zakona sicer res formalno urejujeta in potrjujeta razmerja znotraj fakultet, univerze, visokih in višjih šol in istočasno dajejo osnove in impulze za čim popolnejšo inkorporacijo našega visokošolskega sistema v naš samoupravni sistem, vendar pa istočasno ustvarjata pogoje in vrednotita položaj visokih šol, njihovega dela (pedagoškega in znanstveno-raziskovalnega) v naši družbi. Gre torej tudi za to, da mora zakonodaja na tem področju omogočiti normalno funkcioniranje visokošolskih ustanov, potrditi in ovrednotiti njihov družbeni status, družbeni status univerzitetnih delavcev in študentov. Pri tem ne gre samo za materialno vrednotenje, ampak predvsem za družbeno vrednotenje in priznanje. Stopnja razvoja naše samoupravne družbe in socialistične demokracije je že tako visoka, da je nemogoče zamisliti si njeno funkcijo brez tega, da bi njeno funkcioniranje in njen nadaljnji razvoj izhajal iz dosežkov znanstvenega in raziskovalnega dela in bil odprt za visoko kvalificirane strokovne kadre, tako v gospodarstvu, kulturi, prosveti in ne nazadnje v politiki.

Po našem mnenju morata oba zakona pomeniti prelomnico s tistimi stališči, ki v visokošolskih zavodih vidijo zaprte ustanove, odgovorne le sami sebi in s tistimi, ki v teh zavodih vidijo le neke vrste državne organe, ki naj izvršujejo tiste naloge in na

Komunisti na univerzi in ostalih visokošolskih zavodih smo mnenja, da so vprašanja, ki jih zajemata oba zakona temeljnega pomena za naše nadaljnje delo. Od tega, kakšna stališča bomo do vsebine posameznih določil teh zakonov sprejeli, je odvisna možnost našega nadaljnega dela in vplivanja na razvoj odnosov na visokošolskih ustanovah. Zato smo tako resno in obzirno pristopili k obravnavanju te problematike, saj gre v bistvu za pomembna ideja in politična vprašanja razvoja naše družbe na področju prosvete in znanosti.

Zavedamo se, da je razprava o tej problematiki padla v čas, ki je za nadaljnji razvoj naše družbe izredno pomemben. Uveljavljanje gospodarske reforme mora imeti svoj odraz in vpliv na nadaljnji ekonomski, družbeno-politični in kulturni razvoj Slovenije, še več, vse bolj naša postaja vsakomur, da je nadaljnja realizacija gospodarske reforme nemogoča brez istočasnega razvoja družbeno-političnega sistema, kulture in znanosti. Zato menimo, da je nujno podpreti vsa tista prizadevanja v naši politiki, ki opozarjajo, da materialna vlaganja na področju kulture, prosvete in znanosti niso investicije v tako imenovano »negospodarsko sfero« ali »neproduktivno sfero«, temveč, da je od teh investicij in odnosa do teh področij družbenega življenja odvisen gospodarski razvoj ne samo naše dežele in Jugoslavije, temveč družbe na sploh. Komunisti na univerzi so v debatah, ki so bile pred to konferenco, izrazili razumevanje za težave, s katerimi se naša družba pri izvajanju gospodarske reforme bori. Moram poudariti, da je v veliki večini razprav bila izražena predvsem skrb zaradi pomanjkanja materialnih sredstev za pedagoško in znanstveno raziskovalno delo, zaradi pomanjkanja apartur, instrumentov, bibliotek in drugih učnih sredstev in le malo je bilo zahtev po zvišanju osebnih dohodkov, čeprav komunisti menimo, da je sedanje materialno vrednotenje in nagrajevanje dela univerzitetnih učiteljev absolutno neadekvatno in ne-

sp.čjemljivo. Menimo tudi, da bi odgovorni politični in oblastveni faktorji morali v najkrajšem času to vprašanje resno obravnavati in ga čimprej rešiti. Pri tem opozarjamo tudi na dejstvo, da s takimi merili nagrajevanja ne samo razvrednotimo delo najvišje kvalificiranih kadrov v naši družbi, ampak da istočasno tudi jemljemo kakršenkoli stimulans mladim nadarjenim kadrom, ki s takšnimi materialnimi pogoji res ne morejo videti svoje življenjske poti iz razvoja na naših najvišjih pedagoških in znanstveno raziskovalnih institucijah.

DR. MILAN OSREDKAR

Kakšna je dobra univerza?

Predvsem se vprašam, kaj nam lahko pomaga novi zakon? Če stari zakon bi omogočal boljši razvoj univerze; če se univerza, to je kompleks fakultet, institutov, knjižnic in končno tudi študentskih domov, ni razvijala boljše, je vzrok temu v načinu izvajanja oziroma neizvajanja zakona. Novi zakon sam situacijo ne bo mogel spremeniti, če ne bo podprl sil in olajšal teženj za kvaliteten razvoj univerze. Vemo, da nam neprimeren zakon lahko razvoj zavre, ne pa pospeši.

Vendar mislim, da nam je poleg zakona potrebno še nekaj. Kompleks, ki ga imenujemo univerza, je velik sistem, ki ima opraviti z velikim številom ljudi, njihovimi lastnostmi in kvalifikacijami ljudi, ki se spreminjajo šele v teku let. Če hočemo torej kar koli doseči, moramo računati na daljšo dobo in potrebujemo nekakšen operativni plan. Ta bo potekal v zelo težkih pogojih zaradi predzgodovine, sedanjega stanja in težkih materialnih razmer. Vendar nam bo jasen koncept in operativni plan omogočil stalnost politike. Za izvedbo pa bodo morali nosilci pokazati veliko vztrajnost. Namen je vreden truda, saj smo si gotovo edini, da je dobra univerza pogoj za eksistenco slovenske nacije, za njeno vključitev v širše okvire, v jugoslovanskem, evropskem in svetovnem okviru. Prepričan sem, da nam brez vključitve v svetovni okvir (ta pa je mogoče le, če bomo imeli dobro univerzo) ni obstoja; v najkrajšem času bi postali samo še zgodovinska zanimivost, rezervat, kot jih imajo za Indijance. Čim širše bomo povezani v jugoslovanskem in svetovnem okviru, toliko bolj bomo kot narodnost kompaktnější, sposobnejši, manj obremenjeni z raznimi občutki, ki izvirajo iz naše težke preteklosti in majhnosti.

Kaj razumem pod izrazom dobra univerza? Kratko, dvig pouka na sodoben nivo, ki nam bo zagotovil zadostno število v povprečju dobrih strokovnjakov, pa tudi zadostno število nadpovprečnih, kajti le ti so lahko osnova tako za razvoj univerze kot za nadaljnji družbeni razvoj. Za eno in drugo je poleg drugega potrebno razvijanje znanstvenega dela. Predpostavljam, da je lahko dober pedagog na univerzitetnem nivoju samo znanstvenik. Nadalje nam je za dvig potrebna večja medsebojna povezava fakultet, ki naj omogoči tudi to, da bodo dobre fakultete zgled slabšim in ne obratno. Povezava fakultet je izrednega pomena za dvig kriterijev. Omogočila nam bo primerjavo fakultet in institutov, saj dokler je nekdo sam, je vedno najboljši. Zato moramo zavrniti tendence za zapiranje v lastne okvire, za drobitev fakultet in proti povezovanju z okolico, ki se pojavljajo z najrazličnejšimi utemeljitvami in bi pripeljale do neracionalne izrabe obstoječih možnosti. Pri tem ni odveč dodati, da bo izboljšanje univerze možno le, če se bodo tudi materialni pogoji za univerzo izboljšali.

Ko govorimo o kompaktiranju in notranjem povezovanju univerze, je samo po sebi razumljivo, da tak proces ne sme omejevati samoupravnih pravic fakultet in vseh enot, ki tvorijo univerzo. Vsekakor mislim, da ni nasprotja med samoupravljanjem in notranjim povezovanjem univerze.

Sedanje finančno stanje univerze ni zadovoljivo. Razmerje med osebnimi in ostalimi izdatki je 80:20, kar univerzi ne omogoča normalnega dela. Poleg tega celotni dohodki univerze stagnirajo, čeprav se družbena proizvodnja veča. Ostajata na enakih sredstvih pomeni nazadovanje, ne pa napredek. Opremljenost fakultete je minimalna in bo treba posebej razmišljati, kako bomo to izboljšali. Dopovedatibo treba najširšim krogom, da so samo z večjimi sredstvi možni dosežki, ki jih pričakujemo od univerze.

Vprašanje pa je, ali lahko računamo na bistveno večja sredstva. Univerza bi rabila morda še enkrat toliko ali vsaj polovico več sredstev kot jih sedaj dobi. V kakšnem času je to možno doseči? Skokov najbrže ne moremo pričakovati, vendar pa bi se morala sredstva dvigati hitreje kot se dviga nacionalni dohodek. Vprašanje je, ali lahko kaj naredimo za izboljšanje delovnih pogojev za univerzo, preden bodo finančna sredstva bistveno večja. Če bi izkoristili vse možnosti tudi izven univerze in bi se tesneje povezali z drugimi organizacijami in instituti, ki jih imamo, bi že tudi s tem izboljšali delovne pogoje. Tako poveza bi bila koristna tudi zato, ker bi še bolj odprla univerzo navzven in podprla integracijo vsega, kar imamo na področju raziskovalnega dela. Mislim, da bi bilo treba napraviti še več. V skladu s pozitivno selekcijo in krepitvijo tistega, kar je boljše, bi morala univerza to, kar je dobrega, združiti, da bi postala ob

(Nadaljevanje na 8. strani)

medsebojni primerjavi in koncentraciji še močnejše. S pomočjo najaktivnejših skupin bi lahko univerza formirala ali sodelovala pri organiziranju močnih znanstvenih raziskovalnih grupacij, ki bi igrale vlogo nekakšnih nacionalnih institutov na svojih področjih in ki bi z boljšimi možnostmi za raziskovalno delo dale boljšo možnost za vzgojo kadrov, povprečnih, posebno pa vrhunskih. Močne raziskovalne grupacije bi bistveno zboljšale delo na podiplomskem nivoju. Take grupacije z bolj razvitim delom, z boljšimi pogoji, bi bile fakultetam v izredno pomoč, izredna opora na vseh nivojih dela fakultet, obenem pa bi bile sposobne razviti aktivnosti, povezane z neposrednimi potrebami družbe. Mislim, da ni treba, da iščemo po svetu primere univerz, ki take institut imajo ali v njih sodelujejo. Tudi v Jugoslaviji imamo primere, ki dokazujejo, da je taka pot možna in realna.

Če govorimo o univerzi, ne moremo mimo problema študentov. Ne mislim se na splošno spuščati v to, omenil bi le eno vprašanje, ki je tudi odraz trenutnega stanja. Mislim, da se danes na univerzi preveč ukvarjamo z najslabšimi študenti in premalo z najboljšimi. To je treba obrniti. Priti moramo do tega, da se bomo ukvarjali veliko več z dobrimi študenti in to ne sme biti omejeno samo na predavanja, temveč se mora odraziti predvsem pri delu s študenti, pri diplomah, magistriranjih in doktoratih. Eno od meril vrednosti profesorja je to, koliko si je ustvaril dobrih sodelavcev. Če bi upoštevali to, bi morala biti tudi merila za finansiranje drugačna. Sedanja so posledica slabega splošnega finančnega stanja. Ne želim jih kritizirati, toda dvomim, da so primerne, če bomo hoteli podpreti razvoj kvalitete.

Poleg večje skrbi za dobre študente bomo morali vložiti tudi več truda, da omogočimo študij večjemu številu talentiranih študentov. V tem pogledu je pri nas veliko premalo ali nič storjenega. Iskati moramo predvsem dobre ljudi in ne samo iz ozkega slovenskega zaledja, temveč iz celotnega jugoslovanskega zaledja. To pa univerza lahko doseže le s svojo boljšo kvaliteto. Univerza lahko samo pridobi, če privabi od kod drugod kakega dobrega študenta. Žal je stvar zdaj ravno obratna — da iz ostalih republik prihajajo v Ljubljano le študentje, ki niso mogli na druge univerze.

PROF. DR. ING. ROMAN MODIC

Še danes potrebujemo zakon

Predvsem naj povem, da je bil osnutek novega zakona sprejet na fakultetah z odobravanjem in pozdravljen kot pomemben napredek, ki ga je treba v osnovnih določilih podpreti, čeprav bomo imeli k posameznostim nedvomno pripombe in predloge za dopolnitev.

Že pred leti je postalo večini učnega in znanstvenega zbora dotlej, ne bomo mogli nadaljevati z uspehi vaji dotlej, ne bomo mogli nadaljevati z uspehom in da se bo treba odločneje usmeriti v intenzivnejše delo, v racionalnejšo organizacijsko strukturo ter v strožja in enotnejša merila pri volitvah učnega in znanstvenega kadra na fakultetah. Ta prizadevanja je spomenica dekanov ob začetku gospodarske in družbene reforme pred tremi leti podprla. Približno ob istem času je republiška skupščina ustanovila komisijo z nalogo, da prouči in oceni obstoječi sistem visokošolskega izobraževanja in z njim povezanega znanstvenoraziskovalnega dela glede na spremembe v našem družbenem razvoju in da pripravi predloge za smotrno ureditev in za nadaljnji razvoj visokega šolstva v Sloveniji. Povod za ustanovitev komisije so dali statuti visokošolskih zavodov, ki so bili takrat predloženi skupščini v potrditev in ki so predvidevali deloma neskladna določila o osnovnih vprašanjih, marsikje celo z očitno tendenco k ekstenzivnosti. Znano je, da je skupščina zaključke komisije pred letom sprejela kot svoje sklepe, univerza pa pozdravila kot prispevek k lastnim prizadevanjem. Takšen odnos univerze do skupščinskih sklepov in do novega zakona, ki na le-teh temelji, opravičuje upanje, da ga ne bomo sprejeli in izvajali le formalno, ampak da mu bomo sledili po intencijah, ki jih nakazuje in uveljavlja. Tovariš Osredkar je povedal prej, da bi se dalo napraviti že doslej marsikaj tega, kar uveljavljamo danes, ne da bi spremenjali normativne okvire. Mislim pa, da lahko novi zakon zagotovi še skladnejši napredek in še hitrejši uspehe pri našem delu.

Rad bi ponovno poudaril znano dejstvo, da građe ugled univerze tisti, ki na njej poučujejo in tisti, ki na njej študirajo. Boljši ko bodo prvi, boljši in uspešnejši bodo drugi. Zato mislim, da je eno od osnovnih vprašanj, ki mu moramo posvetiti posebno pozornost, skrb za kvaliteten učno-znanstveni kader. Pokazalo se je, da dosežanih praks, ki je zapirala fakultete pri elekcijah in reelekcijah v svoje meje, včasih celo s težnjo, da bi bile merodajne v tem oziru vedno manjše enote, v katerih bi se odločalo o tako pomembnem vprašanju, ni bila uspešna. Nekajmesečno delo posebne komisije, ki smo jo ustanovili na univerzi z namenom, da usklajuje merila pri izvolitvah je pokazalo, kako so bila le-ta različna. Prepričalo pa me je tudi, da opravlja komisija svoje delo z vso

resnostjo in odgovornostjo in da zato fakultete njena mnenja sprejemajo kot pomoč, ne pa kot upravni ukrep.

Podobna neskladja v merilih obstajajo tudi drugod, na primer na področju delitve osebnega dohodka, ir. splošno mnenje je, da razlike, ki iz tega izvirajo, v veliki večini nimajo ne osnove ne opravičila. Vse to me potrjuje v mnenju, da je potrebno sprejeti tudi tista določila v novem zakonu, ki naj dajo univerzi večje pravice pri njenih usklajevalnih prizadevanjih. Če pa to mnenje z vso odločnostjo zastopam, gotovo ne delam tega zato, ker sem rektor, ampak zato, ker je to volja in interes fakultet. Novi zakon bo naložil rektorju samo več dolžnosti, večjo odgovornost in več skrbi.

Posebno vprašanje, ki bi ga želel omeniti, je vprašanje roka, v katerem naj ta zakon sprejememo. Omenil sem že, da teče razprava o njegovih poglavitnih določilih skor tri leta, saj je skupščinska komisija sproti obveščala visokošolske zavode o svojih zaključkih in stališčih. Zato ne razumem ugovorov, da je čas za razpravo o osnutku prekratek in da je potrebno rok ponovno podaljšati. Zavzemam se za to, da preidemo čimprej k sklepanju. Že tako se sprašujem, kakšno stališče naj zavzemamo do predlogov fakultet, da bi uveljavila z novim študijskim letom spremenjene učne načrte, študijski režim in razne organizacijske ukrepe, ki terjajo spremembo statutar-nih določil, ne da bi imeli uveljavljena stališča in določbe, na katere se lahko opremo.

ING. IVO MARENK

Relekcija ali tudi elekcija?

Sklepi skupščine SR Slovenije postavljajo glede zahtevnosti oziroma zahtevane kvalitete za naziv fakultetnih učiteljev zelo nedvoumna načela ter ugotavljajo, da kakovost pedagoškega dela v obdobju hitrega razvoja visokega šolstva ni bila deležna ustrezne skrbi odgovornih dejavnikov. Popolnoma jasno je, da univerza svoje pristojnosti, ki ji jo danes večinoma že priznavamo, ni mogla uveljaviti ter ob tendencah po vse večji samostojnosti posameznih zavodov ni mogla učinkovito posegati na področje kadrovskih zadev. Na žalost je bila skrb in odgovornost za kakovostno pedagoško in znanstveno delo prepuščena vestnosti in dobri volji posameznikov. V sklepih skupščine je nakazana potreba po ustanovitvi posebnega univerzitetnega telesa, ki naj bi preverjalo volitve fakultetnih učiteljev; imelo naj bi pravico, da postopek za izvolitve zavrne, če niso bila predhodno upoštevana vsa strokovna merila oziroma postopek proceduralno ni bil pravilen.

Predlog zakona predvideva, da fakultetne učitelje in znanstvene sodelavce voli PZS fakultete, univerzitetni svet pa daje k izvolitvam zgolj soglasje. Kljub navidezni zaostritvi pogojev je pravica univerze, da kot skupnost posega v lastno kadrovsko politiko, potemtakem še vedno zelo omejena.

Samo na kratko bom poskušal reproducirati nekatere ugotovitve prof. Bartoša, ki v svojem članku Rekrutiranje univerzitetnih učiteljev opisuje postopek volitev univerzitetnih delavcev po svetu.

V ZDA fakultetni učitelj ob nastopu dela ne sklepe definitivne delovne pogodbe, temveč je sprva le v nekakšnem poskusnem delovnem razmerju, in sicer eno leto; če v tem času pokaže zadovoljive uspehe, sklone delovno razmerje. Opisani sistem povzroča veliko fluktuacijo univerzitetnih predavateljev, zagotavlja pa stalno delovno angažiranost prizadetih tako pri pedagoškem kot tudi pri znanstvenem delu.

Drugi sistem je tako imenovani sistem agregacije, ki je v veljavi v številnih evropskih deželah. Ta sistem loči ugotovitev sposobnosti za pedagoško-znanstveno delo od sklenitve delovnega razmerja. Sposobnost za delo ugotavlja posebna komisija, sestavljena iz predstavnikov različnih visokih šol in fakultet, ki gojijo disciplino, v kateri kandidat konkurira za pridobitev akademskega naziva. Odveč bi bilo ponavljati, da je predpogoj za postopek doktorat. Kandidat pred komisijo opravi izpit, na katerem dokaže svojo pedagoško sposobnost in široko strokovnost. S takó pridobljeno kvalifikacijo fakultetni učitelj lahko predava na kateremkoli visokošolskem zavodu v državi. Šele na zavodu se kandidat specializira za določeno ožje strokovno področje. Na ta način dobe visokošolski zavodi strokovnjake, ki so pedagoško skoraj neoporečni, hkrati pa so dobri organizatorji znanstvenega dela.

Tretji način izbora fakultetnih učiteljev je srednjeevropski, ki je zasnovan na habilitaciji, pri čemer je sprejem pedagoških in znanstvenih obvez na določenem zavodu od habilitacije strogo ločen.

Pri nas, pravi prof. Bartoš, je sistem najmanj kompliciran: ob določenih splošnih pogojih, ki jih kandidat mora izpolnjevati, ustrezen fakultetni organ opravi celoten postopek: habilitacijo in sklenitev delovnega razmerja.

Osnovni spor na tem področju je potemtakem vprašanje, ali gre pri postopku za dva samoupravna akta ali le za enega.

Zakonodajca je glede kadrovske politike jasna: le-ta je na osnovnih samoupravnih pravic zavoda ali delovne organizacije. Zato so se fakultete v imenu samoupravljanja ogorčeno upirale, da bi kadrovska politiko v njihovem imenu vodil kdo drug, po mojem mnenju celo upravičeno.

Vendar mislim, da imamo opraviti z dvema strogo ločenima samoupravnima aktoma: pri prvem gre

za ugotavljanje sposobnosti za opravljanje javne funkcije (ugotavljanje znanstvene kvalifikacije), pri drugem pa se (v načelu z večjim številom kandidatov) pogaja in sklepa o nastavitvi na konkretno delovno mesto.

Vsebinska povezanost obeh samoupravnih aktov je po mojem mnenju zgolj slučajna, ker v načelu na vsako delovno mesto lahko konkurira več kandidatov, ki bi morali praviloma kandidirati na podlagi že ugotovljene kvalifikacije za opravljanje določenega dela na univerzi. Do povezanosti obeh postopkov je prišlo v času drobitve in izničevanja univerz in v tem trenutku, ko vse fakultete ponovno energično zahtevajo rekonstituiranje univerze, ni prav nič več potrebno, da povezanost še ostane. Brez dvoma pomeni dosežani sistem možnost, da bi posamezni visokošolski zavodi za fakultetne učitelje nastavili tudi ljudi, ki svoje sposobnosti niso dokazali.

Verjetno se razumemo, da se ne zavzemam za državno komisijo, ampak zato, naj dobi izključno pravico odločanja o sposobnosti in kvalifikaciji posameznih kandidatov za univerzitetno kariero univerza. V primeru, da zakon tega ne bi upošteval, je trditev, da na novo vzpostavlja univerzo, izvita iz trte in pomeni le formalizem. (Pri tem se opiram na stališče, da je ugled univerze odvisen od ugleda=kvalitete njenih delavcev.)

V okviru razložene koncepcije univerza ima te možnosti. Pravice posameznih zavodov ne bodo (ne bi bile) prav nič kršene, ker se zavod lahko odloči, da sklone delovno razmerje (o tem govori zakon o delovnih razmerjih kot samoupravni pravici) s katerimkoli kandidatom, ki ima že splošno priznane kvalifikacije.

V preteklosti, ko je bil celoten postopek prepuščen fakultetam, kljub dobri volji in najboljši vesti nismo imeli nikakršnega zagotovila, da univerza dejansko reflektira vse, kar je v narodni kulturi najboljše, največ vredno.

Menim, da je skepsa ob uvajanju takšnega sistema kandidiranja in volitev univerzitetnih delavcev, odveč. Brez dvoma so takšna določila potrebna zgolj zaradi minimalnega dela kandidatov, ki bi se lahko pojavili, vendar bodo zavodi in univerza imeli zakonsko možnost, da postopek opravijo brez nepotrebnih zadreg in pretresljajev, ki smo jim bili v preteklosti vendarle priča v nekaterih primerih. Pogoji, ki jih je imela univerza za svoje delo v preteklosti, bi vsekakor lahko rodili več anomalij; zato bi širše preverjanje in vrednotenje posameznih univerzitetnih delavcev samo povečalo ugled in veljavo vseh.

ALEKSANDER KUTOŠ

Maribor — Ljubljana

Vse od tistega trenutka, ko so se v Mariboru razvili visokošolski zavodi, so vaše in naše šole v usodni medsebojni družbeni odvisnosti in povezanosti. Ko sledimo temu objektivnemu stanju, smo trdno prepričani, da samo neposredno delovno sodelovanje med našimi šolami more koristno vplivati na nadaljnji razvoj visokega šolstva na Slovenskem. Vsaka ekskluzivnost ene ali druge šole, univerze ali združenja visokošolskih zavodov utegne imeti samo negativne posledice za ene in druge. Ker je sodelovanje med vsemi visokoškolskimi zavodi ne glede na strokovno usmerjenost ali stopnjo razvitosti objektivno nujno, smo prišli do zaključka, da je politično sodelovanje komunistov vseh visokošolskih zavodov za nas, ki so nam jasni ti procesi, celo obvezno.

Nekatera stališča komunistov mariborskih visokošolskih zavodov o organizaciji in družbeni logi visokega šolstva v Sloveniji:

— Samo dva milijona Slovencev nas je. Zato smo mnenja, da morajo naše šole tvoriti enotno in nerazdružljivo organsko celoto sistema visokošolskega študija. Družbena funkcija in družbeni položaj posameznih zavodov sta v svojem bistvu povsem izenačena. Razlike, ki sicer nastopajo, se po našem mnenju zrcalijo le v posebni strokovni usmerjenosti in stopnji razvitosti posameznih šol.

To pa obvezuje vse komuniste visokošolskih zavodov, da združimo svoje napore za oblikovanje enotne slovenske univerze neglede na stroko, stopnjo razvitost in neglede na dislokacijo posameznih šol.

— Če sprejemamo koncept enotne slovenske univerze, ki po določeni organizacijski formi združuje vse visokošolske zavode, potem je tudi nujno tesno in vzajemno sodelovanje v izmenjavi pedagoških izkušenj, v organizaciji študija, v racionalni delitvi dela, v oblikovanju mreže visokošolskih zavodov, v usklajevanju učnih načrtov in študija, v določanju pogojev za prestop študentov iz ene šole a drugo šolo, v oblikovanju enotnih meril za preizkus znanja študentov itd.

— V znanstvenih dosežkih ni bila nikoli v zgodovini nobena družba tako bogata in tudi slovenski narod se danes ne more ponašati s takim preobiljem znanstvenih del, da bi bilo smotno to dejavnost tako ali drugače omejevati samo na določene strogo izbrane institucije. Celotno več. Zgodovina nam dokazuje, da so številna znanstvena dela bila ustvarjena celo mimo formalno organiziranih znanstvenih ustanov. Zato smo mnenja, da moramo znanstveno raziskovalno delo podpirati in vzpodbujati povsod tam, kjer so dani objektivni pogoji in kjer je izražena volja za tako dejavnost.

(Nadaljevanje na 9. strani)

(Nadaljevanje z 8. strani)

To pa seveda še ne pomeni, da smo proti racionalizaciji tudi tovrstne dejavnosti in da ne želimo smotrno delitve znanstveno raziskovalnega dela na posamezne nosilce tega procesa.

Veliko nam je do tega, da racionalizacijo visokošolskega študija izvedemo po vseh vidikih objektivnih strokovno-pedagoških meril. Pri tem ne izključujemo niti racionalizacije dane mreže visokošolskih zavodov.

Vendar smo mnenja, da lahko storimo veliko več z racionalizacijo samega učno-vzgojnega procesa. Zato smo prepričani, da kakršnakoli sprememba mreže visokošolskih zavodov kakor tudi sprememba v razvoju posameznih visokošolskih zavodov ne sme biti posledica enostransko ugotovljene zahteve in odločitve, ampak samo odraz družbenega dogovora vseh za to odgovornih dejavnikov.

MIROSLAV NAGLIČ

Poslanci, funkcionarji, sodniki – zakaj pa ne prosvetni delavci?

Grenke izkušnje iz še nedavne preteklosti kažejo, da tako pomembno področje v kulturnem razvoju nekega naroda, kot je visoko šolstvo, ne prenese prepogostih reform, zlasti pa ne takih, ki ne bi bile dovolj pretehtane in vsestransko utemeljene. Na žalost lahko danes ugotovljamo, da so bili reformni ukrepi, ki so tangirali visoko šolstvo, vključno uvedbo stopenjskega in inverznega študija na fakultetah, rezultat površinskih, ne dovolj raziskanih in večkrat improviziranih stališč.

Univerza kot najvišja znanstvena ustanova je imela pri vseh teh reformah le malo besede, saj so faktorji izven nje imeli za potrebno, da reformirajo predvsem univerzo. Nočem trditi, da na univerzi ni bilo potrebno izvesti določenih reform, vendar želim poudariti, da bi pri tako izredno pomembnem področju, kot je visoko šolstvo, morale v večji meri priti do izraza argumentirane pripombe in stališča ljudi, ki tu delujejo in imajo bogate izkušnje.

Vse te reforme so privedle med drugim tudi do ekstenzivnega razvoja visokega in višjega šolstva in seveda tudi do znatnega padca kvalitete. Sedaj, ko je ekstenzivni razvoj dosegel svoj vrhunec in se je celotno šolstvo od osnovnega do visokega znašlo v izredno kritični finančni situaciji, prihaja predlog za izvedbo racionalizacije, ki naj bi ga izvedli predvsem notranji faktorji.

Menim, da lahko pri kompleksni analizi ekstenzivnega razvoja na eni in sedanje težnje po racionalizaciji visokega šolstva na drugi strani ugotovimo, da je dosedanja neprincipalna, trenutnim, ne dovolj pretehtanim odločitvam podvržena politika na tem izredno pomembnem področju doživela precejšen neuspeh in je zahteva po njeni temeljiti reviziji utemeljena.

Univerza bo morala imeti po mojem mnenju pri kreiranju nove politike večjo in pomembnejšo vlogo kot jo je imela doslej.

Pri izvajanju racionalizacije, ki naj bi bila vsestransko proučena in izvedena ob upoštevanju vseh faktorjev, moramo izhajati s stališča, da kot majhen narod ne moremo in (ni niti potrebe), da bi gojili vse znanstvene discipline. Bolj kot doslej bo potrebno upoštevati naše realne potrebe po določenih kadrih. Vsaka nepoglobljena, površinska primerjava razvoja našega visokega šolstva z onim v tujini, pa najsi bo to na Zahodu ali Vzhodu, lahko vnese le zmedo in ima za posledico nepremišljene ukrepe. To pa ne pomeni, da bi se morali zapreti v svoje ozke meje, temveč nasprotno, uporabiti moramo izkušnje drugih ob njihovi kritični presoji ter ob upoštevanju naših specifičnih potreb in realnih možnosti.

Predlog novega zakona o visokem šolstvu pomeni v primerjavi s sedanjim nedvomno korak naprej, tako v pogledu pudarka na kvaliteto kot tudi glede same vloge univerze. Menim pa, da bi morali v zakonu dati še večjo samostojnost univerzi glede organiziranja učnega procesa na fakultetah. V tretjem odstavku 5. člena osnutka je predvideno, da statute visokošolskih zavodov — torej tudi fakultet — potrjuje izvršni svet, potem ko dobi mnenje republiške izobraževalne skupnosti. Isto velja po določilu 3. odstavka 15. člena glede učnih načrtov in izpitnega reda. Če že ostanemo pri določilu, da tudi fakultetne statute ter učne načrte in izpitni red potrjuje izvršni svet, kot stalni organ skupščine, ki mu je poverjena politično izvršilna funkcija, bi verjetno bilo pomembnejše, da jih potrjuje potem ko dobi mnenje

univerze, ne pa izključno republiške izobraževalne skupnosti. Pri tem ne mislim na zmanjševanje vloge izobraževalne skupnosti, ki pa bi morala imeti pomembnejšo in odločilnejšo vlogo pri zagotavljanju potrebnih finančnih sredstev za nemoten pedagoško-znanstveni proces; — zaradi heterogenosti svojega sestava pa ne bi smela direktno vplivati na statute in učne načrte fakultet.

Zaradi zagotovitve enotnih kriterijev pri izvolitvah fakultetnih učiteljev in znanstvenih sodelavcev bi v interesu kvalitete kazalo, da bi univerzitetni svet potrjeval te izvolitve, ne pa samo, kot je določeno v 71. členu osnutka, dalaj soglasje k navedenim izvolitvam. Tako bi bila vtoriteta univerze poudarjena v večji meri tudi na tem pomembnem področju.

Zaostreni pogoji pri pridobivanju posameznih nazivov pedagoških delavcev, ki bodo nedvomno vplivali na dvig kvalitete, bodo imeli verjetno za posledico tudi določene kadrovske spremembe. Mislim, pri tem na kadrovsko politiko univerze, ki bo težila za tem, da pritegne na univerzo za pedagoško in znanstveno raziskovalno delo usposobljene kadre.

Uspešno kadrovsko politiko pa bo univerza lahko izvajala le, če bo delo pedagoških delavcev univerze bistveno drugače vrednoteno kot doslej. Pri tem mislim tudi na neustrezno nagrajevanje pedagoških delavcev. Ob sedanjih prejemkih, ki so izpod minimuma in praktično ne prenesejo več nobene primerjave niti s prejemki v gospodarskih organizacijah niti z onimi iz večine upravnih služb, je iluzorno pričakovati kakršenkoli uspeh na tem občutljivem področju.

Zavlaščevanje rešitve tega problema z najraznovrstnejšimi izgovori in utemeljitvami, ki je postalo že pravilo, se ne bo moglo vleči v nedogled. Če je republiška skupščina lahko z dlokom kompleksno rešila vprašanje povračil oz. osebnih dohodkov poslancev in funkcionarjev, ki jih voli skupščina vse do sodnikov okrožnih sodišč — ob upoštevanju povprečnega mesečnega osebnega dohodka v republiki — bi verjetno ne bilo odveč, da bi se v bližnji bodočnosti pristopilo resneje tudi k reševanju vprašanja osebnih dohodkov univerzitetnih delavcev.

Zavedamo se, da republiška izobraževalna skupnost ob sedanjih sredstvih tega problema ne bo mogla rešiti, zato bo potrebno, da se pri njegovem reševanju angažiranta tako izvršni svet, kot tudi republiška skupščina.

DR. VLADIMIR BENKO

Pravice visoke šole

Pobudo za današnjo razpravo sem razumel v tem smislu, da naj bi razpravljali predvsem o vprašanjih načelnega značaja in nanje navezovali obravnavanje konkretnih točk v predloženem osnutku zakona o visokem šolstvu. Zato postavljam kot prvo rok, v katerem naj bi bil zakon sprejet. Stališča nekaterih predgovornikov, ki menijo, da je postopek hiter in forsiran, razumem tako, da je treba številna vprašanja, ki jih implicira takšen zakon, tehtno in resno obravnavati, kar zahteva več časa kot ga, kaže, imamo na voljo. Zlasti eno je gotovo: zakon postavlja velike zahteve po kvaliteti — za to smo vsi — toda če tako velike zahteve soočimo z materialno situacijo, materialnimi pogoji, v katerih so univerza, visoke in višje šole, pa učitelji z nagrajevanjem, kakršno je, do težav v materialnem poslovanju, okrnjenih možnostih podiplomskega študija itd., potem je očitno, da stvari terjajo premislek, odnosno pravega razmerja med zahtevami in pogoji ni.

Druga stvar načelnega značaja je odnos med univerzo po eni in visokimi in višjimi šolami na drugi strani (tako kot ga vidimo v zakonu). Premalo poznam nastajanje visokih šol drugod po svetu. Kolikor vem za nekaj primerov, gre za odnose enakopravnosti med njimi in univerzami ne glede na to, da so pogostokrat takšne visoke šole nastajale zunaj fakultet odn. univerz, ker so začele delovati na novih področjih in v novih disciplinah, čestokrat tudi ob nasprotovanju tradicionalnih disciplin pa struktur.

Dalje: zakon postavlja v odnosu do visokih šol dejansko iste kriterije glede na programe, delo, kvalifikacije učiteljev itd. kot za fakultete odnosno univerzo. To je najbrž povsem v redu, če bi fakultete in visoke šole tretiral enako glede na pravice odnosno položaj.

Določilo 13. člena postavlja odnos med univerzo in fakultetami odn. visokimi šolami glede na podiplomski študij v tem smislu, da univerzitetni svet ugotavlja, če obstajata ustrezen kader in potrebna materialna sredstva za izvedbo tega študija. Kako naj univerza meritorno odloča o tistih zavodih, ki niso njeni člani, odnosno nimajo predstavnikov v univerzitetnem svetu?

Nadalje 5. člen, kjer je govor o potrjevanju statutov. Statut univerze potrjuje skupščina, statute visokošolskih zavodov pa izvršni svet skupščine SR Slovenije, potem ko dobi mnenje RISK SR Slovenije. Člen 39. v dveh alinejah govori o izvolitvah učiteljev in znanstvenih delavcev posebej za fakultete in posebej za visoke šole. V besedilu je torej očitno, da imamo dve vrsti visokošolskih zavodov in s tem tudi dve vrsti visokošolskih učiteljev oziroma znanstvenih sodelavcev. Medtem ko so pogoji za izvolitev za vse enaki, je njihova vrednost po zakonu različna.

Mislim, da je potrebno opozoriti še na eno vprašanje glede na odnos univerza — visoke in višje šole. Po osnutku zakona najbrž pravilno razumem univerzo kot obligatorno združenje fakultet, medtem ko členi 4., 5., 6., 36. zlasti pa 75. govorijo o združenjih visokošolskih zavodov, ki jih je moč razumeti kot združenja fakultativnega značaja. Če to drži in če je točno tudi to, da so pri nas visokošolski zavodi z dokaj različnimi profili in heterogenimi programi, potem je zame vprašanje, kako naj kompetence in pravice, ki jih osnutek zakona v členih 67.—74. daje univerzi, univerzitetnemu svetu in rektorju, primerno uporabljamo za organizacijo in delo združenja visokošolskih zavodov ter za razmerja združenja do visokošolskih zavodov, ki so vanj vključeni, kot to pravi 75. člen. Ali konkretnije: kako bi moglo neko združenje visokošolskih zavodov tako kot univerzitetni svet za fakultete potrjevati izvolitev posameznih učiteljev na visokih šolah?

RUDI RIZMAN

Demokracija univerze

Revolucioniranje odnosa študent — profesor je na ljubljanski univerzi eno izmed tistih neuresničenih dejstev, ki močno zakrivajo realne absurde, pomanjkljivosti in nekompleksnost slovenske univerze. Ta kritična ugotovitev je toliko bolj aktualna ob ugotovitvi, da danes vse univerze v Evropi pretresajo valovi, ki imajo ali pa še bodo imeli močan vpliv na prestrukturacijo in rekonceptijo univerz in s tem tudi na družbo v celoti. Na čelu tega gibanja so študentje. Taka zunanja podoba razmer na univerzah bo morala tudi pri nas v določenem trenutku mnogo močnejše vplivati na našo situacijo v smeri opredeljevanja smisla in realnosti bivanja študentske populacije na univerzi. Do take spremembe ne more priti, dokler se kritični odnosi na univerzi ne spoznajo kot kritični v študentskih glavah. Kot taka se torej ljubljanska univerza ne razlikuje od ostalih v Evropi, razlikuje se le po dejstvu ne-impulza, ne-gibanja in ne-osveščanja situacije.

V nekem preteklem trenutku je sicer vzkipeło, vendar na preveč ozki aktivistični platformi boja enotne univerze nasproti enotni družbi. To še zdaleč ni omogočalo delovne diferenciacije, ker je na univerzi dejanje vzkipevanja v resnici zakrivalo tudi resne probleme strokovnega značaja. Del osveščene študentske strukture se je začel zavedati občutnih pomanjkljivosti na univerzi — toda njegova pozornost je bila bolj ali manj umetno premaknjena na tisto zunaj univerze. Tudi danes se lahko pogosto srečujemo s tem, da se sleherni študentov napor pri razkrivanju nekaterih bednih univerzitetnih dejstev (npr. nestrokovnosti določenega dela pedagoških delavcev; dejstva, da »nekdo« v enem letu sploh ne predava; da »nekdo« po 10 ali več let bira predavanje iz skript, ki jih niti sam ni napisal; da v našeto strokovno bibliografijo uvršča prispevke iz Pisem bralcev in najrazličnejši fevdalni ostanki: tudi brce po izpitu ali priložnostno maltretiranje med izpitom, itd.) poskuša zavrniti z dokazi, češ da takih problemov ni ali da jih ne sme biti — ne sme se jih torej misliti, ali pa izgovor, da je vsemu temu vzrok neustrezen odnos družbe do univerze. Nikakor ne želim odpraviti številnih primerov, ki tak odnos družbe do univerze potrjujejo. Poudarjam, da mi gre predvsem za pomanjkljivosti v našem univerzitetnem prostoru z ozirom na to, da imamo tudi na univerzi tabu vprašanja, ki jih ni dobro ali mogoče odpirati. Demokratizacija na univerzi je za študenta prav toliko, če ne celo bolj pomembno in aktualno vprašanje, kot demokratizacija v celotni družbi.

Eden od vidikov demokratizacije, ki ima politično, še posebej pa strokovno težo, je na primer vprašanje *uvajanja študentov v raziskovalno delo* in s tem tudi formiranje mladih znanstvenih delavcev. To vprašanje se mi zdi politično v toliko, kolikor še obstaja, izpuščam tiste primere, ko gre tudi za materialne in finančne težave; niso tako redki posamezniki, ki menijo, da je študent še nezrel in nezainteresiran za raziskovalno dejavnost.

Dandanašnja pedagoška aktivnost na univerzi je v marsičem zaobšla svoje temeljno poslanstvo. Označuje jo predvsem:

1. *tradicionalni pristop*, ki ima pred seboj le utilitaristične nemane. Ne pozna raziskovalnega elementa, ker vzgaja *dogmatski tip mišljenja*. Cilj je v pridobitvi znanja, ne pa tudi v *razmišljanju in kritičnem preseganju znanja*.

2. Študent se razvija predvsemv strokovnjaka. Smisel za ustvarjalno znanje je zamenjala *ozka specialistična dovršenost*.

Kaže, da smo se kratkotalo sprijaznili s tako situacijo, kjer je pouk ločen od raziskovanja, tako kot smo se sprijaznili s prehodom od *univerze v multiverzo*, to je v *produkcijo poklicnih kadrov*, profilov, ki ustrezajo določenim panogam. Zato tudi bolj pogosteje na univerzi in zunaj nje zastavljamo problem profila kadra kot pa kvaliteto *sistematičnega, humanističnega in ustvarjalno raziskovalnega znanja*, ki bi ga univerza po svojem etimološkem in konceptualnem izvoru morala predvsem spodbujati.

(Nadaljevanje na 10. strani)

Prvo vprašanje, ki se tu postavlja, je kvaliteta profesorja, ki bi moral biti v taki meri kvalificiran, da ne bi določeno znanstveno področje prikazoval kot celoto dokončno osvojenih pojmov in neresenih vprašanj, temveč bi moral študente spoznati z neprestanim napredovanjem znanstvenega področja skozi njegove razvojne značilnosti. To pomeni, da je smisel univerze neločljivo povezan z uvajanjem v raziskovanje kot predpostavko praktičnega znanstvenega pouka.

Usmerjenost v začetno raziskovalno delo ima zelo močno vlogo v odstranjevanju konformizma, pri poudarjanju vloge intelektualne misli in originalnosti, ki jo vsebuje vsako znanstveno odkritje. Vsako uvajanje v raziskovalnost ima svoj skromni začetek v uvajanju v raziskovalne metode, ki naj pokažejo na način razreševanja problemov in njihovo originalno izpeljavo. Če znanstvena dejstva prikazujemo tako, da jih le klasificiramo v etapnem zaporedju, s tem še ne oblikujemo znanstvenega duha. Študent mora biti intelektualno prisoten v raziskovanju, ne pa, da se omejuje le na beleženje rezultatov raziskovanj. Študent, ki bi imel na univerzi možnost razvijanja raziskovalne sposobnosti, mora biti na koncu študija sposoben, da definira nov problem in da najde teoretično in -praktično sredstvo akcije za njegovo razrešitev.

To neobhodno zahteva od univerzitetnega profesorja, da je dober raziskovalec in predavatelj. Ena izmed bistvenih pomembnih delovnih obvez, ki bi morala imeti tako instituciionalno kot materialno podporo, bi morala biti predvsem uvajanje študentov v raziskovalno delo.

Malokje na samih fakultetah je jasneje definirano to, kaj so temeljne vede oz. predmeti in tisti, ki so aplikativne značaja. Posluh za raziskovalni pristop je tedaj omejen tudi zaradi teh funkcionalnih in programskih nejasnosti, pogosto pa tudi pomanjkanja ustreznega strokovnega kadra. Določene nejasnosti o tem, kaj je temeljno in kaj aplikativno, nimajo svojih korenin le v družbenih in političnem prostoru, temveč so korenine nerazumevanja tudi na sami univerzi.

Kljub temu, da stalno poudarjamo element znanstveno-raziskovalnega duha, ki naj ga univerzitetni delavec pomaga razvijati v študentu, ne mislim, da gre za poudarek v smislu splošne značilnosti pedagoškega procesa. Takšen predsek se lahko pojavi na naši univerzi glede na to, da ne poznamo diferenciranega študija kot npr. v Franciji. Diferenciran sistem, ki ga je izdelal Francoski inštitut za nacionalno izobraževanje, velja za fakulteto za matematično prirodoslovne vede, kasneje so ga zaradi pomembnosti sprejeli tudi na fakulteti za književnost in humanistične vede. Ideja tega sistema je taka: prvi cikelus traja dve leti in vsebuje generatne študije. Drugi cikelus je specializiran in se zaključí po letu dni za tiste študente, ki želijo postati predavatelji na srednjih šolah, ali pa se zaključí po dveh letih za tiste, ki nadaljujejo z magistraturo — ta pa že odpira pot tretjemu cikelusu.

Mislim, da je danes odveč opozarjati na to, da takih diferenciranih pristopov na naših fakultetah ne poznamo. Prav tako ne poznamo ustrezne selekcije študentov. Pot študenta do znanstvenika je povsem privatna zadeva posameznika, čeprav bi jo moral konstituirati poleg individualnega predvsem družbeni interes.

Spregovoril sem o tem vprašanju predvsem zaradi tega, ker nam molk 12.000 študentov, ki vlada na ljubljanski univerzi o teh vprašanjih v najbolj usodnih in burnih pretresih evropskih univerz, ni v nobeno čast.

MITJA KAMUŠIČ

Praktični koncepti

V splošni razpravi o visokem šolstvu bi rad opozoril na dva osnovna problema, namreč na krizo humanističnega koncepta univerze in na krizo odnosov med gospodarstvom, znanostjo in visokim šolstvom.

Humanistični koncept izobrazbe poudarja zahtevo po človekovem splošnem razvoju in potrebo, da šole dajo ljudem čim bolj temeljito splošno izobrazbo, kar pomeni, da naj splošno izobraževanje traja čim dlje. Zaradi tega naj bi bilo tudi izobraževanje na univerzi,

ki je sicer usmerjeno v določeno znanost, čim bolj splošno in naj bi ustvarilo samo temelje, da se absolventi univerze usmerijo v raziskovalno delo ali s pomočjo dopolnilne (funkcionalne) izobrazbe v določen praktični poklic. Ta delno opravičen koncept neupravičeno posplošujemo na vse študente, ki so končali srednjo šolo in ki se želijo naprej izobraževati. Za intelektualno elito, to je za nadpovprečne, ki jih je v vsaki populaciji malo, je — vsaj na določenih področjih — takšen koncept izobrazbe najprimernejši. Človeško naravo in njene sposobnosti pa idealiziramo, če mislimo, da je v splošno izobrazbo in v znanost, ne pa neposredno v prakso usmerjen študij najprimernejši za večino absolventov srednjih šol. Tudi za populacijo absolventov srednjih šol velja zakon naravne distribucije različnih lastnosti (tudi intelektualnih sposobnosti), ki ga ponazarja Gaussova krivulja. Univerza, ki je in ki hoče biti najvišja izobraževalna institucija, mora biti sposobna, da izobražuje tehnično in drugo elito, in zato mora svoj koncept izobraževanja, nivo in metode študija in učne programe prilagoditi tej eliti. Če se univerza začne prilagajati povprečnim in podpovprečnim, potem ni nikogar, ki bi izobraževal in formiral to elito. S forsiranjem masovnega vpisa na univerzo in hkratnim zniževanjem nivoja srednjih šol nujno povzročimo, da se univerza prilagaja povprečnosti. Razprave o osnutku zakona o visokem šolstvu kažejo prizadevanja, da bi univerzitetni študij še bolj razširili — na škodo višjih šol oziroma sploh na škodo neuniverzitetnega izobraževanja. Nekateri celo zahtevajo, da bi univerza obsegala celotno visokošolsko izobraževanje in da bi dosegli enotni koncept in nivo visokošolskega izobraževanja. Avtorji teh zahtev sodijo, da bodo s tem dvignili izobrazbeni nivo študentov. V resnici pa lahko pričakujemo nasprotni rezultat. Nadpovprečnim ne bo ustrezal koncept in nivo takšnega študija, povprečnim pa ne bo ustrezel učni program, ker jih ne bo v dovoljni meri usposobil za takojšnje delo. Tej svoji delitvi med nadpovprečnimi in povprečnimi študenti naj dodam, da pogosto ne gre zgolj za kvantitativne razlike v inteligenčnem kvocientu, ampak tudi za različne — kvalitativno nadarjenosti npr. za praktične, operativne sposobnosti v zelo visoki stopnji, ki njihove notice usmerjajo v bolj specializiran in manj abstrakten študij in temu študiju ustrezne poklice in delovna mesta.

Nenaravne težnje po izenačevanju nadpovprečnega z povprečnim in podpovprečnim ter programska uravnilovka med različnimi sposobnostmi in nadarjenostmi so tembolj škodljiva, ker je struktura naših visokošolskih kadrov že itak nasprotna normalni distribuciji človeških sposobnosti. V Sloveniji in Jugoslaviji je fakultetno izobraženih oseb dvakrat več kot oseb z dovršeno višjo izobrazbo; tudi srednjih kadrov imamo premalo. Za primerjavo naj navedem, da je v Zahodni Nemčiji dvakrat več specializiranih inženirjev ožjega profila (seveda to niso polovični inženirji s polovico absolutiranega fakultetnega programa kot naši prvostopenjski inženirji) kot pa diplomiranih inženirjev na fakulteti. Nekateredeželetja ta problem družbe rešujejo. V ZDA in Sovjetski zvezi npr. razlikujejo med visokimi šolami, ki so za elito in ki imajo zelo visoke zahteve do slušateljev, in drugimi šolami, ki so manj zahtevne, četudi trajajo enako dolgo in imajo po nazivu isti rang. Prepričan sem, da se tudi pri nas moramo boriti proti izenačevanju konceptov, nivoja in programov študija za različne sposobnosti študentov in za različne potrebe.

Drugi temeljni problem je kriza odnosov med gospodarstvom (in drugimi dejavnostmi kot npr. zdravstvom, pravosodjem itd.) in med znanostjo in visokim šolstvom. V bolj razvitih deželah je jasno, da koristi tako gospodarstvu kot visokošolskim institucijam, da se čim bolj tesno povezujejo — zlasti, da skupaj predvidevajo potrebe po določenih profilih, da skupaj ugotavljamo primernost obstoječih učnih programov in potrebe po novih programih. Marsikje so dosegli v tem pogledu lepe rezultate. Velike korporacije financirajo visokošolske institucije in so njihovi soustanovitelji. Velika podjetja so poligon za znanstvene raziskave, tehnološko in organizacijsko napredna podjetja so preizkusni kamen za visokošolske učne programe. Univerze stalno vabijo znanstvenike in gospodarstvenike, da predavajo o svojih dosegih in izkustvih. Univerzitetni profesorji obiskujejo podjetja, skupaj z njimi rešujejo njihove probleme in v praktičnih problemih in rešitvah podjetij iščejo snov za pedagoško in znanstveno raziskovalno delo. Pri nas pa nasprotno ugotavljamo, da sta univerza in gospodarstvo zaprti sistema z maloštevilnimi medsebojnimi (pogosto le privatnimi in komercialnimi) komunikacijami. Predlagam, da osnutek zakona o visokem šolstvu celo izrecno govori o škodljivem preceenjanju vplivov delovnih organizacij na visoko šolstvo. Četudi sta doslej gospodarstvo in visoko šolstvo sodelovala in vplivala eden na drugega pogosto na neustrezen način, na nesprijemljivem nivoju in s posredovanjem neustreznih ljudi, moramo iskati in zahtevati primerne oblike tega sodelovanja, ne pa se zaradi dosedanjih malo uspešnih prizadevanj odreči nujno potrebni intenzivni povezavi gospodarstva in visokega šolstva. Omenil bi še, da takšno stališče zastopa velika večina vodilnih gospodarstvenikov, inženirjev, ekonomistov in drugih strokovnjakov, kot nam kaže anketa, izvedena na blejskem simpoziju o strokovnih in vodilnih delavcih v gospodarstvu. Težnje gospodarstva, da bi imelo določen vpliv na visoko šolstvo, niso nasprotne zahtevam po visoki kvaliteti in ustreznem položaju univerze in drugih visokošolskih

institucij. Čim tesneje se bodo univerza in druge visoke in višje šole povezovale z delovnimi organizacijami, tem preje bodo rešile svoje programske, pedagoške in tudi finančne probleme.

ING. MIRO ČRNIVEC

Zakon in racionalizacija

Ko govorimo o osnutku predloženega zakona, moramo ugotoviti, da je to že drugi osnutek zakona in da je bil prvi osnutek široko obravnavan na vseh družbenih in samoupravnih forumih vseh fakultet, univerze, študentske organizacije, društva univerzitetnih profesorjev in znanstvenih sodelavcev in da so bile na teh razpravah dane zelo obširne pripombe. Ugotoviti moramo, da so te pripombe v novem osnutku upoštewane in da je novi osnutek vendarle bistveno spremenjen v primerjavi s prejšnjimi. Prvi osnutek se je torekoč bal imena univerza. V novem osnutku pa je univerza le dobila svoje mesto. Prav tako je bilo upoštevano važno določilo, da je za vpis na univerzo potrebna srednješolska predizobrazba.

Zato je sedaj že zadnji čas, da postane predložen osnutek čimprej zakon, da bi lahko pristopili k drugemu delu naše naloge, da ta zakonska določila izvedemo in da skladno s tem zakonom pripravimo potrebne organizacijske ukrepe in z njimi uskladimo statute fakultet. Pri tem pa je predložen osnutek še vedno možno dopolniti s sklepi, ki jih je prečital tov. Pivec in po katerih se predvideva nekakšen univerzitetni senat, ki ni določen z zakonom, zato mislim da so možne tudi druge spremembe, na primer to, kar je navedel prof. Valentincič glede vloge izobraževalne skupnosti v samoupravljanju na univerzi.

Opozoril bi še na poseben predlog o pedagoško-znanstvenih in fakultetnih svetih. Na vseh fakultetah neprestano ugotavljamo, da je delo v pedagoško-znanstvenih svetih in delo v fakultetnih svetih dvojno, paralelno delo, da razpravljamo na obeh svetih o enem in istem problemu na osnovi enih in istih razumno-zvanih referatov in da je ta dvotirnost nepotrebna. O tem je razpravljalo tudi društvo univerzitetnih profesorjev in se je postavilo na stališče, da bi bilo le razmisliti, če je ta dvotirnost smiselna.

Seveda nastane pri tem vprašanje, kje naj bi potem bili zastopani na organizaciji visokošolskega študija zainteresirani organi. Pravilo bi bilo, da bi bili ti zastopani predvsem v univerzitetnem svetu, na katerega naj bi se zato preneslo več pravic in učnih načrtov. Mislim, da bi bilo v takem slučaju, ko je zadržana podritev univerzitetnega statuta v republiški skupščini, določilo, da morajo biti statuti fakultete usklajeni s statutom univerze, zadostna garancija za zaščito splošno-izobraževalnih in drugih interesov družbe na področju izobraževanja.

Na drugi strani pa bi bilo potrebno, da pred sprejetjem zakona in pred potrditvijo novih fakultetnih statotov ne bi bilo umestno izvajati kakršnih koli po kratkem postopku sprejetih in nezadostno utemeljenih, največkrat subjektivno predloženih organizacijskih ukrepov, saj je potrebno, da enkrat prenehamo s prakso prehitvevajočih zakonskih določil. Predloženi načrt reorganizacije visokega šolstva, pa se mi zdi, da prav predvideva take ukrepe, ki naj bi bili sprejeti še pred sprejetjem zakona. Tega načrta o reorganizaciji v visokem šolstvu pa ne moremo obravnavati ločeno od akcijskega programa v izvajanju predloženih ukrepov racionalizacije. V obrazložitvi je poudarjamo, da je prišlo v nekaterih zavodih do bohotnega raščanja notranje organizacije. Sodim, da je pravilno, da se v takih primerih organizacija uskladi s stvarnimi potrebami. Pri tem pa mislim, da je potrebno upoštevati samoupravne pravice z reorganizacijo prizadetih delovnih enot, to je, da se organizacija ne izvrši mimo njih brez predhodnih sprememb statutarnih določb in ne v tako kratkih rokih, kot je za nekatere ukrepe predvideno.

Kadar je pri racionalizaciji potrebno predstiti smotrnost šolanja določenih profilov di-

plomantov, to prav gotovo ni možno obravnavati samo na nivoju šole oziroma fakultete, pač pa je k temu potrebno pritegniti zainteresirane republiške organe in operativno, da bo tako možno upoštevati zahteve, ki jih postavlja gospodarstvo in družba pred diplomante, o katerih se razpravlja. Če se v obrazložitvi na eni strani zavzemamo za razbremenitev študijskih programov, to na drugi strani ni v skladu z združevanjem različnih študijskih panog in študijskih profilov. Zvezne tega o razvoju in dopolnjevanju sistema izobraževanja in vzgoje, pri sestavljanju so sodelovali tudi naši republiški predstavniki, pravilno ugotavljajo, da razvoj sodobne tehnologije in znanosti povzroča velike spremembe in družbeni delitvi dela. Znanstveno tehnična revolucija zahteva združeno delo velikega števila strokovnjakov ožjega profila s solidnim fundamentalnim znanjem. Strokovnjak, ki se je seznanil s številnimi tehnološkimi postopki, je z njimi nezadostno seznanjen, zato ustreza tak strokovnjak le pogojem počasnega razvoja tehnike in gospodarstva, kar pa, mislim, pri nas ne zagovarjamo.

Rečeno velja pravzaprav za vse predloge akcijskega programa, ki naj bi se izvršili še pred vpisomv novo šolsko leto, do katerega je še komaj dober mesec, in brez predhodnega sprejetja zakona in statotov, ki predvidevajo združitve posameznih študijskih smeri ali panog. Prav tako pa se nanaša to konkretno na ožjo problematiko fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, in sicer v tem, da naj bi se ukinil geodetski odtdelek in vključil v odtdelek za gradbeništvo. Začudil sem se, da je ta načrt racionalizacije visokega šolstva naveden v dokumentaciji univerzitetne konference, ker se mi zdi, da tako drobno problematiko ne bi bilo treba obravnavati na tako širokem forumu. To navajam samo zaradi tega, da se ne bi potem v okviru partijske organizacije ali kakorkoli mislilo, da je bil predlog sprejet na programu partijske konference, ker ni ničde ugovarjal. S tem, ko ugovarjam predlogu, pa ne trdim, da niso možni ukrepi za racionalizacijo študija na fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo in to na vseh treh odtedkih; za vse skupaj pa bodo ti racionalizacijski ukrepi smiselni samo takrat, ko bodo za to na razpolago potrebni študijski prostori in ustvarjeni tudi drugi pogoji za neovirano pedagoško in znanstveno raziskovalno delo fakultete.

DOC. DR. MILOŠ KOBAL

Zdravilo za deficite

Večkrat govorimo o specifičnosti medicinske fakultete. Zdi se mi, da v tem pogledu radi pretiravamo. Pri nas ne more biti specifičnost, kar zadeva splošna načela izobraževanja in znanstvenega dela. Vendar moram pred tem zborom poudariti izjemnost pomembnega dela medicinske fakultete, namreč tistega dela, ki ga imenujemo klinični. Klinični delavci pri sedanjih organizaciji nimajo lastnih ustanov za svoje delo. Gostujejo v kliničnih bolnicah in drugih kliničnih institucijah. Njihovo delo je odvisno od razumevanja in upoštevanja teh ustanov, imamo pa vse odenke sodelovanja: od tistih, kjer so fakultetni delavci kliničnim ustanovam v nadlego, pa do tistih, kjer so si ustvarili pristne odnose in ustvarjalo vzdušje.

Medicinska fakulteta čuti neodoljljivo potrebo, da se opisani dualizem neha. Prilika je prav sedaj, ko razpravljamo o ustanovitvi kliničnega centra kot najvišje znanstvene in strokovne ustanove v zdravstvu. Večina komunistov na medicini je prepričanih, da sta klinični center in medicinska fakulteta eno in isto. Prepričani so, kljub nasprotnim ugovorom, da je medicinska fakulteta sposobna upravljati klinični center. Po mojem je medicinska fakulteta vsaj toliko sposobna, da lahko posluje z velikimi deficiti, kot je to sedaj, ko je v veljavi dvotirnost. Ker pa gredo stvari na bolje tam, kjer vlada enotnost, sem prepričan, da bo enotno poslovanje kliničnega centra tudi bolj rentabilno in brez pretresljivih izgub. Ko zagovarjamo takšno stališče, nam odgovarjajo nekateri vodilni ljudje in vodilni pravniki takole: Medicinska fakulteta vendar ni zdravstvena ustanova, zato ne more voditi zdravstva. Saj se vendar pedagoška, prosvetna ustanova. Res je, daje takšnih disociacij v mišljenju v naši družbi zelo veliko, toda disociacija je tem pogledu je škodljiva tako za družbo kot tudi za medicinsko fakulteto.

Če poskušamo misliti brez disociacij, si je nemogoče predstavljati, da bi klinični zdravnik sedel v kabinetu in ex cathedra oznanjal neko medicinsko modrost. Prepričan sem, da se nobeden od navzočih ne bi zaupal romam takšnega zdravnika. Ko pa govorimo v zvezi z zakonom o visokem šolstvu, moramo poudariti, da si res ne moremo predstavljati, kako naj v praksi uveljavimo načela tega zakona, če ne bo prišlo do združitve klinik z medicinsko fakulteto. Vzemimo samo doktorat znanosti. Ta na medicini res ne vzbuja prijetnih predstav, je res nekakšno strašilo. Morda je to tudi zaradi tega, ker traja medicinski študij samo z sebi tako zelo dolgo. Saj postane zdravnik specialist šele po desetih letih študija, medtem ko kolegi na drugih fakultetah dosegaajo pravico do doktorata znanosti po štiriletnem študiju in dveletnem magistristerju. Pa vendar strašilo doktorata znanosti ni tako hudo, da se ne bi čustveno le pripravljali na njegovo uresničitev. Vendar smo spet pri dvotirnosti. Če ostane po starem, se sprašujem, katera klinična ustanova bo pripravljena podpreti kandidata za doktorat znanosti bodisi z daljšim dopustom bodisi s sredstvi za raziskovalno delo, še manj pa seveda s svojimi že itak pičlimi dohodki.

Mnenja sem, da je opisana disociacija zgolj umetna. Morda jo utrjuje struktura naše skupščine, ki dejavnost medicinske fakultete obravnava v dveh različnih zborih. Toda nobene potrebe ni, da se ne bi takšna dejavnost obravnavala le v enem organiziranem telesu, v našem primeru — medicinski fakulteti. Bodo pa predstavniki medicinske fakultete nastopali pred obema skupščinskima zboroma. Za uresničitev enotnosti vidim preprost postopek. Zakon naj v svojem 8. členu predvidi, da imajo fakultete poleg že naštetih pedagoških nalog tudi druge družbene naloge, ki jih družba z zakoni in predpisi fakultetam podeli, če so za to ustrezno usposobljene.

Z zakonom o kliničnem centru pa bi se medicinski fakulteti podellla naloga, da predstavljati tudi najvišjo zdravstveno ustanovo v republiki. S tem bi bili fakultetni delavci na medicini pozitivno vključeni tako v graditev družbe kot tudi v pozitivne procese v našem visokem šolstvu.

MARJAN HORVAT

Študentska diskusija

Najvažnejšemu faktorju vzgojno-izobraževalnega procesa na univerzi, to je človeku, je posvečeno premalo pozornosti, kljub temu da ima oziroma bo imel zelo važno vlogo v razvoju družbe in da vlaganje v proces izobraževanja študentov verjetno predstavlja najbolj koristno investicijo. Mislim, da mora biti to glavna predpostavka za diskusijo o visokem šolstvu in hkrati eden od razlogov, da se povsod širi (žal vse preveč deklarirana) ideja o nujnosti univerzitetnega izobraževanja vse večjemu številu ljudi.

To bi naj pomenilo, da se v okviru prebivalstva slovenske zemlje nudi možnost pristopa na univerzo vsem osebam, ki imajo potrebne intelektualne sposobnosti ne glede na njihovo socialno poreklo ali materialno stanje. Zal pa iz leta v leto ugotavljamo odstopanja od tega deklariranega načela. Vse manj je delavske in kmečke mladine na univerzi in hkrati s tem vse manj mladih ljudi iz oddaljenjših krajev. Temu ni vzrok intelektualna nesposobnost mladine iz province: Temu je vzrok nezmožnost preživljanja »provincijskega« študenta v Ljubljani ob ne dovolj urejeni štendijski in kreditni politiki študentov. Dokazov, da je vzhodnih, predvsem pa v vzhodnih deželah to boljše urejeno, je več kot preveč. Samo na francoskih univerzah je 56,7 % delavske in kmečke mladine, ki gotovo ni samo iz univerzitetnih središč in okolice.

Menim, da je za rešitev tega problema potrebna najprej rešitev materialnega položaja študentov in ustvaritev takšne štendijske in kreditne politike, ki bo omogočala res intelektualnemu jedru slovenskega naroda brezhiben študij na univerzi. Šele, ko bo imel študent urejene osnovne življenjske pogoje, bo družba lahko upravičeno od njega zahtevala tudi več napora in trdega dela. Izboljšati bomo morali na eni strani študentov osebni standard, na drugi strani pa tudi njegov splošni standard. Bilo bi prav, ko bi se začeli za to problematiko bolj enotno, intenzivno in prizadevno za-

nirnati tako organi družbeno-političnih skupnosti, kot študenti in njihove organizacije.

To je bil le eden od vzrokov za nesorazmerje med delavsko-kmečko mladino in mladino iz »provinc« na eni strani in mladino, ki izhaja iz dobro situiranih družin, in študenti iz Ljubljane in njene okolice na drugi strani.

Drugi prav tako važen vzrok je preduniverzitetni študij na srednjih šolah revnejših pokrajin. Preduniverzitetni študij bi moral biti baza, na katerem bi počivala univerza, in baza, iz katere prihajajo mlade žive sile na univerzo. Večina pomanjkljivosti, ki jih danes očitamo srednji šoli, izvira iz tega, da le-ta ni življenjska in da se dijak vse preveč seznanja samo z dejstvi, ne da bi ga učno vzgojni proces že navedel, ne da bi sam prihajal do teh dejstev. Učenje dejstev je po raznih šolah tudi različno glede na kvaliteto in kvantiteto. Eden izmed vzrokov neenakosti znanja dijakov je v različnem materialnem položaju srednjih (in osnovnih) šol v Sloveniji kakor tudi v neenaki kvalifikacijski strukturi pedagoškega kadra. To zadnje je prav gotovo posledica materialnega stanja šol. Srednje šole (kakor tudi osnovne) so vse preveč stvar bogatih in revnih občin, vse premalo pa NACIONALNA STVAR.

Zato je zelo važno, kakšen bo način sprejemanja na univerzo glede na tako različno kvaliteto in kvantiteto znanja, ki ga dajo dijakom srednje šole. S sprejemnimi izpiti, s katerimi bi se naj odvečnega balasta rešili izpred fakultetnih vrat, se bo mladim ljudem, ki prihajajo iz revnih občin in ki za revnost občine niso nič krivi, godila krivica. Srednješolski uspeh in znanje ne moreta biti edina kriterija za vstop na univerzo. Dokaz za to nam pove tudi podatek iz ene izmed zagrebških fakultet, ki ga dobimo s korelativnim računanjem. Če se vprašamo, na kakšen način se uspeh srednje šole odrazi na fakultetni študij, dobimo koeficient 0,28. Gotovo tudi pri nas ni situacija boljša. Tako nizek koeficient nas gotovo zaskrbčuje in je po mojem negacija sprejemnega izpita kot kriterija za vpis.

Edini sprejemljiv način v naših razmerah je, da na fakultete sprejemmo vse zainteresirane, kjer so za to objektivne možnosti, ter da se v prvem letniku s sistemom kolokvijev in izpitov rešimo balasta. V drugi letnik bo tako prišlo tisto zdravo intelektualno jedro, s katerim bo predavatelj v izobraževalnem procesu lahko delal z znanstveno poglobljeno metodo. Gotovo bo odveč potem tudi tako močna selekcija v višjih letnikih.

Na nekatere skrajno resne posledice tega stanja smo Vas dolžni, tovariš predsednik, posebej opozoriti.

Osnovni problem fakultete je vprašanje znanstvenega narasčaja, zaradi katerega je resna nevarnost, da bodo posamezne stroke v pravem pomenu besede odmrle. Ugotovitev velja še posebej za temeljne nacionalne vede (na primer za vse zgodovinske). Ker je to delno v zvezi s strukturo in usmeritvijo današnje srednje šole, mora fakulteta v svojem vzgojnem procesu tej pomanjkljivosti odpopmoči s posebnim skrbjo za perspektivne kadre. Za nastavev potencialnega znanstvenega in pedagoškega narasčaja pa sredstva, ki so vezana samo na tekoči pedagoški proces, ne zadoščajo. Najbolj pereča so ta vprašanja pri strokah, kjer institutsko delo ni organizirano, obstaja samo na papirju ali pa se mora omejevati pretežno na praktičistično aplikativno delo. Z gospodarsko reformo pa so vsi ti problemi postali sploh neresljivi.

Ni naključje, da se vsa razpravljanja o načelnih vprašanjih dela fakultete ustavijo ob vsestransko nezadostni materialni podlagi. Fakultni učitelji so zavezani opravljati znanstveno in pedagoško delo, pri čemer je prvotni pogoj za uspešno opravljanje drugega. V merilih za osebne dohodke pa znanstveno delo sploh ni upoštevano. Osebni dohodki in razpuno od 1120 N dinarjev za asistenta začelnika do 2265 N dinarjev za rednega profesorja (ob 70 odstotni realizaciji dohodka fakultete) so tako osnova ne samo za preživljanje in standard prizadetih, s čimer je zvezana tudi zahteva po ureditvi delovnega prostora, temveč je v velikem odstotku za financiranje raziskovalnega dela, za redno nabavljanje strokovnih knjig in drugega, kar je za delo nujno potrebno; za študijska potovanja, ki jih ni mogoče programirati in za katera normalno ni na voljo dodatnih sredstev; za stike s tujimi kolegi in vse drugo, česar na tem mestu niti ni potrebno dalje naštevati.

Če so fakultetni delavci kljub temu dosegli znanstvene rezultate, priznane v svetu, je to delo nastalo brez dokumentacijskega kadra in na račun lastnih finančnih sredstev, dodatnih naporov in zdravjia znanstvenih delavcev, zato pa v znatno daljšem času, kot bi bil potreben ob sodobni organizaciji znanstvenega dela in seveda z manjšim končnim učinkom. Otopeli v dolgoletnih brezuspešnih poskusih za izboljšanje tega stanja in ob pritisku materialne utenjenosti si fakultetni delavci niti ne upamo zamisliti, kaj šele programirati minimalno potrebno tehnično opremo.

Vsaj deloma bi lahko tako stanje omilila namenska sredstva za stroške raziskovalnega dela. Sredstva, ki jih ima fakulteta v ta namen na voljo, ne zadoščajo niti za organizirano raziskovalno delo v fakultetnih organizacijskih enotah, stroški za osebno znanstveno delo pa v tej obliki sploh niso upoštevani.

Tudi funkcionalni izdatki fakultete so odmerjeni po pomanjkljivih kriterijih pedagoškega dela. Toda fakulteta mora iz tega fonda predvsem skrbeti za strokovne knjižnice. Knjižnice posameznih odtelkov so zvedne edine na temeljne probleme strok orientirane knjižnice v Sloveniji. Njihov knjižni fond ni pomanjkljiv samo za starejšo dobo; marveč še celo ni do- rasel ekspanziji znanstvene publicistike po drugi svetovni vojni. Ker filozofska fakulteta nima nobenih namembnih kreditov za publiciranje znanstvenih del svojih delavcev, ne more izpolnjevati knjižnic niti z zamenjavo. Zaradi tega so nastale v knjižnicah nekatere vrzeli, ki jih ni mogoče več zapolniti; zaradi njih v nekaterih smereh znanstveno delo pri nas sploh ni mogoče.

tančno ta situacija iz zornega kota ene fakultete. Pismo se glasi takole:

Tovarišu Stanetu Kavčiču!

Delavci filozofske fakultete si že vrsto let prizadevamo — žal brez uspeha — da bi v sporazumu z odgovornimi republiškimii organi zagotovili sredstva za vsaj približno normalno delo fakultete, na kateri so v okviru šestnajstih odtelkov združene temeljne humanistične družbene znanosti, za katere v slovenskem prostoru povečini ni posebnih znanstvenih institutov in se znanstveno gojijo samo na filozofski fakulteti v Ljubljani. Nekateri izmed njih, to so zlasti znanosti s posebnim slovenskim akcentom, pa se na univerzitetni znanstveni ravni razvijajo samo pri nas in imajo prav tu svoje naravno središče v svetovnem merilu.

Neuspeh omenjenih prizadevanj je tak, da mora po pravici skrbeti ne le za nas, ki smo neposredno materialno in moralno prizadeti, marveč tudi najvišje vodstvo slovenske družbe.

Današnji položaj filozofske fakultete in težave v delu njenih strok so v največji meri dediščina dasek deklarativno premagane in obsojanega birokratsko-tehnokratskega obdobja, ko so bile humanistične družbene vede kot praktično ne dovolj hitro koristne postavljene na zadnje mesto v družbenih akcijah. S tem so bile slovenske humanistične znanosti celo v jugoslovanskem merilu potisnjene na provincialno raven. Samo glede pedagoškega dela univerze so to nekoliko popravila pred leti sprejeta merila financiranja fakultetnega dela. Seveda tudi ta merila niso bila uveljavljena v zamišljenem obsegu, ker je realizacija v višini 70 % po merilih izračunanih strokov hkrati merila izmalilih. Čeprav je republiška izobraževalna skupnost glede tega obljubila sistemse spremembe, je zdaj napovedana dodelitev sredstev za leto 1988 ista, kot je bila pri dosedanjem skladu za šolstvo.

Na nekatere skrajno resne posledice tega stanja smo Vas dolžni, tovariš predsednik, posebej opozoriti.

Osnovni problem fakultete je vprašanje znanstvenega narasčaja, zaradi katerega je resna nevarnost, da bodo posamezne stroke v pravem pomenu besede odmrle. Ugotovitev velja še posebej za temeljne nacionalne vede (na primer za vse zgodovinske). Ker je to delno v zvezi s strukturo in usmeritvijo današnje srednje šole, mora fakulteta v svojem vzgojnem procesu tej pomanjkljivosti odpopmoči s posebnim skrbjo za perspektivne kadre. Za nastavev potencialnega znanstvenega in pedagoškega narasčaja pa sredstva, ki so vezana samo na tekoči pedagoški proces, ne zadoščajo. Najbolj pereča so ta vprašanja pri strokah, kjer institutsko delo ni organizirano, obstaja samo na papirju ali pa se mora omejevati pretežno na praktičistično aplikativno delo. Z gospodarsko reformo pa so vsi ti problemi postali sploh neresljivi.

Ni naključje, da se vsa razpravljanja o načelnih vprašanjih dela fakultete ustavijo ob vsestransko nezadostni materialni podlagi. Fakultni učitelji so zavezani opravljati znanstveno in pedagoško delo, pri čemer je prvotni pogoj za uspešno opravljanje drugega. V merilih za osebne dohodke pa znanstveno delo sploh ni upoštevano. Osebni dohodki in razpuno od 1120 N dinarjev za asistenta začelnika do 2265 N dinarjev za rednega profesorja (ob 70 odstotni realizaciji dohodka fakultete) so tako osnova ne samo za preživljanje in standard prizadetih, s čimer je zvezana tudi zahteva po ureditvi delovnega prostora, temveč je v velikem odstotku za financiranje raziskovalnega dela, za redno nabavljanje strokovnih knjig in drugega, kar je za delo nujno potrebno; za študijska potovanja, ki jih ni mogoče programirati in za katera normalno ni na voljo dodatnih sredstev; za stike s tujimi kolegi in vse drugo, česar na tem mestu niti ni potrebno dalje naštevati.

Če so fakultetni delavci kljub temu dosegli znanstvene rezultate, priznane v svetu, je to delo nastalo brez dokumentacijskega kadra in na račun lastnih finančnih sredstev, dodatnih naporov in zdravjia znanstvenih delavcev, zato pa v znatno daljšem času, kot bi bil potreben ob sodobni organizaciji znanstvenega dela in seveda z manjšim končnim učinkom. Otopeli v dolgoletnih brezuspešnih poskusih za izboljšanje tega stanja in ob pritisku materialne utenjenosti si fakultetni delavci niti ne upamo zamisliti, kaj šele programirati minimalno potrebno tehnično opremo.

Vsaj deloma bi lahko tako stanje omilila namenska sredstva za stroške raziskovalnega dela. Sredstva, ki jih ima fakulteta v ta namen na voljo, ne zadoščajo niti za organizirano raziskovalno delo v fakultetnih organizacijskih enotah, stroški za osebno znanstveno delo pa v tej obliki sploh

Za normalen pedagoški proces je potrebna tudi določena tehnična baza. Fakulteta združuje tudi stroke, ki so eksperimentalno usmerjene, nekatere druge stroke pa, ki se danes razvijajo tudi v eksperimentalno smer (npr. jezikoslovje), nimajo pri nas niti najmanjše možnosti, da bi se v raziskovalnem in pedagoškem delu količičaj resneje posvetile eksperimentu.

Te negativne lastnosti se seveda katastrofalno odražajo pri strokah, ki bi kot nacionalne znanosti v ožjem pomenu besede morale odločilno oblikovati fizično podobo slovenskega prostora in duhovni obraz slovenskega naroda.

O globokem nerazumevanju tega stanja pričajo poskusi ustvarjanja umetnih dilem. Ta se v zadnjem času med drugim kaže v predlogih za »racionalizacijo dela« na filozofski fakulteti. Fakulteta je že v posebnem pismu opozorila, da predlogi pričajo o globokem nerazumevanju in nepoznavanju dela na fakulteti in njenih nalog. Kot model za prva leta študija namreč postavljajo pedagoško akademijo in v njenem interesu skušajo okrniti prirodno funkcioniranje fakultete. (Ker nas ta akcija prepričuje o nerazumevanju dela na fakulteti, smo upravičeno rezervirani ob dejstvu, da predseduje sistemizacijski komisiji za visoke šole prav predstavnik pedagoške akademije.) Poleg materialnega podcenjevanja je ta akcija samo eden izmed izrazov nerazumevanja in podcenjevanja filozofske fakultete in omalovaževanje njene vloge in njenih nalog.

Zavedamo se, da je perspektivno izboljšanje tega stanja odvisno od preiščenih sistemskih rešitev. Zato smo pripravljani, da se pri razčiščevanju ustreznih izhodišč za take rešitve še posebej angažiramo zlasti ob dveh perečih vprašanjih. 1. Temeljni akt, ki naj zagotovi izboljšanje opisanega stanja, je taka sistemizacija delovnih mest, ki bo poleg pedagoških nalog upoštevala tudi znanstveno delo in vzgojo znanstvenega naraščaja. 2. Prav tako spada v perspektivno reševanje dopolnjevanje meril glede na namembne stroške, ki jih zahteva organizacija znanstvenega dela na fakulteti.

Brez odlašanja pa terjamo takojšnje stoddotno realiziranje meril, ker v sedanjih razmerah fakulteta ne more več delati.

Zato vas prosimo, tovariš predsednik, da se sestanete z nami in da skupaj pretrčimo nakazano problematiko. Položaj filozofske fakultete je narhreč v okviru univerze toliko specifičen, da ga je po našem mnenju treba osvetliti posebej.

Za vaše razumevanje se vam naprej zahvaljujemo in vas tovariško pozdravljamo.

To je pismo, ki ga je filozofska fakulteta naslovila na predsednika izvršnega sveta; sledil je sestanek s tremi predstavniki izvršnega sveta. Post festum izve mo (privatno), da vsaj nekateri pred sestankom pisma niti prebrali niso, niso za njegovo vsebino sploh vedeli, kar je bilo docela razvidno iz njihovih diskusij. Njihove besede so namreč sledile poročilom, ki so jih podali: predsednik študijske komisije, prodekan fakultete, predsednik upravnega odbora, podpredsednik odbora za raziskovalno delo. Odgovori, ki smo jih dobili, so skratka bili splošni, sogovorniki pa niso zavzeli odnosa do tega, kar smo predlagali v tem pismu.

Naj povem še to, da so bila določena proceduralna nesoglasja, sestanek je moral predhodno zapustiti podpredsednik izvršnega sveta, eden od predstavnikov pa je uporabil priložnost, da si je na samem sestanku ogledal novo številko »Občana«, toda to je manj pomembno. Odgovor naših sogovornikov je bilo, da se bo morda v letu 1969 dalo nekaj urediti, da pa bodo slovenski pogoji zmeraj utesnjeni. Našteto je bilo tudi, kaj vse bi morala fakulteta še dodatno delati. Opozorilo, da fakulteta v letu 1968 ne more delati, ni naletelo na noben poseben odmev, tako da smo se razočarani razšli po prvem sestanku s predstavniki izvršnega sveta (v 20 letih). Ostali smo brez odgovora na vprašanje, kako to, da sedaj, ko smo prejeli majsko dvanajstino dohodka fakultete za 1968, da to pomeni v odnosu do normativov, ki si jih je ta družba zadala po oceni svojih možnosti v letu 1965, ko je začela financirati univerzo na osnovi teh meril (z 70-odstotno realizacijo), da smo prešli z majsko 1/12 v letu 1968 skupno 100-odstotni dohodek do 21. junija 1967. S tem dohodkom, ki smo ga prejeli in ki ustreza potrebnemu dohodku do 31. junija 1967, bo filozofska fakulteta delovala do 31. maja 1968. Ta podatek ne potrebuje nobenega komentarja in kaže na to, kako vsa ta naša razglabljanja o tem, kaj naj bi univerza delala in kako naj bi zakon uredil problematiko, ostanejo lahko močno akademska v slabem pomenu besede in močno teoretizirajoča, prav tako v slabem pomenu besede.

TINE ZORIČ

Vprašanje mariborske znanosti

V problematiki visokošolskega izobraževanja smo imeli že nešteto dialogov. Jaz bi opozoril na dejstvo, da smo imeli dve vrsti dialogov. Eni so bili običajno bolj atraktivni in so se odvijali kot polemika v časopisu ali strokovnih glasilih, na drugi strani pa smo poznali tudi tihe, toda neprimerno bolj stvarne dialoge med fakultetami in ustreznimi višjimi šolami, od katerih so nekateri prišli do izraza v materialih, ki so tu kot materiali za konferenco. Zato imam za

potrebno, da osvojimo komunisti univerze in ostalih visokošolskih zavodov skupno stališče in torišče naših razprav in dogovarjanj prenesemo predvsem na strokovna področja. Razprave in tudi sklepi, ki so došle iz takih razprav izhajali, so bili vedno popolnoma jasni, pokazali so nam vedno, o čem se strinjamo in s čim se ne strinjamo. Drugačna razprava pa je dostikrat vodila predvsem v to, da smo skušali eden drugega preduhoviti, včasih je taka razprava skoraj zašla v paviliovščino, kar odnosom med univerzo in ostalimi višjimi šolami ne more biti v korist. Zato menim, da je treba razpravo usmeriti v neposredni dialog med fakulteto in ustreznimi višjimi šolami. Tu se učni kadri dobro poznamo, o kvaliteti diplomantov posameznih šol se ni potrebno prepričevati, ker imamo te kadre pred seboj. Razprava, ki pa poteka preveč diagonalno na povsem tuja področja, ne more imeti zaželjenega efekta.

Poleg tega bi želel razpravljati še o odnosu mariborskih komunistov do osnutka zakona o visokem šolstvu, ki višjim šolam raziskovalno delo le blagohotno dovoljuje, tega pa od njih ne zahteva. Mi pozdravljamo osnutek zakona v vseh tistih stališčih, v katerih se zavzema za kvalitete slovenske univerze, sodimo pa, da je povsem nelogično in nerazumljivo, da poskuša prav isti osnutek zakona neki drugi visokošolski ustanovi to pravico jemati. Doslej še nismo uspeli drugod po svetu ugotoviti vsaj eno javno priznano mnenje, ki bi trdilo, da je možno pedagoško visokošolsko izobraževanje voditi brez ustreznega raziskovalnega dela. Zato je logično, da se komunisti na mariborskih višjih šolah ob podpori gospodarstva in družbeno političnih organizacij s takim stališčem osnutka zakona ne moremo strinjati in da bomo uvedli vse ukrepe, ki so nam na razpolago, da bo tu prišlo do ustreznih sprememb. Zadnji razgovori kažejo, da so nekatere spremembe že na vidiku, zato sem želel temu avditoriju prikazati le to osnovno nelogičnost v osnutku zakona in istočasno opozoriti na naš čvrst namen, da se proti njeni uveljavitvi odločno borimo.

MARKO POLIČ

Misterij izpita

Izpit, pravimo, naj bi bil samo enakovredna faza v kontinuiranem procesu izobraževanja. Danes pa je izpit ne samo glavna, temveč tudi zaključna (kar je še slabše) faza tega procesa. Izpit je odraz vzgojno-izobraževalnega procesa, ki poteka na naših visokih šolah in ravno v njem prihaja do izraza največ pomanjkljivosti in slabosti tega procesa. Poskušajmo to pojasniti.

Že sam današnji sistem in proces (če je to sploh proces, torej nekaj dinamičnega) študija usmerja človeka po točno določenih poteh. Ne pusti mu misliti z lastno glavo, ubija v njem ustvarjalnost, ubija njega samega. Tako tudi izpit, vreden zaključek tega procesa. V večini izpitov se zahteva gola reprodukcija prej naučenega, če hočeš dati kaj več, je že (pogosto) slabo.

Druga stran medalje je seveda objektivnost izpitov. Dokler je rezultat v veliki meri odvisen od tega, kdo se pri izpitu sreča, ne pa samo od neke kakovosti in količine znanja, je situacija težko sprejemljiva.

Mnogi pogosto poudarjajo predvsem objektivnost. Gola objektivnost lahko pomeni, enako kot prevelika subjektivnost, uničenje ustvarjalnosti. Popolnoma objektivno se lahko ocenjuje le tam, kjer je samo en pravilen odgovor. To pa zopet omejuje mišljenje kandidata.

Gre za način podajanja in sprejemanja znanja in v zvezi s tem tudi za to, kaj in kako se zahteva od kandidata. Problem je torej, kako preverjati znanje, da bo ta preizkušnja objektivna, obenem pa bo lahko prišla do izraza ustvarjalnost izpraševanca. Še nekaj — če naj bo učenje kontinuiran proces, in vemo, da se večina študentov danes uči le tik pred izpiti, tudi iz tega nekaj sledi. To je seveda del celotnega procesa razvoja naše univerze, vzgojno izobraževalnega dela na njej.

Dejali smo že, da gre poleg izobraževalnega tudi za vzgojni proces. Če je odnos profesor študent preveč enostranski, če je to sploh samo odnos na izpitu izpraševalec — izpraševanec, če je tu prevelika odvisnost drugega od prvega (objektivnost ocenjevanja, bojazen pred posledicami), potem mi ne vzgajamo bodočih samoupraviteljev (in kje je samoupravljanje študentov na univerzi), temveč konformiste, ljudi, ki brezrezervno vsemu ploskajo, ali pa tudi ljudi, ki jim je vseeno.

Vse do sedaj povedano je treba gledati v celoti, to je eno. Gre za človeka. Bodoči intelektualci pa je danes tovarniška roba, standardni vzorec naše neumnosti in konformnosti.

Mi danes govorimo o osnutku zakona o visokem šolstvu, o študiju, o tem, kaj nam daje in kaj ne. Zakon je okvir in statuti bodo samo okvirji, v katerih in za katere se bo treba boriti (ne mislim s tem statut ali zakon kot tak, važno je to, kar je zdaj, vsebinsko in smisel nekega dela). Če bodo okvirji preozki (in nekeje ta osnutek ravno take postavlja), jih bo treba razbiti, postaviti nove. Ravno za to gre. Revolucionarnost je razbiti to, kar je v starem slabega, ni pa to vsesplošno rušenje, česar se nekateri bojijo. Treba je graditi na čvrstih temeljih, vendar graditi.

O reelekciji. Zdi se mi, da je osnutek tu prelag. Strožje zahteve naj povečajo odgovornost učiteljev (seveda pa je treba le-tim, z materialnimi in drugimi sredstvi omogočiti, da bodo tem zahtevam lahko za-

dostili). Važna je borba za znanja, ne za stolčke. Govora je bilo tudi o tem, ali je potrebna reelekcija za redne profesorje. Trdim, da je. Res je redni profesor pokazal svojo sposobnost za delo na univerzi, vendar pa se danes dogaja, da predavajo nekateri, ki so dali višek svojega dela že pred 30 leti in da poleg njih žive nekateri, ki znajo bolje in več, pa ne morejo predavati. Mogoče je nehumano, če bi sedaj te ljudi (ki so vsekakor ogromno prispevali k razvoju naše družbe) poslali z univerze ali pa premestili na neka »nižja« mesta. Kaj pa je potem humano proti študentom, ki namesto neke znanosti, poslušajo zgodovino te znanosti?

Tu ne gre predvsem za »starejš« učitelje, temveč predvsem za tiste, »starejš« ali »mlajš«, poleg katerih obstajajo še boljši.

Na koncu bi omenil še besede, ki jih je nekoč, ko je govoril o pogojih znanstvenega napredka, izrekel znameniti sovjetski fizik Pjotr Kapica:

»Produktivnost dela v znanosti se v glavnem določa s kvaliteto priprave in izbire kadrov za znanstvene ustanove.

Da bi se dvignila produktivnost dela, bi bilo potrebno izboljšati kvaliteto naših znanstvenih kadrov, tj. potrebno je odstraniti ljudi, ki niso dovolj kvalificirani in ki s svojim delom ne morejo opravičiti prednosti, ki jim jih daje položaj znanstvenika v naši domovini.

»To pomeni, da bi bilo potrebno ljudi, ki v znanosti niso dovolj efikasni, poslati v proizvodnjo, kjer dajo večjo korist. Seveda to ne sme prerasti v kampanjo. Vendar mora to biti tendenca razvoja naših znanstvenih ustanov.«

SILVO ŠIVIC

Zakon zapira univerzo

Skupnost višjih in visokih šol v Ljubljani je razpravljala o osnutku zakona. Dal bi samo dve, tri pripombe od vseh teh, ki smo jih poslali naprej. Zdi se nam, da ta osnutek zakona malo preveč zapira univerzo v svoj krog. Takih določb je več. Ena izmed njih je npr. vprašanje habilitacije. O habilitaciji ta osnutek sploh ne govori. To se pravi, da lahko dobi habilitacijo za akademski naslov samo nekdo, ki neposredno kandidira na pedagoško delovno mesto na fakulteti. Zakon ne loči habilitacije za akademski naslov od izvolitve na delovno mesto. Mi pa vemo, da je nekaj ljudi z doktoratom na inštitutih in morda tudi na kakšni višji šoli, ki lahko s svojim delom dokažejo, da so sposobni npr. za naziv docenta, ne da bi zato morali reflektirati, da pridejo ravno na univerzo. Menimo, da je pravilno, da akademske naslove s habilitacijo daje samo univerza oziroma pristojna fakulteta, gotovo ne višje šole, ampak možnost je treba dati, da se nekdo na univerzi prijavi za habilitacijo, če to želi. To je v zakonu popolnoma izpuščeno.

Drugo vprašanje je združevanje. Tudi tu mislimo, da se univerza s fakultetami preveč zapira vase. Nasprotna reakcija temu je mariborski predlog, naj univerza združi vse visokošolske zavode z višjimi šolami vred. To sta sedaj dva antipoda. Treba bi bilo o tem razmisliti. Če bi zakon ostal na sedanjem stališču, potem je univerza neke vrste prisilno združevanje fakultet, ker vse fakultete morajo biti združene v tem združenju. Na drugi strani res dopušča združevanje drugih visokošolskih zavodov v združenja, to je fakultativno. Od česa in od koga pa je to odvisno? Kakršnokoli združenje se ustanovi z zakonom. Kaj pa, če zakonodajalec noče sprejeti zakona o nekem združenju? Primer: Prejšnji zakon je dovoljeval združenja in skupnosti. Skupnosti sedanji zakon ne omenja. Višje in visoke šole v Ljubljani so zaprosile, da se ustanovi združenje višjih in visokih šol, tako kot je mariborsko združenje, vendar do tega zakona ni prišlo. Zato smo se združili v skupnost. Izgleda, da sedaj to ni več mogoče. Skratka, po tej dikciji bo obstajala univerza in tako združenje, ki bo z zakonom ustanovljeno, druge šole pa se praktično sploh ne bodo mogle združiti. Ni koordinacijskega foruma, ki bi te višje šole združeval in reševal njihovo problematiko.

Tretje vprašanje: zdi se mi, da ima republiška izobraževalna skupnost le nekaj preveč kompetenc v samih izobraževalnih pedagoških vprašanjih. Ima večje kompetence kot pa sama univerza. Nam se to ne zdi uместno.

Četrto vprašanje: mislim, da bi bilo treba oživiti tudi že svoj čas ustanovljeno skupnost vseh visokošolskih zavodov Slovenije, kjer bi se določeni problemi usklajevali. Ta skupnost je praktično zamrla.

Glede racionalizacije: menimo, da pomeni reforma racionalizacijo in ekonomizacijo in mislimo, da naj bo vsak visokošolski zavod tam, kjer so najboljše pogoji in možnosti zanj. Dalje mislimo, da bi bilo v nasprotju z racionalizacijo vsak predlog, ki bi šel za tem, da se ukine dobro vpeljan zavod zato, da bi se drugje ustanovil in uvažal zavod enake vrste.

MAGUERITE DURAS

CELE DNEVE V KROŠNJAH DREVES

Uprizoritev gledališke igre Marguerite Duras »Cele dneve v krošnjah dreves« (DES JOURNÉES EN- le dneve v krošnjah dreves« (DES JOURNÉES EN- TIÈRES DANS LES ARBRES) v Drami SNG slabó razkriva svojo dvojno naravo. Dvojni nivo fabule bi lahko označil na več načinov: dejanja splošnega v konkretnem, skozi konkretnost zajet problem nekega časa in neke zavesti, itd. Dejanje konkretnega je bolj emocionalnega značaja, v smislu apelacije na gledalca — torej odrske komunikacije — dejanje splošnega pa je intelektualnega značaja. Seveda je jasno, da je intelektualni doživljaj omogočen gledalcu preko konkretnih fabule, in se zdi da je sekundaren (ne sekundarnega pomena!), vendar gre bolj za neke vrste neodvisnost, dejanje splošnega pa je na nek način paralelno emocionalnemu efektu. Povezava morda ni prisotna na običajen način, ampak se kaže v (skoraj) zunanem okviru fabule. Konkretno dogajanje je omejeno na prostor (sinova soba, klop v parku, nočni lokal), v splošnost pa posega igra bolj v času svojega dogajanja (to je čas pred smrtjo matere). Kraj je torej »banalno vsakdanje«, čas pa je simboličen, predvsem tudi zato, ker ga mati (to je tista oseba, ki ga ustvarja) tudi neprestano poudarja. Za dogajanje je značilna statičnost, odrska akcija je nerazgibana, ritem ni dovolj močan, da bi vključil gledalčevo sodelovanje. Ni komunikacije, tiste »čarobne« povezanosti med odrskim dejanjem in gledalcem, ki sedi v dvorani, gledalec se ne (ali pa zelo slabo) povezuje in živi v iluzorno stanje pred seboj, ostaja zaprt sam v sebi. Statičnost ga bolj usmeri na besedo, ki pa je netekoča, raztrgana in se zdi, da je važnejša za same osebe, ki jo ustvarjajo, kot pa za gledalca, kateremu so namenjene. Tekst neprestano odkriva, da osebe vedo več, kot izrečejo, slutimo tudi, da niso izrekle misli do konca, skratka, osebe so nekomunikativne in živé samosvoje, od ničesar odvisno in ničemur zavezano. Tako gledalcu onemogočajo tisto irealno povezavo — pa naj bo to življenje vanje ali pa dialog z njimi — ki je nujno potrebna. Zdi se, da je to posebna vrednota, vendar pa se mora ta vrednota kazati v nekem tretjem mediju: to je intelekt. Statičnost in nekomunikacijska odrska beseda imata emocionalno šibek vpliv, to pa naj bi namerno dopuščalo intelektualno nadvlado nad igro in s tem omogočalo spremljanje in vrednotenje v mediju intelekta. Dvojna narava dela bi se morala kazati torej v šibkosti konkretnega in s tem bi narasla moč splošnega. To pa je nemogoče, če je konkretna odrska izraznost šibkost literarnega dela in nezanimivost odrske akcije. S takšno značilnostjo se ne more ovrednotiti moč splošnega. Intelektualni doživljaj pa je tudi do neke mere samostojen, saj zadeva bolj čas odganja, to pa je že okvir fabule in ne gre zato za popolno odvisnost od nje. Moč splošnega (čas pred smrtjo) doživljam s stališča časa dogajanja, ne pa preko samostojnosti in nezavezano- sti odrske osebe, ker je ta izražena z nekomunikativnostjo. Vrednota igre je v splošnem, v intelektualnem doživljanju. Značilnosti, ki bi prikazovale moč splošnega, so v delu Marguerite Duras neizrazite, v izvedbi Drame SNG pa niso poudarjene. Nad konkretno se zaradi nekomunikativnosti dejanja dvigujem, ne dvigujem pa se s tem v splošno, ker je splošno prisotno v okviru fabule, v času dogajanja. Vidim samo šibkost odrske iluzije, akcije, ritma, besede, ne pa šibkosti konkretnega, ki bi me vodila in mi kazala splošno. Dvojna narava, ki je vrednota igre »Cele dneve v krošnjah dreves«, se zaradi neprepričljivosti samega teksta, pa tudi zaradi slabosti v izvedbi, kaže nejasno in s tem postaja njena umetniškost vprašljiva.

Aleksander Zorn

POGOVOR MED MLADIM IN STARIM KOMUNISTOM

Mladi komunist vpraša starega komunista: »Tovariš, povej mi, zakaj in s kakšnim namenom ste leta 1920 zavedni delavci ustanovili Komunistično stranko Jugoslavije?«

Stari komunist odgovarja: »Za to smo imeli več razlogov. Poleg takratne buržoazije je bil v tedanji buržoazni vladi minister Anton Kristan, na papirju socialist, zares pa je izkoriščal delovno ljudstvo, kakor ga je le mogel in znal. Ko smo videli, da je tudi ta izkoriščal delavce, smo ustanovili Komunistično stranko Jugoslavije. Naši cilji so bili naslednji:

1. Vsak komunist, če je to v resnici, se mora boriti za to, da se neha izkoriščanje človeka po človeku.

2. Borili se bomo za to, da bi smel vsak državljan svobodno govoriti in pisati o vsem, kar je koristno delovnemu človeku: kritizirati bo smel vlada- jočega (ministra) in sleherni zakon, ki ne bi bil v prid delovnemu človeku.

3. Kot zavedni delavci smo hoteli biti združeni z delavci vsega sveta. Zato smo se takoj vključili v III. internacionalo, tedanjo zvezo vsega delavskega sveta, ki je imela sedež v Moskvi, kjer je še danes in so vanjo vključeni še danes vsi komunisti razen jugoslovanskih.

Rekli smo: Kadar bomo dovolj močni, tedaj bomo vzeli v svoje roke državno oblast in v tej proletarski državi bo moralo biti pravo proletarsko bratstvo, enakopravnost in svoboda za vse državljane.

12. 17. 1966

Jožef Čuden

Pripis urednika: Pričujoči zapis starega komunista Jožefa Čudna objavljamo zaradi revolucionarnega duha in ne zaradi informacije o preteklosti komunističnega gibanja pri nas. Formalne spodrsilaje torej prezrimo.

JOŽEF ČUDEN

OKUPIRANA LJUBLJANA

Kako si žalostna, lepa Ljubljana, vsa si od okupatorjev obdana, osvobodil te bo slovenski partizan, hraber vojak, po svetu daleč znan.

Nocoj te bo moral sovražnik zapustit', ker jutri ne more več v Ljubljani bit', bo zapustil vse lepote tvoje, kjer je izvrševal hudobije svoje.

In tebe, lepi, stari, sivi grad ljubljanski, od koder so streljali po žalostni Kranjski združeni fašisti — Nemci in Italijani, ki so bili že vsi od zmage pijani.

Toda prišel je prelepi deveti maj, konec vaše grde zmage je zdaj. Orožje partizanom izročite ter na fašizem pozabite.

Svoboden proletarec bo zelo vesel, bo v svobodni Ljubljani veselo zapel: vsega gorja in nesreč sem se zneb'il, partizan je okupatorja iztrebil.

TONE STOJKO — BEŽNO SREČANJE

DNEVI ZMAG

Divji občutek svobode, prenapeti krik ob zmagi, goste ulice srečnih ljudi, veliki hrup razvezanosti... tega nismo občutili nagnjeni skozi okna hiš, prašni v pohodu ali tipaje v nestrpnih rokami. Dan zmage smo začutili posredovan, v knjigah in v pripovedi onih, ki so ga doživeli. Dneva zmage ne poznamo, kot Kristusovo rojstvo se nam zdi, kot nekaj, kar je nedotakljivo in bremeče zapisano v usodni listi.

Otroci vsakdanje graditve, očividci nevzmirljivega kopljanja iz zmag v zmage smo. Za nas so vsi dnevi dnevi zmag. Danes in jutri sta dneva zmage, zato ju praznujemo z vsemi častmi, z rumenim pivom in z blaženim mirom sončnega pitja. Dan zmage je pravljica za lahko noč. Naše zmage so padci in tavanja v temi. Naše zmage so porazi, zrenja v temo, brez pona. Dan zmage je predstava, pasijon s partizanskimi uniformami. Peščica jih je šla prejšnjo nedeljo po Titovi cesti. Godba je bila boječa, korak šepav in utrujen. Vsako leto jih gre manj z zastavami. Dopust od pisalne mize in krampa je dan zmage, zakmašni dan, velika obletnica, ki ni niti god niti rojstni dan, ampak nekaj posebnega — dan zmage. Vsako leto se nam zdi dan zmage bolj šaljiv, vsako leto bridkejši.

V zadnjem času sem doživel nekaj zmag.

ZMAGA št. 1

»Studentje se v današnjem času kažejo kot nosilci družbenega napredka...« Ta stavek slišim vsak dan. Večkrat. »Poglej Pariz, Rim, Madrid, Berlin, Prago, Varšavo...« Če napišem: »Slovenski studentje so pasivni, njihova revolucionarnost se začne in konča pri dobrem fizičnem počutju...«, dobim po glavi. Takoj se oglasijo: »demonstracije, ki so organizirane, niso nobene demonstracije, studentje kažejo svojo revolucionarnost na pasiven način, z resignacijo...« Slovenski studentje so pametnejši od svojih kolegov v socialističnih in kapitalističnih deželah. Mi smo čez. Mi smo preko

POLDE VIDMAR
PARISKE DEMONSTRACIJE

te situacije. Mi že vemo, kaj je revolucija, to je organizirana reč, to se spomni pet, šest ljudi, potem vlečejo za nos še druge, potem pa je prelivanje krvi... za nikogar več ne bomo prelivali krvi. Pa čeprav bi bila samo kaplja. Zallavim kon o visokem šolstvu je »tako, takov, meljemo ga že leta, štipendij ni, študentje še vedno nimajo vstopa v parlament, na fakulteti A enkrat na leto vidijo svojega profesorja, na fakulteti B profesor X ne pusti nobenega novega človeka na oddelku, na fakulteti C predava profesor, ki je pred štiridesetimi leti izdal svoje temeljno (edino) delo, ki je snov za izpit, na fakulteti D... Zakaj ne ukinemo ZŠ? Zakaj ne ustanovimo organizacije zainteresiranih študentov? Do tedaj kaže čakati na spontano revolucijo. Če so študentje nosilci družbenega napredka in če pri nas študentje to niso oziroma so namesto njih dijaki, ki imajo v času revolucije prosto, ali potem pri nas ni družbenega napredka? Pred kratkim sem sodeloval pri anketi, kjer je bilo eno od vprašanj: »Kateri so vzroki generacijskega konflikta?« Ali sploh je generacijski konflikt. Če rečemo, da je generacijski konflikt, potem povemo tudi to, da je eden od bojujočih se naprednejši in boljši. Kdo je naprednejši? Stari ali mladi? Ali so res mladi a priori naprednejši? Mladi birokrati, mladi tehniki družbenega gibanja... Postavljanje mladosti kot kriterija za naprednost in revolucionarnost je prozoren bluff! Na ta način si nekateri mladi skujejo politični kapital, nato pa v nekaj dneh ostarijo. Ali so voditelji slovenskega študentskega gibanja skorumpirani? Ali jih uspe v trenutku, ko bi postali nevarni, nevtralizirati? Ali se institucionaliziramo, še preden bi se nam posrečilo razbiti kakšno institucijo? Naš družbeni razvoj je hiter, za revolucijo in popravljanje je zmanjkalo časa, vsi so se vsega že naučili, zdaj je treba samo še čakati. Revolucionarnost je naperjena v zadovoljitev parcialnega interesa. Takole pravimo o podobnih pojavih v partiji: »Boj s tistimi, ki so še vedno imeli ZK za totalnega arbitra in na ta način zadržali v svojih rokah vse personalne in materialne možnosti za ohranjanje struktur, ki so bile čisto le v interesu njih samih, je bil težak, vendar je dobil potrdilo za svojo zgodovinsko pravico na 8. kongresu in kasneje na IV. plenumu CK ZKJ...« Preostane samo še vprašanje: kdaj bo napočil IV. plenum za ZŠ?

ZMAGA št. 3

Slovinci slavimo svoj slovenski TV dnevnik. To je zmaga slovenskega duha. Slovenski duh se je končno otresel spon beogradskega TV dnevnika in ponosno zakoračil v slovenski TV dnevnik. Namesto komentarjev beogradskega (etatističnega, monopolnega, velikosrbskega?) duha imamo komentarje zdravega slovenskega duha. Vsaka novica, ki jo ob delavnikih zvečer zaslišimo z ekrana, je prežeta s slovenskim duhom. Slovenci se lahko končno spočijejo od tuje besede in tujega sveta, zdaj so pri sebi doma, zdaj jih boža žametna roka slovenstva, gladi jih prijetni glas Marje Velkavrh in Vilija Vodopivca. Slovenski nacionalni problem je rešen, nismo več tlačeni, nismo več izkoriščani... Kaj pomeni slovenski TV dnevnik objektivno? Objektivno pomeni, da smo poslej odrezani od velikega števila jugoslovanskih in mednarodnih dogodkov. Pomeni, da dobivamo v Ljubljano precejeno in postano tekočino. S slovenskim TV dnevnikom smo se zaprli v Slovenijo, postavili smo okrog sebe zid malobrižnosti in duhovne lenobe. Pojav dnevnika pomeni institucijo več v slovenskem naročju, pomeni dejanje malomeščanskega pesetnika, ki se boji za svoj delež v skupni investiciji in ga zahteva nazaj. Hočemo imeti svoj kos pogače, pa naj je še tako droban in posušen, naš je in hočemo ga. Institucija več — to ni povečanje bogastva, to je prividno lajšanje revščine. S tem, da smo se zaprli, sploh nismo rešili problema slovenske ustvarjalnosti in plodnosti, ki je naš temeljni problem. Kulture s tem, da ji zmanjšamo delovni radij, ne bomo rešili. Boga tejši s tem, da smo bolj svoji, ne bomo. Ubožnejši smo, kajti zadovoljili smo se z majhnostjo, zgodovinsko smo pristali na svoje izkorenjenje, na svoje počasno izginotje. Sami sebi podajamo svoje sebičnosti. Vase govorimo, odmevamo v svojem lastnem žrelu, kot v zaprti krogli smo, izven katere ne uide niti šum, vodotesno smo zapčepeni v kemično očiščeno komoro. Kot velika družinica smo, ki si ob osmih zvečer pravimo pravljice o svoji sreči. Naše pravljice pa so puste in vedno enake, stereotipne, statične. Slovenci v federaciji s slovenskim dnevnikom pomenimo manj. V svetu manj. Več pomenimo samo zase. Samozadostni smo in naivni. Bistvo živosti, ustvarjalnosti in nemira naroda je v njegovem prebujanju iz sebe, v skupnosti, kjer se resnično preskuša obstojnost, kjer se meri kvaliteta v množici. Lahko je biti kralj med slepci. Enooki ekran bulji v noč. Slovenci bomo šele takrat lahko ponosni, kadar bomo svojo vitalnost dokazali drugim. Šele takrat, kadar se bo v zveznem TV dnevniku pojavila tehtna beseda o Sloveniji, bodisi v srbohrvaščini, bodisi v slovenščini, tedaj bomo lahko ponosni. Kadar bomo s svojimi deli prodrli izven slovenske nacionalne meje, kadar bomo iz naroda dokazali svojo narodnost in pomen, tedaj bo to zmaga. Dokler zmagujemo v sebi in nad seboj, je to klavna in hudo problematična tema.

Se mnogo drugih zmag mi roji po glavi. Veselim se, da kar naprej zmagujemo. Razvijmo zastave. Vsak dan naj plapolja!

Dimitrij Rupel

1. Kako se v Vašem svetu srečujeta idustrija in njena sodobna organizacija z literaturo in njeno sodobno »organizacijo«?

Pred nekaj leti in vključno do leta 1964 sem stal na stališču, da je bistvo človeka in njegovega časa v delu. Mislim sem približno takole: če se s človekom in v njem sploh kaj zgodi, potem se takrat, ko dela. Čas dela se mi je kazal kot edini čas, kjer se človek more uresničevati, kolikor se sploh more. V delu sem iskal edino realno šanso, kjer naj bi sodobni človek iskal svoj dom, če lahko uporabim ta filozofski terminus, vsi ostali časi človeka pa so se mi izkazali s precej izenačenim poudarjenim negativnim predznakom »potrošniškega« časa in nikakor ne kot prosti čas s tisto težo, ki jo lahko npr. izsledimo pri Marxu in ki mu pomeni v dolgi prihodnosti ravno obrneno: namreč šanso dezalienacije in integracije človeštva. Da sem bil v tej smeri precej neuspešen, da se mi dom v sodobno organiziranem delu ni odkril — vsaj v določnem jeziku vrednost in eksistencialnej — prikazuje »Stolpe«, kjer sicer eksplicitno ne gre za tipično industrijsko delo, ki je delo naše dobe, ampak za bolj »enostavno«, ki pa prevzema funkcijo metafore industrijskega dela. Odkril pa sem prevladujočo dimenzijo časa dela, t.j. sedanjost, kar pomeni, da se mi je odkrila totalna nemožnost, da bi človekovo industrijsko oblikovano in organizirano delo lahko transcendiralo, da bi torej lahko dobilo nek smisel zunaj procesa dela. »Studij časa in gibov« kot teorija in kot aspekt opazovanja dela pa tudi kot organizacijska metoda, če hočete, mi je najbolj vsiljevala to ostro dimenzijo. S tega aspekta, namreč iz potoplenosti človeka v nenehne iracionalne gibe, ki pomenijo delo (in ki so s stališča proizvajalca ravno narobe zelo racionalni), ne more biti nobenih šal o prihodnosti, ko bo delo bolj privlačno, bolj celovito, in nobenih sanj o prihodnosti v tem smislu, da bi človek danes mogel živeti v zamišljeni prihodnosti. Ta nujna, obvezna, nevarialna vzpona človeka, ki ga omogoča aktivnost človeka je preveč tu in preveč je. Sedanjost pa je zraven tega zelo dolga in se ne končuje jutri zvečer, zato se tudi s tega stališča ne strinjam s tistimi teoretičnimi organizacijami, sociologi in politiki, ki pravijo, da je človekova nepomembnost in njegova nemoč pravzaprav že stvar preteklosti in da smo na pragu novega vzpona človeka, ki ga omogoča prihajajoča avtomatizacija.

Danes ne mislim več, da je edino čas dela tista šansa, v katerem naj iščemo svoj dom, kot tudi nemara niti ne mislim, da ga je sploh treba iskati. Vendar pa mislim, da je bistveno, kaj je s človekom v delu, ker se tisto potem razteza tudi na ostale čase. Nekateri bistvene značilnosti sodobnega dela in sodobne industrijske organizacije se mi kažejo kot zelo verjetne značilnosti življenja in družbe, človekova vloga v delu je v marsičem takšna, kakršno ima potem v strukturi družbe in v svetu.

3 VPRAŠANJA

Rudi ju
Selig ju

2. Kako se sodobna literatura spoprijema s svetom, z družbeno-političnimi dogajanjmi — ali obstaja med temi in književnostjo rez, prepad?

Sodobna literatura je tako heterogena, da je en odgovor popolnoma nemogoč. S tem, ko pravim, da je več različnih sodobnih literatur, seveda ne mislim reči, da se mi zdijo vse enako vredne in da imam do vseh enak odnos, mislim samo to, da je sodobna literatura vsaka, ki govori o našem in o našem svetu, metoda, ki jo uporablja, in pa stališče, jo ločuje od druge. Torej je vsaka literatura, ki je sodobna, tudi spopada s sodobnim svetom in dogajanjem, pa tudi z družbeno-političnimi dogajanjem. Videti pa je, da se tako imenovana avantgardna literatura, to je tista, ki po eni strani radikalno spreminja literaturo kot literaturo in njevo vlogo po drugi strani pa vidi radikalne spremembe v človeku in družbi glede na prejšnja obdobja, precej manj ukvarja z družbeno-političnimi dogajanjem, kar najbrž pomeni, da ta niso tako bistvena za podobo človeka (vsaj v direktnem smislu), kot to predstavlja npr. socialno orientirana ali pa eksistencialistična književnost. Mislim pa, da vse te različice niso muhe književnosti, pač pa je to, zakonitost časa oziroma zgodovine, ki to zahteva. V nekem splošnem ljudskem ali narodnem gibanju za osvoboditev in emancipacijo si je pač težko predstavljati »sodobno« literaturo, ki ne bi na ta ali oni način tudi tematizirala tega gibanja in bi se namesto tega municiozno ukvarjala s tem, kako si človek obuva obuvalec in zavezuje vezalke, ki so rjave barve ali pa kako si ureja obraz, da bo takšen in lep, in kakšne pomade in ličila za vse to rabi. Bili so trenutki, ko je bilo to popolnoma nevažno, neodgovorno in indolentno, in je trenunutek, ko je to skoraj cel svet, ko je to skoraj vse, kar je. In v tem primeru: ali ni navezadnje tudi to spoprijemanje z družbeno-političnim dogajanjem?

Znotraj sodobne literature se mi zdi najbolj oddaljena od svoje poklicnosti in svoje vloge tista literatura, ki bi jo lahko imenovali

intelektualistična. S tem mislim tako pisanje (največkrat tudi aktualistično in angažirano oricetirano), ki se ukvarja v prvi vrsti s problemi intelektualca ali pa tematizira in obravnava življenske procese na način intelektualca. Ta avtoerotična literatura ima eo ipso za svojo predpostavko ideologijo, da je intelektualec križišče silnic našega časa. Ta zvrst, ki je sicer zelo razširjena in jo v prozi karakteristično zastopata npr. Saul Bellow in Max Frisch, pri nas pa v drami posebno Primož Kozak, vodi sodobno literaturo v marsičem na stranski tir, prvič zato, ker gre za ne tako nedolžno »vsebinsko« zmoto in drugič zato, ker književnost zares začne zgubljeni svojo funkcijo tisti hip, ko se začne ukvarjati sama s sabo (s tem ne mislim na larparlizem). Oboje, se pravi stališče, da je intelektualec v središču sveta in ukvarjanje s samim sabo, pa je zelo zapeljivo glede na to, da so pisatelji povečini intelektualci.

3. Ali mislite, da je v gibanjih za svobodo in novo družbo, kot smo jim priče v Španiji, Nemčiji, na Poljskem in Češkoslovaškem — element preživelega? Kaj Vam pomeni dejstvo upora?

Najprej in takoj: v kakršnem koli gibanju za svobodo in novo družbo ne vidim prav nič preživelega. Upor mi pomeni potrjenje človečnosti, pa naj se godi kjerkoli in kadarkoli. Na sploh mislim, da se zgodi v zvezi z razpravami o funkcionalizmu in strukturalizmu pri nas ne tako majhen nesporazum. Mislim namreč, da funkcionalizem nikakor ne pomeni pristajanja na danost, na stvarnost, kakršna je, in strukturalizem ne pomeni kuharskega recepta ali navodila za obnašanje, po katerem človek ne more s svojo akcijo vplivati na dogajanje ali pa celo, da ne sme in da mu tega ni treba. »Smrt človeka« ni imperativ dneva. Zame je oboje bolj ugotavljanje stanja sveta, ali pa, če hočete, kritika. Zraven tega je treba na oboje gledati z zgodovinskimi očmi, torej z aspekta dosedanjih teorij in dogajanj in s stališča anticipacije. Strukturalizem kot filozofija ne pomeni pomirjenega pristajanja na svet, kakršen je, ampak mi pomeni, da je pristajanje na danost in preseganje danosti na filozofskem nivoju izven vprašanja, oziroma — vsaj v ospredju ni več. Poglejte: vsak dan se hranim, pa vendarle, če ne delam iz tega filozofije, to še ne pomeni, da zanikujem hrano ali da sem proti nji. Ne delam ideologije o hrani, pač pa neke druge ideologije. Hrana je nekaj, kar se razume, o čemer ni treba govoriti, kot je gibanje za svobodo oziroma upor nekaj, kar se razume v eksistenci človeštva in brez česar človeštva tudi fizično ne bi obstajalo. Seveda je drugo vprašanje, koliko se s takšnim gibanjem res kaj spremeni oziroma v kolikšni meri verjamem, da se bo.

Gibanja, ki ste jih našli, se mi zdijo predvsem za Evropo izrednega tako političnega kot sociološkega pomena in imajo v svojem osrčju različna jedra. Češkoslovaška zbuja predvsem vnovič vprašanje (ki je bilo že velikokrat postavljeno tako teoretično kot praktično) »revolucijev od zgoraj oziroma drugače: ali lahko stranka, ki je na oblasti, uspešno izvaja ne ravno tako drobne spremembe v družbi. Vprašanje ni samo v tem, ali to hoče, ampak tudi, ali to zmore (zunanjo intervencijo ob tem zanemarjam, ker je verjetno to drugo vprašanje, čeprav ne izolirano). Po drugi strani pa Poljska zbuja nasprotno vprašanje: ka je v sodobnem razvitem (ali vsaj relativno razvitem) svetu z akcijo od spodaj? Ali le-ta v tipu državne organizacije, kot ga pozna danes Evropa in ki se bistveno v posameznih deželah ne razlikuje, sploh še možna? In po drugi strani: ali je široko množično gibanje s potrebno akcijsko enotnostjo še možno pri že (samó) takšnem standardu, kot ga ima Poljska? In če ni, ali ni potem vendarle uspešnejša pot Češkoslovaške oziroma pot »penetracije« — Nemški študentski val zbuja neko drugo, prav nič manj obče vprašanje in zdi se mi, da del tega vala Rudi Dutschke gradi na tem. Če prav sodim, gre za graditve upora na intelektualcu, vendar ne na takšnem, kot je bil doslej in kot si ga še zmerom predstavljamo, pač pa na proletariziranim intelektualcu, ki se zmeraj bolj približuje robu sveta in zmeraj bolj postaja tisti, ki nima ničesar zgubiti za razliko od klasičnega proletarca, ki zmeraj bolj prehaja v srednji sloj, torej sloj, ki se krčevito oprijemlje drobnih dobrin in je zanje pripravljen plačati neprimerno visoko ceno, samo da jih obdrži.

PAVEL LUŽAN

Prazen praznik

I

Kaj odplakuješ
november
nespravljive letine

Čolni
odrešeni obale
vsakega sna
Gore in vode
v zvezdnem premirju
kakor razvezana usta

Stopala na goitu
ki golčijo
nerazumljive rešitve
razpuščenih
ob smrti

opuščenih v soncu
opuščenih v dnevu na zemlji

Razkrite so moje žile — — —
Ne bodi
zahrbten
skelet

Nikogar ni
v zvezdah
v padanju planetov
v prahu na poti

O kaj vihrajo zastave

II.

Kopja prežijo
v urečenih mejah sveta

Noč je prilepljena k zemlji

Lovor pohaja v danem
in bitke krožijo
v zavesi časa
kakor glad
v krogih zemlje

vseskozi
zmagane prisega
ob žrtveniku
kakor nepotešeno znamenje
smrti

III

Sestradne poti
se stekajo
v breznu pred nami
kakor goli bogovi
sveti prekletstvo
od kamna do kamna
slepila

stvari prisegajo
s svojimi čeljustmi
korak prostran

med nami pa
modra
neobstočnost zore
dviga prah
nad setev

Dan se lušči s telesa
v zvonko
prst

Vsak čas
se v brazdah
izjaloviš
stoje

da ni suše ne duha
o titanih
ki so omejeni v tvojih žilah
kakor prihodnost

Domus

I

Naskrivoma
gremo ponoči
na Triglav
in ogenj nas žge

moj bog
ta drajna
kakor kamen kost

kako daleč je gmajna
razorana
zasopla od boja
še naprej izginja
v nič

Steptano obzorje
je na sledeh
kot v čelu
se slači svit
brez cilja
brez časa

le lačno ogrodje

a med nami
ta brezumna drajna
v brezni svetlobe
kakor zemlja na nebu
pred vsakdanjim pohodom
v smrt

II

Dotočeni
v popotnem slepilu
rastemo
rastemo
za povračilo
prazmage

zakaj vseskozi
brez plodu
Gubec
kri toči
v potoke

vse nižje
k Triglavu

Parte nulla

I

Kaj si Kitairon
neprehodnost neizgnanih
prenaseljenost v snu

Debla
ki osvajajo zemljo
z bremenom svetlobe
v neveri
svoje žilave suše
pred stražnim ognjem

Osti so v čelu korenin
skozi razdobja
v kamnu
ki presega naša telesa

zakaj ni potešenja v žrelih
pepela in žvepla
nobenih tal nobenega neba
v brazdah

da bi pretočili žejo in nasitili glad
svojega lovora s plodom
na poti
k oltarjem
svojega znoja svojih otrok
med zemljo in soncem

II

Brez konca in kraja
padam
v točki iste vročice
ki je sebi
nasproti
v mojih osteh

kakor spiranje kapelj
kakor svetenje sonca

nenehno sejanje
neprešeta nelzmerjena
prisotnost plodov
neizsejanih bitk
v luči
prostora in stiske

Seseden svet
v zadnji uri
kakor nevera poslednjih

III

Čas se kopiči na cilju
njegov vzrok je še vedno
človek

Slepota pronica
skozi stopinje
in zemlja ponuja
ukročeno obzorje

Nisem se še spravil s seboj
Nisem te okusil
ne v ognju ne v kamnu
končnosti
usodnost zasega
moja semena
v preostanku dneva

Svet se ne spravlja s svetom
Roke so v ognju

Vseskozi
umiranje
odpira
naslednja vrata

IV

Moči pohajajo
v poželenju luči

V izgonu bogov
je pristanek
nase
ob setvi

Čas preži
na dan na noč
Na nož
si prihajaš ob krušnem zglavju
in z lačnimi dlanmi
si dolbeš v zenice

Stvarnika razkraja žeja

V plodni uri
v najbolj sušnem hipu
se duh razpre

Nikogar ni
na domljenem kraju

ROBERT CEGLAR

LIKI

DELTOID

Prožne daljice izvirajo iz sklepov
pred srpom noči pridejo v stolp
hitro napadejo tilnik kamnitega morja
trdno stakneta zbrušena kopja
tu srečaš odsev svojega gnezda
počitek je občasno početje zemlje
ost štirikotnega očesa
pa neutrudno krči mladost
in naskakuje žarišče ravnin

ROMB

Zublji škropijo po ravnem trebuhu
jeseni karavane nizkih oblakov
z neusahljivo strastjo
na vsakem oglu posebej
krčijo ostrino tvojega pogleda
sklepi pojemajo
nepopustljivost širi stene
tvoji udarci so omejeni na skrčene branike
s preostalimi žarki mašiš predrto obzidje

KVADRAT

Vsak šum postane tako premišljen
da sploh ne premišljuješ več
tvoja pot je najkrajša
drobci bradavic in pogleda
padajo v izsrkano svetlobo
luknje v oglatem telesu
so krste ugašajočih osti
na licu so plitki žlebovi
v njih pogrkava
ubiti čuvaj visokega stolpa

KROG

Zadnje kopje izgubi smisel
smeri se potuhnejo ena v drugo
daljice drobijo ravna telesa
v črne segmente krotkosti
postanejo zaobljene luske trudnega obzorja
V vsakem kotu obroča
slišiš sikanje pil
begaš znotraj okroglih sten
ko ušesa obnemorejo
se zvrneš v kotiček središča
novo bobnenje
te zopet požene v koncentričen galop

TOČKA

Galop je krčenje
vse bolj strastno te vsrkava
vse več ostajaš v koticu
vse bolj si središče
točka zgubljena sama vase
Potem pa te kdo
(iz zabave ali potrebe)
postavi na kratko črto
v kakšni nepomembni besedi
kot na primer: ljubiti

BOŽO ŠPRAJC

MOLITEV

Moli molitev
Razmišljaj o soncu
Ker žarki vse maj
Prodirajo v tvoje telo

o da bi veter
sam sebi svoj
sam sebi tuj
ne prenehal

saj ni da bi konji
saj ni da bi zemlja rodila
saj ni da bi janez se jutri oženil

o veter
ki nam boš rodil pajčevine
o veter ki si
da misli spreminjajo mojo podobo
o veter

sredi naših obrazov
sredi naših dreves
si zasadi svoj gozd

da bodo konji
da bo zemlja rodila
da se bo janez jutri oženil

ne pozabite: molitev se moli

na svojem travniku
bom zasadil svoj gozd
če ga zažgeš
te ubijem

zvečer se naseli v telesu
razjeda
spodjeda
in ruši
vezi

tkivo razpada
sam boš kriv
ko umreš

vedel si
nič nisi storil

iz daljav so prišli
šli mimo nas

lep poskok
lep nasmeš
in smrad iz gnojišč
trumoma
v gosjem redu
in vsak zase

tam daleč
tam na robu

prodajajo
abcfhklmfvbrtžšpečxy562396vlž
tu zdaj stojim
in vprašujem

a vendarle je gospa
imela modre oči

MARJAN MUROVEC

VOZLIŠČE

mi smo cesta izobrat plesni pod jesen
brez posladka in pravi okus neizprijen
kristal novega smer ne podlaga torej cvetje barv
in črta skozi prostor beseda ne sama sebi
čeprav bi bilo zadostno je še več in tisto
tu ni konca smo mi cesta in vrsta vprašanj
spozabljenje trenutkov še v has in za nami
saj je gibanje nujno kot črta ali ploskev in beseda
za nekatere sicer nema a uporabna v prostoru
in dalje tako ker jezov ne zaznamo jih ni
jasno je da je rdeče rdeče in zeleno zeleno
pesem je pesem in ne čustvo ali stikalo
med nami zasuk proti ali zadaj in smrt
cvetje pa je za okras in je čistost lepote
riž je jed če ga jemo v zavitku je balast
zato smo mi odmik v naprej skozi črto
skozi ploskev in skozi besedo enako prostor in čas

LJUBEZENSKA
PESEM I

protitok v mirnem žalomiru
devetica in devetkrat prva
v meni brez okusa in oblike
samo beseda
dvomljivost razkroj preide
jaz mimo
zarisal sem vodo
utrip proti instinkt
krvojed
črna panorama
jasnost in kristal
zarisal sem besedo
zdaj se giblje navznoter

LJUBEZENSKA
PESEM II

cvetje cveti
cvet cvet cvet cvet
rdeč bel zelen cveti

celovitost cvetočega cvetja
harmonija in pesem iz ljubezni
spodaj kost ob kamnu v zemlji
zelo spodaj iz zemlje beseda

črn bel črn cveti
cvet cvet cvet cvet
cvetje cveti

POIZKUSNO
STANJE

praskam se po kosmatem trebuhu
mimoidočih ladij za zabavo
olje sem v vodi živo srebro ki
skoznjo utriplje nad vodo v iztoku
za pomiritev in kretanje časa s pepelom
zraslim iz groba mrtvopojočega
mirujem v en dan gibanje mraka
gledam molče in jem ker sem nesrečen
da je sploh mogoče slikati vodo v suho
viharjev ob polni svetlobi kraškega kamna
skorjo premalo pečenega kruha za lačne
slanega in žejnega ljubezni hladne vode
ki ji pravimo kri dokler je vroča
potem se obleče in gre za menoj
tja čez znotraj leseno a rdečo
in jo tudi prodajajo za deset krikov
pod udarci biča svetlobe neizrečene
sreče otroka ki gleda mater v obraz
kamor sem padel ker sem se pobral

Iz cikla pesmi

ODA ZEMLJI

HVALNICE

5

Tisto, kar je bilo tvoje ozdravljenje, tvoj um ali tvoj neskončni nemir zatiralca, se vedno približa z zamolklim zvenom, s klavno in jedilno daritvijo. Bobni udarjajo nekakšne igrive hvalnice skozi nič, tvoje napudrano telo se približa, okuži in razkroji nekaj nabranih živali; ustnati venci že dolgo več ne odcvetajo v bolečini žajblja; in prašniki, ki se svedrasto sesučejo, ko odcveta mladostna tavžentroža, nebo in zemlja v porodnih, meglenih krčih, vsaka odrasla beseda ubije svoje dete v potočnem tolmunu; in nagrada, kakšna je nagrada nabodenih lastovičarjev?

Kresnice še vedno svetlikajo z rumenkastim zadkom po utrujenem zraku brez božjega navdihnjenja; samice so gole, brez kril čepijo v sobanah z razpuščenimi lasmi, v nenehnih mrtvoudnih pričakovanjih, v močnem ali začetniškem vzgonu nagonov. Pod mehkokrillimi gabri ležijo dvosemske koščice, tiste nartnice, ki ne bodo vstale z invalidskega, črnega, pološčenega vozička. Ob petih kuhajo žganje in v vsaki glavi, v vsaki zenici tli izmučena kresnica.

Tvoje telo je žužkocvetka, nekaj podobnega shakespearovskemu pečatniku ali renesančni bezgavki. In nič ni med celorobimi lističi, nobenega lastovičarja,

nobene lasulje.

Samoraslost je znak velike, užitne, žive samote, vsako veselje, vsaka jagodasta galaksija, vsaka kita na koncu veje, vse predstavlja živo mejo izmozganega koprnenja. Za vsako navidezno rožnato celico se razcvete mesena beseda na koncu pesticev, v papigastih možganih, ki so izgubili poslednji okus in barvo v pepelnem spanju; zato ponavljaš in izgovarjaš otroške, pisane stavke v ritmičnih in metrumih iz meglene podzvesti, iz nične tesnobe, iz polžastega ušesa.

Tvoje oči so kljukasto krive, krive so moje slepote, zvite kakor hijenasti jastrebi. Dvigaš se silno visoko k bogovom, da bi napadal mrhovino, nekaj začetnih zlogov in skokov, nekaj mesnatih stiskov ob mizi. Ti si brezspolno, brezbarvno bitje v jutranji halji, bitje, zadeto s srebrno belim jedrom, s kruhom in nabojem. Tvoj čas vzhaja in zahaja okrog predmestja z lasuljarnami, z oljnimi očmi in s sadrenimi rokami.

Ali se bo kdaj, povej, ali se bo sploh nekoč zgodilo, kar se je zgodilo v zasužnjenih koreninah, v teh človeških metuljih, v tisočih, mrliških barvah, v soncih in zemljah? Razpušeni lasje! — počez in po dolgem! — v histeričnem dihanju, v nabodenih živalicah, ki se mučijo s poslednjimi barvami na kožokrilih krikih, nekje nad čelom, nad ovsenim zrnem, kjer razkrajanje pomeni rojstvo! Umetna čeljust prepeva z umetnimi zobmi, sleherna stvar izgubi sinjo, žlahtno, potemnelo naravo, nežno nebo zapre ustje maternice, veliki kriki krožijo kakor kragulji med zobmi.

Daritve in bobni v zasužnjenih, večno pogubljenih velemestih, borci z metulji in kresnicami,

vsii obsojeni na dan mrtvih na dan živih!

6

Zunaj svobodno cveti trava, zemlja šumi v mesečnem večnemu nemiru, oblaki se valijo proti severu počasi in z vtkanimi podobaми, s škinkavci in vodomci v sebi, z božjo in človeško kočjo, pokleknil bi in poljubil ta prah na bilkah, ta veter, ki obtožuje vse obsojene na smrt med petimi zidovi, s kazalci namesto src. pozdravil bi dan in noč v množici točk na ravnini, pozdravil bi te klovnove, ki se igrajo s svojo smrtnostjo, s svojim otroštvom kakor s psi, ki so onemeli v brezbožnih krikih, v divjem opraševanju s spanjem, ki so

skakali po travnikih med kislico in trgal s svojih vek križe, da bi videli sončno boleost, gnusno predmestje z vlačugami, ki so se sprehajali po ozkem krogu jetnišnic, kasarn, mrtvašnic, zmeraj so med nami stalne razdalje, prečna, razdvojena srca namesto kruha stalno med stalnicami, med izvotljenimi Ojdipovimi zenicami... Gola dekleta spijo na pokopališčih, na mestnih pločnikih, v bordelskih sobah, v predmestnih bolniških čakalnicah, v gimnazijskih oljnih klopih, v julijskih nebesih ob času zorenja.

okrog njihovih kamnitih glav vzletajo moške ustnice kakor angeli, po njihovih prsih plazijo travniške roke, polne zemlje in kruha. In vsakdo se vda vsakomur, ne da bi vedel za zastojkarsko ceno lastnega, hlastnega mesa. Živina za zakol.

Svetloba v prostornem niču, nekaj divjih spevov, naša zrcalna srca v mraku, zvezde in prameni mrliške luči, nekje v cerkvenih linah ali v peklenskih nebotičnikih, valovi časnikarskih, zoglenelih, lotosovih besed, ki ostanejo v trpkem zraku, ki otrpnejo, dokler jih veter znova in znova ne požene naprej, v smer, v mrtvo jutro, v mrtvoudno spanje, naprej in naprej, limone zjutraj v žarišču, v kostnem mozgu, neiztrohnjene žleze, topli telesni robovi, kriki, kriki, kriki zadušenih v plinskih komorah, ugasnena luč v zamolkli senčni meji, novo vpitje, novo kričanje, večno bebljanje in blejanje v nekaj civiliziranih, strojnih, peklenskih tisočletjih, eno samo trpko trpljenje, ki izhaja iz množičnega, kraguljastega, smrtonosnega samo-opazovanja, zvoniki udarjajo, svetloba kroži po ženskih in otroških in moških vekah, zrkla se premikajo, vidijo divjo in razigrano spolno slo, freudovsko svetovno uničenje, nekaj živčnih sistemov skrrije cerkvene zvonike, pobledeli obrazi s kapniki namesto nosov, tisoč in tisoč mesnatih src utripa, divji kriki nad vodo in pod zemljo, netopirji v mrtvašnicah, spet šolarji, ki gredo s prvim poučevanjem, s črnilom in trikotnikom na čelu po cestah, mamice in očetje, popotniki in železničarji.

sodniki v črnem in porotniki z obstreljenimi pogledi, samo telesa in

gadove glave, jesenski podselek in prestreljeni, prašni, mrtvi zidovi, tuljenje poblaznele civilizacije v uradniških močeh, voñj po bučnem olju, po nebu in po majaronu, stare hiše, kjer visijo obešenci stoletnih vojn kakor črne črne črne mušice, ljudje, ki prihajajo iz belih, komajda zasutih grobnic, ki zahtevajo odkupnino s spomini iz rakve, iz črnega, katranastega mesa, srečni so, sirene ladij ob morju, ki so iskale neskončno praznino v slanih travnikih utoplencev, prižgano nebo in galebi, beli galebi, pivkanje s starimi piščalmi, piskanje s pradednimi, divjimi, neukročenimi kolibriji, konji, ki vlečejo svoj navajen tovor z oslepelimi očmi po slepih ulicah v slepe sobane, železnice, ceste, jeklo in ognjeni krst, gorovja in višine z belimi, mrliškimi skalami, puščave in led, jug in sever, vzhod in sonce na zahodu, sonce in mrk, mračne prispodobne na črnem, svetniškem, božjastnem steklu, vse plava venomer naprej in naprej in živina za zakol čaka v preudarnem, filozofskem razmišljanju o preobrazbi ubijalskega sveta.

Slišim brate, kako me pozdravljajo, ko se vracam iz tisočletnega

suženjstva, iz obrednega speva in iz hvalnice, vidim dekleta, ki me pričakujejo z belim mesom, z opolzkimi meseci v naročju, pripovedovale mi bodo o novih oblekah, šminkah, o novem črnem spodnjem perilu itd., o glasbi in o samomorilstvu, ki se je razvilo v maternicah prejšnjega leta, o podstrešju in o lačnih trebuih, začuden gledam začudo hiš, ki skrivajo v sebi nedoločene, a srpaste

usode, obravnave, umore, brivnice in podobne slečene velblode, ob reki se sprehajajo stari povodni konji z očali na gobcih, nekateri se pogovarjajo o nepopolnih zobeh, megla ubije poslednjo žarnico in že nastopi silna tema.

Da, tukaj, prav na tej drobni travi, kjer najmočnejše zaživijo mrtvi in tleskajo z jeziki, z drobnimi srci v rokah, malo za šalo in malo zares, vendar vedno v večni smrtnosti, v raztrganem, nagačenem trenutku spijo klovnovi; njihove oči izgubljajo poslednji blesk, njihova pantomima se prebujajo iz ravnodušnosti.

7

Približevanje in oddaljitev, mečevanje med rojstvom in smrtjo, vse, kar je minljivo v ničnosti, a obupno, kadar vzklije, deviška zemlja s surovim morjem, morje spremenjeno v kri ali notranje svetlikanje stvari, pojoča jutranja zarja s krvavim petelinovim jezikom, vse, kar je trajno in v nenehnem kroženju videzov, vse, vse, vse na travi in na plešastih lutkah, ki zmajejo z glavo in cviliho s trebuih in z mrtvimi srci, vse skupaj je tvoja ali moja preteklost na loku meglenih in ogljenih zvezd.

Prostor in meja med rojstvom in smrtjo, trupla v lanenem prtu, obraz v potu obraza, vrhnja kožica, strohneli osrednji del stebela v mojem živčevju, in na dnu kamnitega, peščenega, oplojenega sveta svetli vsak trenutek nova jutranjica. Obledeli obrazi na šahovnicah, kamnolomi kot krhanje večno nove bolečine, zborne pesmi in samospevi, to je ključ do vsega obstoja. A kje so roke, kje je otipavanje, ki se mu ponovno odrekamo zavoljo samotne, izpremenjene volje? Kje so sekire in butare z odsekanimi glavami tega stoletja?

Moje oči kričijo namesto ust, žrtve pojejo in žebrajo med neštetimi sonci, v Hieronimovem ognju, z vedno novimi in prekaljenimi telesi pojejo sence med koščenim kamenjem. Tokrat privita mrliška tema iz zemlje in Oznanjevalec v belem oblaku žaluje; na cvetnem dnu se izloča med, med prašniki in pestiči tečejo vetrovne reke,

stekajo se nekam navzdol, kjer ni več nobenega sončnega jutra, nobene sončnice. In rožljanje s ključki prebudi v meni in v tebi novo odraslost.

8

Ob sivem robu vode žvižgajo škorci, te male vrane, iščejo človekov glas v svojih ušesih, zelene in vijoličaste cerkvene vitraže se razširijo v perju, v zoglemelem pogledu. Pod dobrim soncem, pod svečami in rjuhami strmijo popotniki v nagrobne napise, da bi razvozali vročične zagonetke. V velikih jatah kažejo škorci jesensko cvetje na suličastem nebu.

Nekateri znorijo za okni, naveličane pike izgrizejo nekaj mesa in nekaj drugačnega, belega tkiva, srce počasi šteje med kostmi vsako prihodnost posebej. Notranji smolnati organi se prilepijo na zemljo kot pozabljeni otroštvo.

Jaz še zmerom kličem stare ženske s košarami lasulj na belih, golih glavah, njihove motne in neprodne nasmehe, ki se pogovarjajo tjavendan, vročične mrzlice v potoku potonik naplavijo tisoč močvirnih živalic na pesek, jaz še zmerom kličem tiste, ki so pobegnili iz ozkih celic v nove ožje celice, zakaj hoteli so zaspati na travi, kličem tiste, ki so se potikali po lačnih, mlačnih, mozoljastih predmestjih, tiste, ki so rožljali s telesi, da bi se vrnili skozi šivankino uho, skozi novo stoletje, kličem tiste, ki so stali ure in ure ovenčani s travo in s trnjem, tiste, ki so med križem in med ognjem kričali, nori od svobode, tiste, ki so molčali zaradi povojne, ranjene, grozne zavesti, kličem in pojem med votlim loputanjem z okni, med apnencem in nočjo, s spomini, ki mrmrajo v meni kot speči ljudje, priklenjeni v mračni, fluorescenčni sen, smejim se mladi travi ali polju zelenega, nebeskega Otroštva, trgam kožo s svojega praznega trupla, sonce ugaša v zapoznelem večeru s suhimi travnatimi bilkami, sežgem nekaj gozdov, da bi videl, kako krožijo neprespane žolne po rdečem morju, brazdam nove in stare, neslišne poti, podajam roke mrličem, ki bi radi zapeli pijansko pesem, ki bi radi klicali proti času, vedno proti času, začaran, srečen, zasanjan govorim vsem bratom in sestram, ki so se združili v eni smrti, v enem suženjstvu, v enem prostorskem času, veter me prebode z ostrim klicem, potem šepeta in oblaki se nenehno mešajo kakor večerniške karte, spreminjajo oblike in krakajo v polja, potem znova počivajo, priklenjeni na nebesno zenico, čutim svojo drhtečo kožo, ki bo končala z novim cvetenjem, nekje v sebi poslušam vedno nove ptičje obraze, znake kužnega uničenja, milijoni mrličev začnejo šelesteti s suho, jesensko travo, vlažna zemlja jih uklepa v pepelnat sen, mislim, da me poslušate, čeprav govorim s praznimi prijateljskimi usti, zapiram oči, gledam tuje, neznane, podzavestne svetove v neki popolnejši svetlobi, v gnusnem in svežem strahu... mrka zrkla utripajo...

in vendar voda zamolči vsak krik, vsako škorčevo žvižganje. Posnemanje glasov, posnemanje krikov obstane na sredi pepela. Konec izpovedi in odrekanje samemu sebi, nekaj selivk izza oken!

Odtujeno otroštvo veje od davnih mrličev z jesenskimi vetrom. Zaman bi bilo žalovati; skrivnostni žvižg nas preglašuje, hvalnice krožijo po praznini, iščejo mrtvo vodo in nekaj muke. Takšna bo poslednja jesen, nekaj spominov na mlade selivke in na izgubljeno jutro brez sonea. Ali bodo še žvižgali škorci?

9

Rad imam telesa, močna moška telesa, ki se tepejo za vsakdanji kruh, umetniško oblikovane, vedno ponavljajoče, nerazdeljive prispodobе,

rad imam ženska telesa, sladka in s težkim vonjem po opiju, ker nisem videl večjega čudeža kot je človek in njegov nasmeš:

— nikoli ne bom razumel, zakaj nimajo nekateri nikoli časa, da bi se pogledali v odblesku morja in slanega sonca, samo hitijo in ne vedo, da so postali lutke, nore lutke na vrvicah, zgubili so se v temne, betonske kote, poskrili so se, križani križevci!

Rad imam praznino, nekaj odtujenega v času in prostoru, nekaj osamljenega v svobodi z vsemi, v svobodi strojev in v suženjski svobodi, zaspal bom, ali me slišite, pustite me spati!

Danes čutimo v sebi plamene dandanašnjega danes, odločitev in obsodbo; ničesar nimamo, zato smo tako neskončno bogati na zemlji, na tej meseni zemlji.

10

Veter nosi žensko ljubezen v naročju, desetino cvetnic v cvetnem košku; in jezičaste, enospolne glave govorijo na vseh javnih parkih enolične govore, pljuvajo v čaše svoja usta in plodnice, njihove roke so zrasle v cevi:

— ko je prišla, sva se poljubljala z neizmerno slastjo, s planiko v zenici, za večno lačna drug drugega, za večno omrtvičena, topla telesa na visokih gorovjih, kjer ključajo sončni jastrebi poslednji mesečni zahod, potem gledava s slepimi očesnimi votlinami, s platon-skimi solzami mestno, težko, jutranjo platino; trave čudovito zadišijo po majskih planikah, vrabci brbljajo kot otroci, v enem samem hipu sva prisluhnila

lastnemu srcu, ki sva ga zašila nekam v prsi; z zaprtimi očmi in s priprtimi ustnicami so se odprle lasaste čašice, objela sva se, dva kragulja v zraku, v sivi višini, nikdar nisva vedela za obzorje in za lok prižganega sonca, ki odseva v mrliških očeh, govorila sva v svetniškem siju najine mladosti, obležala sva na zeleni postelji iz bilk na zemlji, obležala sva nekje pred neskončnimi, svetlimi, jeklenimi tiri brez vrnitve, pred sinjimi salvami, kjer padajo nedolžni in krivci...

neka planik je omahnilo v prepad tvojega krpastega lišaja, tvojega koprnenja, tvoje ničnosti, nekaj rjastih govornikov je prepevalo skozi rajsko jutro. Od njihovih jezikov odpadejo luske, iz tvojih oči se razcvete križani plešec. Se vedno brsti megleno sonce in pajek zleze čez tvoje smešne, bele, omrtvičene oči.

11

Pod senčno svetlobo posedam z našimi ljudmi in v oknih grga poletje

in nekaj brezovih saj, nekaj tiskarskega črnila priteče iz škrančevih oči, v vseh srečnih, pobožnih, civiliziranih maskah, v vseh drhtečih, škrlatnih, stražarskih zobeh se svetlika orožje, objeti smo na soncu, ždimo, mrmramo blažene psalme, objeti čez ramena, in hvallimo s koščeno pesmijo morje in padec, krmarije in strah, naše žrtve se spremenijo v senco, naša upanja v nično svetlobo, dan njihovega padca je tudi noč mojega padca, mogočno morje ne izbriše slepih, spominskih, zidnih spominov, polnost izginja v puščavi, puščava se spreminja v svobodno popolnost, plen in kanja, pajčevine v prsnem ogrodju, besede, ki pridejo iz jaza, nekoliko uničene, nekoliko prebivajoče v mesu, dolčas daleč v travnikih, daleč izven naše smrti, daleč izven predmestij, izven golih skal, izven škrančev, izven kopnega, morja in sonca...

jaz sem srečen z brezupnostjo v tem in onem prostoru, v tej izžetosti, ničesar ne mislim, dremam in mežikam z mrliškimi vekami, sanjarim, ampak nenadoma, nenadoma, prav nenadoma in potihno, kakor da bi senčna duša stopila znova v telo, kakor da bi osončje izgubilo poslednjo zvezdo stalnico,

nenadoma začutim vzgib med prsmi, to je srce, to je močno utripanje

to je mamilo, ki kaznuje, to je trojna krivda prevelikega čakanja,

sončnica na nebu diši, pijan sem od njenega ravnega, toplega, mastnega

vonja, spodaj sedijo ljudje in narodi med vojnama s srbečico jutrišnjega izgubljenega danes, iščejo igle in padec Oznanjevalcev,

pozabil sem, kako me kličejo ljudje, tisoč pšeničnih imen imam, tisoč

padcev nosim na glavi, ob uri, ko bolj in bolj vonja kadilo, oljka razplete nekaj sence, vinska trta iztisne nekaj mleka, in jaz iščem svoje brezupno, svobodno, sadonosno srce, tisoč padcev nosim na rokah,

vsi me poznajo, ki jih kaznujem, pozdravijo me, ko posedam kakor žrtev ob mesnem zidu. Mestni vrtiljaki vrtijo še vedno vodene valove, vriskajo z očmi otrok, z lepaki, z brezdušnostjo malomeščanskega, slovenskega, cirkusantskega smeha...

mah bi lahko prerasel naša gola telesa in ne bi vstali, trave bi

zrasle iz naših zobatih, drobnih, umrlih src, med zobmi bi odpirale svoje ustnice soncu...

in ostal bi v vašem grešnem padcu kakor bi vi ostali v meni.

12

Skozi blede luči Brezbožnih, na poti za večnim smehom, sta bila

dan in noč kot dve mrzli zvezdi brez ljudi, z mrtvimi, zlatimi, smaragdnimi kronami, ki so se vonjale po suhem, srčnem, jesenskem listju ali po uveli vodi tisočerih ribnikov,

videl sem čisti, ostri, lilijasti cvet, ki se je prepozno ali ponoči

dišeče razcvetel v čudoviti, meseni luči, rajski vrt je bil obsojen na uničenje zaradi hladnih ptičev — železno perje, njihova krila so negibno krilila po zraku —,

v kamniti glavi se je zbudilo ostro otroštvo z velikimi koprivami:

— spodaj še vedno ležijo uničena, morska, mravljična mesta, ki so

jih izgnali bogovi s krhkih poti, razum in opravičevanje pred pravičnostjo sijeta v njihovih golih očeh — vse, prav vse v puščavniškem vetru, vse je zapelo v sleherni stvar, vsaka nočna pesem je otrpnila v jutranji zarji, v tej porodnici ran.

Sedel sem pod nebesno streho iz vetra in gledal listje, ki je padalo

k mojim nogam in sem gledal zorenje in mastno morje in pijane travnike, in sem slutil svoj temni, mrki, senčni konec

v zbornih pesmih v temi;

tisti večer ali tisto ubito jutro je pelo z mojimi močnimi usti.

Zakaj vsaka stvar in vsako odvrženo truplo, vsak hip, vse, prav vse se bo vrnilo po lilijastem cvetu!

Veter še govori z mojimi otroškimi usti in z mojimi sanjskimi prividi.

Skozi blede luči Brezbožnih sijajo zvezdne krone ali trpki čas

v obsojenem tisočletju.

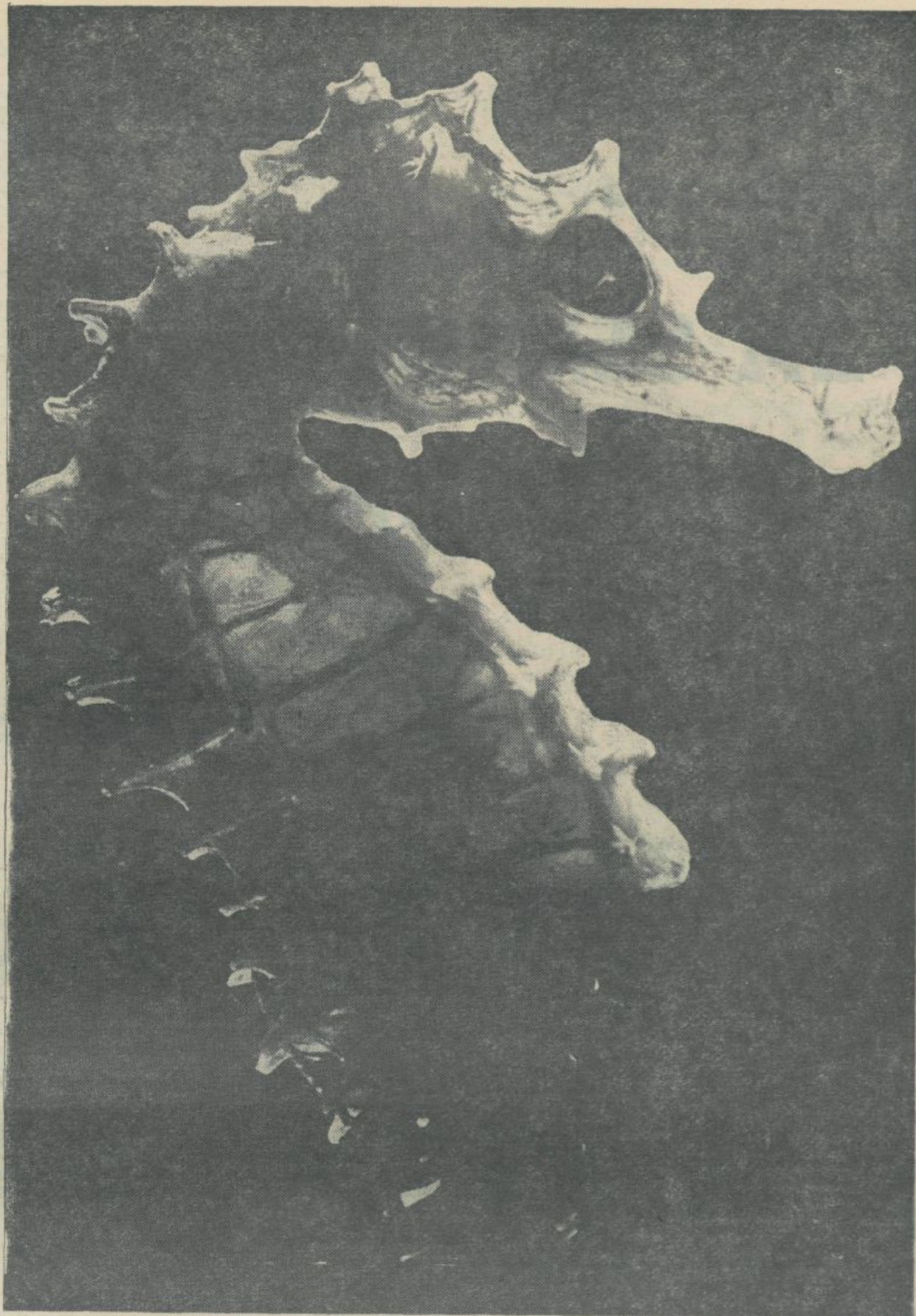
In nekaj žveplenih ptičev preleti

prašno nebo čez moje zenice. Vse veke razpadejo z oči, izginejo sadovi iz železa, vsa hroma ljudstva krađejo. Mravlje, ki so kot jutranje zvezde, imajo pravico do obsodbe.

Vonjal sem lilije v nekem vrtu, kjer je prepevalo pešeno morje

z otroškimi usti. Ponoči so prišle na zemljo blažne sence,

blažne sence.

BORIS VOLK — MORSKI KLUSAC

RAZPIS

plavalnih tečajev za študente ljubljanske univerze

Komisija za telesno kulturo, izvenarmadno in tehnično vzgojo pri US v sodelovanju s komisijami na fakultetah in ZSOTK razpisuje plavalne tečaje, ki bodo na morju v Rovinju.

1. Tečaji se bodo vrstili po naslednjem razporedu:

1. tečaj od 5. 7. do 14. 7. 1968, kapaciteta 40 tečajnikov; 2. tečaj od 15. 7. do 24. 7. 1968, kapaciteta 40 tečajnikov; 3. tečaj od 4. 8. do 13. 8. 1968, kapaciteta 40 tečajnikov.

2. Tečaji so namenjeni študentom, ki ne znajo plavati ali zelo slabo plavajo.

Za vse v tečaje prijavljene študente bo obvezno preverjanje znanja plavanja. Ta bo 7. junija ob 7.30 v bazenu Visoke šole za telesno kulturo na Kodeljevem, razen za študente I. letnika medicinske fakultete, fakultete za strojništvo in FNT.

Prireditelj si pridržuje pravico naknadno odstraniti s tečaja vse, za katere sodi, da ne izpolnjujejo navedenih pogojev, prav tako pa tudi vse kršilce discipline.

3. V tečaje se lahko prijavijo vsi redni študenti fakultet.

4. Vsak študent se lahko prijavi samo v en tečaj.

5. V tečajih bo pouk plavanja po programu: dopoldne 3 ure, popoldne pa 2 uri pod vodstvom plavalnih strokovnjakov.

6. Vsak udeleženec tečaja bo moral prispevati za stroške z vožnjo in oskrbo v taboru. Največji del stroškov bo prispevala komisija za telesno kulturo, izvenarmadno in tehnično vzgojo pri US univerze v Ljubljani, ki bo razpravljala tudi o višini deleža za vsakega študenta posebej. Pri tem bo upoštevala socialno stanje študentov.

7. Prijavnico prinesite referentu za telesno kulturo pri tajništvu univerze. (Prijavnice dobite pri vratarju univerze, Trg revolucije 11). Rok za prijavo je 3. junij 1968.

Študentje bodo morali vplačati svoj prispevek do 10. junija 1968.

Če se prijavljeni iz opravičenega razloga ne bo udeležil tečaja, mu bomo vplačani znesek vrnili, odtegnili pa mu bomo 1000 Sdin za stroške pri organizaciji tečaja.

Pismeno prijavo za povrnitev prispevka mora študent oddati najkasneje do 20. septembra 1968 v vložišču tajništva univerze v Ljubljani, Trg revolucije 11-II.

8. Seznane na tečaje sprejetih študentov in druge informacije bo komisija objavila kasneje.

9. Po objavi razporeda sprejetih tečajnikov v določene termine ne bo mogel nihče menjati termina brez soglasja prireditelja.

Vsaka zamenjava z drugim študentom ni dovoljena.

10. Vsa pojasnila lahko interesi dobijo pri referentu za telesno kulturo pri tajništvu univerze v Ljubljani, Trg revolucije 11-II, soba št. 18.

Julija Kristeva

ZA SEMIOLOGIJO PARAGRAMOV

Preprost izraz bo algebrski ali ga ne bo... Pride
se do teoremov, ki jih je treba dokazati. 1911 l. Ferdi-
nand de Saussure

Nekaj izhodiščnih principov

I. 1. Literarna semiologija že poskuša preiti po-
manjkljivosti, ki se zdi, da so lastne strukturalizmu:
»statičnost« (R. Barthes, »Introduction à l'analyse
structurale du récit« v *Communications*, 8, 1966: nje-
gov dinamični model strukture) in »nehistoričnost«
(A. J. Greimas, »Eléments pour une théorie de L'inter-
pretation du récit mythique«, ibid.: njegova teza inte-
gracije prirodne kulture v mit), tako, da si postavlja
nalogo, ki ji bo dala upravičenost: najti formalizem,
ki bo izomorfen literarni produkciji, ki misli samo
sebe. Tega formalizma ni mogoče izdelati, če ne izhaja-
mo iz dveh metodologij: 1. matematike in metamate-
matike, ki kot umetna jezika po svobodi svojih zna-
kov vedno bolj uhačata prisili neke logike, izdelane
izhajajoč iz indoevropskega subjekt-predikativnega
stavka in se torej bolje prilagodita opisu poetičnega
funkcioniranja jezika. (»Ta funkcija, ki dela razvidno
otipljivo stran znaka, prav s tem pogloblja temeljno
dihotomijo znakov in objektov« R. Jakobson *Essais
de linguistique generale*, de Minuit, str. 218). 2. Ge-
nerativna lingvistika (gramatika in semantika), koli-
kor zre jezik kot dinamični sistem relacij. Ne spre-
jemamo pa njene filozofske temelje, znanstveni im-
perializem, ki dovoljuje generativni gramatiki predla-
gati pravila konstrukcije novih lingvističnih variant
in, razširjeno, novih poetičnih variant.

I. 2. Aplikacija teh metod v semiologiji poetične-
ga jezika predvsem predpostavlja neko revizijo gene-
ralne koncepcije literarnega teksta. Sprejemamo prin-
cipe, ki jih je izrekel Ferdinand de Saussure v svojih
»Anagrammes« (J. Starobinski jih je deloma objavil v
Mercure de France februar 1964), ti pa so:

- a) poetični jezik »daje drug način bivanja, nare-
jen, tako rekoč pridat izvirniku besede«;
- b) obstaja medsebojna korespondenca elementov,
preko para in rime;
- c) binarne poetične zakonitosti gredo prav do
kršitve slovničnih zakonitosti;
- d) elementi besede-teme (glej neko črko) »segajo
čez vso razsežnost teksta ali pa so nakopičeni na
majhnem prostoru, v besedi ali dveh.«

Ta »paragramatična« koncepcija (besedo »para-
gram« — »paragramme« uporablja Saussure) poetič-
nega jezika implicira tri poglobljene teze:

- A. Poetični jezik je edina neskončnost koda (du
code).
- B. Literarni tekst je dvojno: pisanje — branje.
- C. Literarni tekst je mreža zvez.

I. 3. Tega ne velja brati kot hipostaziranje poezije.

Obratno, pozneje nam bodo te teze služile za to, da
situiramo poetični govor v množico označujočih
gest proizvajajoče kolektivnosti, poudarjajoč, da:

- 1. Radikalna splošna analogija prežema vse te ge-
ste. Družbena zgodovina, videna kot prostor, ne kot

teleologija, se na vseh ravneh (tudi na ravni poezije, ki
kot vse druge povnanja generalno funkcijo celote)
tudi sama strukturira kot paragram (narava — druž-
ba, zakon — revolucija, individuum — grupa, razred —
razredni boj — linearne zgodovine — tabularna zgo-
dovina so opozicionalni neizključujoči se pari, v kate-
rih potekajo dialogične relacije in »prekršitve«, ki jih
je vedno treba obnavljati).

2. Tri posebnosti poetičnega jezika, ki smo jih iz-
razili, eliminirajo izolacijo poetičnega govora (ki ga v
naši hierarhizirani družbi imajo za »okras«, »odvečno«
in »anomalijo« in mu pripisujejo status družbene prak-
se, ki se, videna kot paragramatična, manifestira na
nivoju artikulacije teksta prav tako kot na nivoju
eksplicitnega sporočila.

3. Ker je paragramatizem najlažje opisljiv na
ravni poetičnega govora, ga mora semiologija zajeti
najprej tu, preden ga razširi na vso reflektirano pro-
duktivnost.

Poetični jezik kot neskončnost

II. 1. Opis funkcioniranja poetičnega jezika (tu
ta izraz pomeni tako jezik »proze« kot jezik »poezije«)
je danes morda najznamenitvejši sestavni del lingvi-
stike v njenem namenu razložiti mehanizem jezika.

Interes tega opisa je v dveh dejstvih, ki jih je mor-
da treba šteti med najznačilnejše posebnosti današ-
njih »humanističnih ved«:

1. Odvisen od občutljivejšega formalizma (v ma-
tematičnem pomenu besede) je poetični jezik edina
praksa lingvistične totalitete kot komplementarne
strukture.

2. Ugotavljanje mej znanstvenega pristopa, ki
spremlja znanost ves čas njene zgodovine, se tu prvič
dogaja v zvezi z nezmožnostjo znanstvene logike, da
bi formalizirala funkcije poetičnega govora, ne da bi
jo denaturirala. Pride do razhoda, do nezdržljivosti
med znanstveno logiko, ki jo je družba izdelala, da bi
se razložila (da bi opravičila tako svoj mir kot svoje
razdore) in subverzivno, več ali manj od družbene
koristnosti izključeno logiko marginalnega govora.
Očitno je, da poetični jezik, ki kot komplementarni
sistem sledi logiki, različni od logike znanstvene poti,
zahteva, da bi ga lahko opisali, torej pripomočke, ki
upoštevajo značilnost poetične logike.

Govor, ki mu pravimo vsakdanji, še bolj pa nje-
gova racionalizacija v lingvistični znanosti, zakriva
to logiko komplementarnosti, ne da bi jo sicer uničil,
ampak jo reducira na logične kategorije, ki so druž-
beno (hierarhizirana družba) in prostorsko (Evropa)
omejene. (Tu ne načenjamo družbenih in lingvistič-
nih vzrokov tega zabrisovanja.)

II. 2. Odtod izvirajoči predsodki vplivajo na štu-
dije o specifičnosti poetičnega sporočila. Stilistika, ki
je po besedah Vinogradova (V. Vinogradov, K postro-
enju teorij poetičeskovo jazyka, Poetika 1917) vzkli-
la kot plevel med lingvistiko in literarno zgodovino, kaže

tendenco obravnavati »trope« in »stile« kot deviacije
običajnega jezika.

Vsi raziskovalci priznavajo specifičnost poetične-
ga jezika kot neke »posebnosti« običajnega koda (Bal-
ly, A. Marty, L. Spitzer, Nefile). Definicije, ki jih daje-
jo, pa ali stopajo iz literarnega in lingvističnega ob-
močja, sprejemajoč premise filozofskega in metafizič-
nega sistema, nezmogljive rešiti probleme, ki jih postav-
ljajo same lingvistične strukture (Vossler, Spitzer z
ene, Croce ali Humboldt z druge strani) ali pa čez-
merno razširjajo področje lingvističnih raziskav, tran-
sformirajoč probleme poetičnega jezika v probleme
raziskave vseh lingvističnih pojavov (Vossler). Ruski
formalisti, ki so izvršili najzanimivejše raziskave o
poetičnem kodu, so ga imeli za »nasilje« nad pravili
pogovornega jezika (V. Žirmunski, Vvedenje v metri-
ku, Teorija stiha, Len., 1925; B. Tomaševski, Ritm pro-
zi, O stihe, Len. 1929 itd.). Mnogo nedavnih raziskav,
ki so kljub temu zanimive, izhajajo iz takšnega poj-
movanja. Predstava poetičnega jezika kot deviacije
običajnega jezika (»novost«, »izklopitev«, »prekorače-
nje avtomatizma«) je nadomestila naturalistično poj-
movanje literature kot odseva (izraza) resničnosti in
ta predstava je na tem, da se spremeni, strdi v ša-
blono, ki preprečuje študij morfologije, ki je lastna
poetičnemu.

II. 3. Lingvistična znanost, ki upošteva poetični
jezik in podatke stohastične analize, je prišla do ideje
konvertibilnosti lingvističnega koda in izpodbija apli-
kacijo pojmov deviacije in iregularnosti na poetični
jezik. (R. Jakobson, Structure of language in its mathe-
maticae aspects, Proceedings of Symposia in Applied
mathematics, vol. XII., 1961, str. 245—252). Toda kon-
cepcija lingvističnega sistema kot neke hierarhije
(ali je treba poudarjati družbene in lingvistične vzro-
ke tega pojmovanja) preprečuje, da bi v poetičnem je-
ziku (npr. v metaforični kreaciji) videli kaj drugega
kot »pod — kod totalnega koda«.

Empirični rezultati omenjenih raziskav lahko naj-
dejo svojo pravo vrednost le v nehierarhični koncep-
ciji lingvističnega koda. Ne gre za preprost preobrat
perspektive, ki bi po vosslerjevsko trdil, da je pogo-
vorni jezik zgolj poseben primer razsežnejšega for-
malizma, ki ga predstavlja poetični jezik.

Za nas petični jezik ni
kod, ki bi obsegal druge,
ampak nek razred A, ki ima
isto moč kot funkcija
 $\psi(x_1 \dots x_n)$ neskončno-
sti lingvističnega koda
(glej teorem eksistence)

vsi drugi »jeziki« (»uporabni« jezik, »meta-jezik« itd.)
so kvocienti A-ja v omejenějšíh razsežnostih (ome-
jeni s pravili konstrukcije subjekt-predikat, npr., ki
je v temelju formalne logike) in zakrivajoč vsled te
omejitve morfologije te funkcije.

II. 4. Poetični jezik (ki ga bomo odslej označevali
z začetnicami pj) vsebuje kod linearne logike. Še več,
v njem lahko najdemo vse kombinatorične figure, ki
jih je algebra formalizirala v sistem umetnih znakov
in ki niso eksteriorizirane na ravni manifestacije obi-
čajnega jezika. V funkcioniranju načinov spojitve po-
etičnega jezika opazamo med drugim dinamični pro-
cese po katerem znaki prevzemajo in spreminjajo po-
menjenje. Le v pj se praktično realizira »totaliteta«
(ljubši nam je izraz »neskončno«) koda, s katerim člo-
vek razpolaga. Tako gledano se literarna praksa raz-
kriva kot raziskava in odkritje možnosti jezika; kot
dejavnost, ki osvobaja človeka določenih lingvistič-
nih (socialnih, psihičnih) mrež; kot dinamizem, ki
zlomi inertnost jezikovnih navad in nudi lingvistu en-
kratno priložnost raziskati nastajanje pomenjenj zna-
kov.

Pj je nerazdvojljiva diadoza zakona (zakona običaj-
nega govora) in njegove destrukcije (specifične po-
etičnega teksta) in ta nerazdeljiva koeksistenca »+«
in »-« je konstitutivna komplementarnost poetič-
nega jezika, komplementarnost, ki se pojavi na vseh
ravneh nemonologične (paragramatične) tekstualne ar-
tikulacije.

Sledi, da pj ne more biti pod-kod. Neskončen ure-
jen kod je, komplementarni sistem kodov, od katerih
se more izdvojiti (z operativno abstrakcijo in v obliki
demonstracije nekega teorema) uporaben jezik, znan-
stven metajezik in vsi umetni sistemi znakov — ki so
vsi le podmnožice tega neskončnega, ki eksteriorizi-
rajo pravila svojega reda na omejenem prostoru (njih
moč je manjša v odnosu do pj, ki jim je surjektiran.)

II. 5. Tako razumevanje pj-a implicira, da pojem
zakona jezika nadomestimo s pojmom lingvistični
red, tako da jezik ni mišljen kot mehanizem, ki ga
upravljajo določeni principi (ki so jih določene ome-
njene uporabe koda porinile v ospredje), ampak kot
organizem, katerega komplementarni deli so medse-
bojno odvisni in se v sosedstvu nadvišujejo v različnih
pogojih uporabe, ne da bi se pri tem osvobodili po-
sebnosti, ki sledijo iz njihove pripadnosti totalnemu
kodu. Taka dialektična predstava jezika stori, da po-
mislimo na fiziološki sistem in profesorju Josephu
Needhamu smo prav posebej hvaležni, da nam je
predložil izraz »hierarhično fluktuirajoč« za sistem
jezika. (Profesor J. Needham si sposoja ta termin iz
komparativne fiziologije oziroma naziv »endokrinal-
ni orkester« za sesalec. Spomnimo se tudi, da je tran-
sformativna metoda že dinamizirala specifično raziska-
vo strukturalne gramatike — ideje N. Chomskega se
vpišujejo v širše pojmovanje pj-a, ki smo ga pravkar
skicirali.)

II. 6. Knjiga, ki je situirana v neskončnosti poetič-
nega jezika, je nasprotno končna: ni odprta, zaprta
je, konstituirana enkrat za vselej, postala je princip,
eno, zakon, toda kot taka je bralna zgolj v neki možni

(Nadaljevanje na 21. strani)

(Nadaljevanje z 20. strani)

odprtosti proti neskončnosti. Ta bralnost zaprtega odpirajočega se proti neskončnemu je *popolnoma* dosegljiva le tistemu, ki piše, se pravi s stališča reflektirajočega produktivnosti, ki je pisava (Prodorno analizo knjige kot pisanja-branja je v zvezi z Lautréamontom izvršil Marcelin Pleynet, »Les Chants de Maldoror et de Lautréamont« Tel Quel 26. »Sam zase poje in ne za svoje bližnje« pravi Lautréamont.) (Citati iz Lautréamonta so iz teksta, ki ga je uredil Maurice Saillet v zbranih delih. Oeuvres complètes, E d. Livre de poche 1966. Tu str. 224).

Pisatelj se poetični jezik torej predstavlja kot potencialno neskončnost (besedo uporabljam v smislu, ki ga ima kot bazični izraz v Hilbertovem pojmovanju): neskončna množica (poetičnega jezika) je obravnavana kot množica uresničljivih možnosti; vsaka teh možnosti je oddvojeno uresničljiva, vse skupaj pa niso uresničljive.

Semiologija s svoje strani lahko vpelje pojmovanje poetičnega jezika kot *realne neskončnosti*, ki jo je nemogoče reprezentirati, kar ji dovoljuje uporabo postopkov teorije množic, kljub dvomom uporabnih v določenih mejah. Aksiomatizacija artikulacij poetičnega jezika, ki jo vodi Hilbertov finitizem, uide težavam teorije množic, hkrati pa integrira v pristop tekstu pojem *neskončnega*, brez katerega, kakor se je izkazalo, ne moremo zadovoljivo obravnavati problemov preciznega spoznavanja.

Cilj »poetične« raziskave je torej naenkrat predstavljen: naloga semiologije bo poskus brati končno v odnosu do neke neskončnosti izstavljajoč neko pomenjenje, ki sledi iz načinov spojitve v urejenem sistemu poetičnega jezika. Opisati označuje funkcionaliziranje poetičnega jezika pomeni opisati mehanizem spojitve v neki potencialni neskončnosti.

Tekst kot pisanje - branje

III. 1. Literarni tekst se uvršča v celoto tekstov: je pisanje-replika (funkcija ali negacija) nekega drugega (nekih drugih) teksta (tekstov). S svojim načinom pisanja: tako da bere predhodni ali sočasni literarni korpus, avtor živi v zgodovini in družba se piše v tekstu. Paragramatična znanost se torej mora ozirati na neko ambivalenco: poetični jezik je dialog dveh govorov. Tuj tekst vstopa v mrežo pisanja: to ga pa vsrka po specifičnih zakonih, ki jih je treba odkriti. Tako v paragramu nekega teksta funkcionirajo vsi teksti prostora, ki ga pisatelj bere. Pisatelj *participira* v neki alienirani družbi preko nekega paragramatičnega pisanja, izhajajoč iz lastne alieniranosti.

Glagol »brati« ima še neka drug pomen, ki ga velja uveljaviti v razumevanju literarne prakse — zbirati, trgati itd. (V francosčini »lire« pomeni lahko tudi »ramasser« — brati, nabirati, »cueillir« — trgati, nabirati, »épier« — oprezati, prisluškovati, prežati na kaj, »reconnaître les traces« — razbrati sledove, »prendre« — vzeti, »voler« — ukrasti) »Brati« pomeni torej agresivno participacijo, aktivno polasčanje drugega. »Pisanje« bo torej »branje«, ki je postalo produkcija, dejavnost: pisanje — branje, paragramatično pisanje bo stremeljenje za agresivnostjo in totalno participacijo. (»Plagiat je potreben« — Lautréamont.)

Ze Mallarmé je vedel, da je pisati »polastiti se na temelju dvoma-kapljice črnila sorodne vzvišeni noči — neka naloga preustvariti vse, z reminiscencami v potrdilo, da smo res tam, kjer je treba biti...« »Pisati« je zanj »sešetje svetu, da prilagodi svoje občevanje bogatim postulatam, ki so, kot njegov zakon, šifrirani na papirju bledem od tolikšne drznosti...«

Reminiscenca, sešetje cifer, »da bi se potrdilo, da smo res tam kjer je treba biti«. Poetični tekst se pojavi kot dialog tekstov: vsaka sekvenca se tvori v odnosu do neke druge, izhajajoče iz nekega drugega korpusa, tako da so vse sekvence dvojno orientirane: k dejanju reminiscence (evokacije nekega drugega pisanja) in k dejanju sešetja (transformiranje tega pisanja). Knjiga vodi k drugim knjigam in preko načinov sešetja (matematično izraženo aplikacije) daje tistim knjigam nov način bivanja, izdelujoč tako svoje lastno pomenjenje. Vsi principi, ki jih tu in v nadaljevanju razvijamo v zvezi s pisanjem kot »lekturologijo«, kot »dvojnimi« in »družbeno praksom« so *prvič in kot teorija — pisanje* izraženi v »Dante et la traversée de la écriture« Philippa Sollersa (Tel Quel 23) in »Littérature et totalité« (Tel Quel 26). Tako na primer Lautréamontovi *Maldororjevi spevi* in še bolj njegove *Poezije*, ki nudijo očitno polivalentnost, ki je v moderni literaturi enkratna. To so teksti-dialogi, se pravi: 1. tako po pojmovi sintagmami kot po značaju semičnih in fonetičnih gramov se obračajo na nek drug tekst; 2. njihova logika ni logika sistema, *podvrženega zakonu* (bog, buržoazna morala in vse vrste cenzure), ampak logika topološkega, lomljenega prostora, ki poteka po opozicionalnih diadadah, katerih je 1 implicitna, čeprav kršena. Berejo psihoški in romantični kod, parodirajo ga in reducirajo. V knjigi je nenehno prisotna neka druga knjiga in izhajajoč iz nje, preko nje in njej navkljub se konstruirajo *Maldororjevi spevi* in *Poezije*.

Ker je sobesednik tekst, je tudi snov tekst: iz tega sledi osebno-neosebna poezija iz katere so pregnani hkrati s snovjo-osebo, človek, opis strasti brez moralnega sklepa (372), fenomen (405), akcidentalno (405). »Treznost maksime bo prva!« (408). Poezija se bo konstruirala kot neuničljiva aksiomatična mreža »neuničljiva nit neosebne poezije« (405), ki pa uničuje »teorem je po naravi porogljiv« (413).

KONSEKVENCE

III. 2. Poetična sekvenca je vsaj *dvojna*. Toda to ni ne horizontalna ne vertikalna podvojitve: ne implicira niti idejo paragrama kot sporočila snovi pisanja nekemu prejemniku (kar bi bila horizontalna dimenzija, niti idejo paragrama kot označenega-označujočega (kar bi bila vertikalna dimenzija). Dvojno pisanja-branja je neka *spacializacija* sekvence: dvem dimenzijam pisanja (snov-sprejemnik, snov izjavljajočega snov izjave) se pridruži še tretja, dimenzija »tujenega« teksta.

III. 3. Če je torej dvojno sekvenca minima paragramov, se njihova logika potrdi kot različna od »znanstvene logike«, *monologike* ki se razvija v prostoru 0—1 in poteka v identifikaciji, deskripciji, pripovedovanju, izključitvi protislovij, ugotavljanju resnice. Tako torej razumemo, zakaj so v *dialogizmu* paragramov kršeni zakoni gramatike, sintakse in semantike (ki so zakoni logike 0—1, torej aristoteljanske, znanstvene ali teološke), pri tem da so hkrati implicitni. Ko ta prekršitev absorbira 1 (prepovedano) oznani ambivalenco poetičnega paragrama: ta je sožitje monologičnega (znanstvenega, historično-opisnega) govora in nekega govora, ki ruši to monologičnost. Brez prepovedanega ni prekršitve; brez 1 ne bi bilo paragrama, ki temelji na 2.

Prepovedano (1) konstituira smisel, toda v samem trenutku konstituiranja je prekršen v neki opozicionalni diadi ali pa na splošnejši način v razširitvi paragramatične mreže. Tako v poetičnem paragramu bremo dejstvo, da je *razloček* cenzura — svoboda, zavestno — nezavestno, narava — kultura, zgodovinski. Govoriti bo treba o njihovi nerazdvojljivi kohabitaciji in logiki te kohabitacije, katere očitna realizacije je poetični jezik.

III. 4. Paragramatična sekvenca je skupnost vsaj dveh elementov. Način spojitve teh dveh sekvenc (sešetje, o katerem govori Mallarmé) in pravila, ki vladajo v tej paragramatični mreži, nam lahko dá teorijo množic pa operacije in teoremi, ki iz nje izvirajo ali so ji sorodni.

III. 5. Problematika enote minima kot skupnosti (množice) nadomesti problematiko enote minima kot znaka (označeno-označujoče). Skupnost poetičnega jezika tvorijo sekvence v relaciji; postavljanje v prostor in postavljanje v *relacijo* sekvenca je, to jo razlikuje od znaka, ki je linearno rezanje označeno-označujoče. Tako postavljen temeljni princip usmerja semiologijo v iskanje neke formalizacije relacij v tekstu in med teksti.

Tabularni model paragrama

Pot, ki je res pot, je drugo kot konstantna pot.

Izraz, ki je zares izraz, je drugo, kot konstanten izraz.

TaoTeKing (300 predn. š.)

IV. Literarni tekst se v tej perspektivi kaže kot sistem multipli zvez, ki bi ga mogli opisati kot strukturo paragramatičnih mrež. Paragramatična mreža pravimo *tabularnemu* (nelinearnemu) modelu izdelave literarne podobe, drugače povedano dinamičnemu in spacialnemu grafizmu, označujočemu plurideterminacijo smisla (ki je različna od semantičnih in gramatičnih norm običajnega jezika) v poetičnem jeziku. Izraz mreža nadomešča enoznačnost (linearnost) tako, da jo zaobseže in sugerira, da je vsaka množica (sekvenca) izpolnitev in začetek nekega plurivalentnega odnosa. V tej mreži se elementi prezentirajo kot *konice* nekega grafa (v Königovi teoriji), kar nam bo pomagalo formalizirati simbolično funkcioniranje jezika kot dinamičnega znamenja, kot gibljivega »grama« (torej kot *paragrama*), ki prej *tvori* kot pa *izraža* nek smisel. Tako vsaka konica (fonetična, semantična, sintagmična) vodi vsaj še k neki drugi konici, iz česar sledi, da je problem semiologije najti formalizem za ta dialogični odnos.

Tak tabularni model bo precej kompleksen. Za olajšanje predstavljanja bomo morali izolirati določene *parcialne grame* in v vsakem razločiti *podgrame*. To idejo stratifikacije kompleksnosti teksta nahajamo že pri Mallarméju; »Pokopani smisel se upre in se v srcu razliza...«

Zabeležimo spočetka, da trije tipi zvez: I. v podgramih; 2. med njimi 3. med parcialnimi grami ne predstavljajo nobene razlike po naravi in nobene hierarhije. Vsi so neka ekspanzija *funkcije*, ki organizira tekst in pojavljanje funkcije na različnih nivojih (fonetičnem, sekvenčnem, semičnem, ideološkem); to ne pomeni, da kateri teh nivojev prevladuje ali je prvi (kronološko ali vrednostno). Diferenciacija *funkcije* je operativna diahronizacija neke sinhronije: ekspanzije *besede-teme*, o kateri govori Saussure. Za vsako pisanje je ta funkcija specifična. Za vsako poetično pisanje pa le ima nespremenljivo lastnost: dialektika je in njen minimalni interval se razteza od 0 do 2. Ze Mallarmé je mislil knjigo kot pisanje, organizirano po diadiki topološki funkciji, izdvojljiva vseh ravneh *transformacije* in strukture teksta: »Knjiga, totalna ekspanzija črke, mora iz nje neposredno posredovati neko gibljivost in vzpostaviti prostorsko, po korepondencah neko igro, ne ve se, ki bi potrdila fikcijo...« »Besede se same po sebi povzdignejo v mnogih brušenih ploskvah, ki so kar najbolj redke in dragocene duhu, ki je središče trepetajoče napetosti in ki jih vidi, neodvisno od običajnega poteka, projekti-

rane po stenah votline, dokler traja njihova gibljivost ali princip in so to, kar se ne pravi o govoru: vse pripravljene pred ugasnitvijo recipročnosti nekega daljnega ognja ali po ovinkih predstavljene kot slučajne.« Ta fenomen je mogoče formalizirati v teoremu eksistence.

IV. 2. Tako torej, če vzamemo za primer paragraf ali celo stavek iz Lautréamontovega (ali katerega koli teksta), lahko beremo na njihovih nivojih globalno funkcijo knjige. Drugače povedano, če je splošna funkcija teksta kot neskončnosti eta phi ($x_1 \dots x_n$) se množica predstavi v obliki večjih podmnožic z isto močjo, ki so ekvivalentne phi

$$\begin{aligned} \langle a_1 a_2 \rangle \in A &\equiv \langle b_1 b_2 \rangle \in B \\ \langle b_1 b_2 \rangle \in B &\equiv \langle c_1 c_2 \rangle \in C \\ \langle abc \rangle \in E &\equiv \langle c_1 c_2 \rangle \in C \end{aligned}$$

$\langle x_1 x_2 \rangle$ pomeni "urejena množica"

$\in$ pomeni "element od"

$\equiv$ pomeni "ekvipotentno"

Možno je najti za neskončno $\varphi(x_1 \dots x_n)$ tak razred E, da bo za kakršne koli množice $x_1 \dots x_n$, $\langle x_1 \dots x_n \rangle \in E \equiv \varphi(x_1 \dots x_n)$

Ta razred, ki ni edini možni, pa je v svoji temeljni naravi identičen vsem drugim možnim razredom, je nek stavek (mesto iz) Lautréamonta.

Formulirajmo torej tako slovit metateorem eksistence, ki ima specifično, torej od naše matematično različno vrednost za poetični jezik.

V poetičnem jeziku ta teorem označuje razlikujoče se sekvence kot ekvivalentne funkciji, ki jih vse zaobsega. Dve konsekvenci sledita: 1. funkcija določa nekavzalno povezanost poetičnega jezika; 2. podarja domet tiste literature, ki izdeluje svoje sporočilo v majhnih sekvencah; pomenjenje phi je vsebovano v načinu spojitve besed, stavkov. Prenos centra poetičnega sporočila na sekvenke pomeni zavest o funkcioniranju jezika in izdelovanje pomenjenja koda.

Noben $\varphi(x_1 \dots x_n)$ ni uresničen, če ni najden razred E in vse njegove množice A, B, C, tako, da $\langle x_1 x_2 \rangle \in E \equiv \varphi(x_1 \dots x_n)$

Vsi poetični kodi, ki se omejujejo na postuliranje neke funkcije $\varphi(x_1 \dots x_n)$, ne da bi uresničili teorem eksistence, ne da bi se konstruirali iz sekvenc, ki so ekvivalentne φ , so zgrešeni poetični kodi.

Kar nam pred drugim razloži dejstvo, da je neuspeh »eksistencialistične« literature očitna na ravni njenega metafizičnega pisanja, ki izpričuje popolno nerazumevanje funkcioniranja poetičnega jezika pri avtorjih te šole. Lautréamont je bil med prvimi, ki so zavestno uporabljali teorem.

Teorem eksistence v poetičnem jeziku nas vrača k aksiomu izbire, določujoč, da obstaja enoznačna korespondenca, predstavljena po nekem razredu, ki asociira vsaki ne prazni množici teorije (sistema) enega svojih elementov.

$$\{ \{ A \} \{ U_n(A) \} \{ \sim E_m(x) \} \{ \exists y \} \{ \forall x \} \{ \langle yx \rangle \in A \} \}$$

Drugače povedano — simultano lahko izbereš nek element v vsaki ne prazni množici, s katero se ukvarjaš. Tako izražen je teorem možno aplicirati v našem univerzumu E. Razloži tudi, kako vsaka sekvenca prenaša sporočilo knjige.

IV. 3. Tabularni model se torej predstavlja v dveh delnih gramih:

- A. Tekst kot pisanje: skripturalni grami.
- B. Tekst kot branje: lekturalni grami.

Ponovno vztrajamo pri dejstvu, da ti različni nivoji nikakor niso statično enakovredni, pač pa so med seboj v korelaciji, ki jih recipročno spreminja. (Ze nek ruski formalist postavljajo to vprašanje: Tinjanov, Problema stihotvorno jazika. 1924, str. 10: »Oblika literarnega dela si moramo predstavljati kot dinamično... Vsi faktorji besede nimajo iste vrednosti, dinamična oblika ni konstituirana po njihovi mešanici ali zvezi, ampak po njihovi medsebojni odvisnosti ali še prej po dajanju vrednosti eni grupi faktorjev na škodo drugih. Faktor, ki mu je dana vrednost, deformira podrejene.«)

Skripturalne grame lahko razvrščamo v tri podgrame:

- I. fonetične; 2. semične; 3. sintagmične.

(Se bo nadaljevalo)

VIII. KONFERENCA ZŠJ V SKOPJU

V dneh 10. in 11. maja 1968 je od vabljenih 148 delegatov sodelovalo na VIII. konferenci ZŠJ 139 delegatov. Konferenca je bila v zgradbi republiške skupščine SR Makedonije. Na plenarni seji, s katero se je konferenca začela v petek dopoldne, je bila sprejet naslednji dnevni red:

1. izvolitev delovnega predsedstva in organov konference;
2. poročilo o delu CO ZŠJ med VII. in VIII. konferenco;
3. poročilo nadzorne komisije;
4. referat o bodočih nalogah ZŠJ;
5. razprava o poročilih in referatu;
6. sprejem statuta ZŠJ in resolucij VII. konference;
7. konstituiranje organov ZŠJ na osnovi novega statuta;
8. razno.

V soboto pozno popoldne se je s triurno zamudo (nekateri komisije so zaradi »mlatenja prazne slame«¹ zavlekle delo za kakšno poldrugeto uro) začela druga plenarna seja. Tu so nadaljevali s 6. točko dnevnega reda.

Med obema plenarnima sejama, t. j. v petek popoldne in soboto dopoldne, so delegati glede na interesno področje lahko sodelovali na eni izmed naslednjih komisij:

- komisija za materialni položaj in zaposlovanje;
- komisija za organizacijsko-politični razvoj in statut;
- komisija za intenzifikacijo in samoupravljanje;
- mednarodna komisija.

Da bi prikazali tisto, kar ne bo razvidno iz sprejetih resolucij, ki bodo kasneje objavljene v celoti, posredujemo bistvo vsebine:

1. Iz referata predsednika ZŠJ Bude Lazovića: Čas, ki je tekel od VII. konference, pravi avtor, je značilen po pomembnih družbeno-političnih premikih v naši skupnosti. Borba za demokracijo ter uresničitev gospodarske in družbene reforme je bistveno obeležje te dobe. Nadalje poudarja, da lahko študentje najuspešnejše odigramo svojo vlogo z odločno borbo za demokratizacijo družbenih razmerij z integriranjem v vse faze političnega življenja in v samoupravo odločanja.

Zanimive so tudi Lazovićeve besede o zaostajanju razvoja samoupravnih organov v visokem šolstvu, še posebno pa o položaju in sodelovanju študentov v njih.

a) neustrezen družbeno-ekonomski položaj fakultet, ki je determiniran s finansiranjem preko proračunov, ter tudi nezadovoljiva materialna podlaga samoupravljanja.

b) s sprejetjem ustave je samoupravljanje v sferi izobraževanja regulirano zgolj brez potrebnega poudarjanja specifičnosti te dejavnosti. Zaradi ozkih razlag ustavnih določb so študenti v formalno pravnem odnosu s kategorijo zainteresiranih. S tem o bistveno omejene njihove samoupravne možnosti.

c) temu je potrebno dodati še stališče tistega dela predavateljev, ki gledajo na študenta kot na učenca v klopi, ki ne verjamejo v samoupravljanje kot sistem in zaradi tega poizkušajo zadržati sedanje hierarhične odnose.

Bistveni pogoj, ki določa pravice in karakter študentskega sodelovanja v samoupravljanju, je delo, to je študij kot izredno pomembna družbena dejavnost, nato mesto študenta kot subjekta v procesu pouka in njegova zainteresiranost za rezultate dela. Študentje sodelujejo v samoupravljanju ne samo zato, da bi se vzgajali, temveč predvsem, da bi aktivno in odgovorno vplivali na pogoje in rezultate dela in družbene napore, kar pa ima tudi vzgojni moment.

Sodelovanje med ZMJ in ZŠJ mora v prihodnje sloneti na tisti aktivnosti, ki so po svoji vsebini enake za vso mladino, ter na vprašanjih, kjer obstajajo identični pogledi — položaj mladih v samoupravljanju, izobraževanje, družbene aktivnosti itd. Tako mora biti borba za učinkovitejši in kakovostnejši študij v središču pozornosti vseh družbenih sil v visokem šolstvu kot tudi v ZŠJ. Z rezultati študiranja, tako glede trajanja kot povprečnih ocen, ne moremo biti zadovoljni.

Zato je ena prvih nalog dati odgovor, zakaj imamo tako neučinkovit študij.

S socialno strukturo prav tako ne moremo biti zadovoljni, saj so sorazmerno najmanj zastopani tisti študentje, ki izhajajo iz kategorije, ki daje največ sredstev za izobraževanje. Zato podatki o socialni strukturi študentov in materialni možnosti kot pogoju za izobraževanje zaslužijo najresnejšo družbeno-politično pozornost. Neobhodno je, da se pri reševanju tega problema angažirajo vsi odgovorni dejavniki z namenom najti rešitev, ki bo ustrezala principom naše socialistične družbe tako, da izobraževanje do najvišjega nivoja ne bi postalo privilegij

močnih, temveč tistih, ki dosegajo najboljše rezultate.

Predsednik Lazović je v referatu poudaril že znano dejstvo, da je problem zaposlovanja kvalificiranega kadra, ki ima svoje korenine v obdobju ekstenzivnega razvoja gospodarstva, s prehodom na racionalnejši sistem gospodarjenja dobil potencirano obliko. Razlog za takšno stanje pa je tudi v tem, ker ne iščemo rešitev. S tem se tudi ne sme misliti, da je problem zaposlovanja treba rešiti z enostavnim odpuščanjem nekvalificiranih delavcev. V vsakem primeru se mora družba do nekvalificiranega kadra obnašati humano in z vso pozornostjo ter mu omogočiti pogoje za obstoj.

V ukrepe dolgoročnega karakterja reševanja problema nezaposlenosti spada predvsem izdelava projekcije razvoja gospodarstva še posebno posameznih gospodarskih dejavnosti, ki jih tudi ekonomska politika favorizira, čeprav je povsem jasno, da končna in dolgoročna rešitev problema leži v hitrejši gospodarski rasti. V drugem delu svojega referata se je predsednik ZŠJ lotil vprašanja idejno političnih gibanj med študenti. Pri tem je posebno pomemben moment in dejstvo, da so mladi ljudje in posebno študentje z vsem svojim bistvom in stremiljenji obrnjeni v bodočnost in so zato bistveno zainteresirani za perspektivo družbenega razvoja. Niso pa osamljena pojmovanja študentskega avantgardizma kot izraza o posebni revolucionarni vlogi študenta-intelektualca z ozirom na njegovo širše in boljše poznavanje družbe in zakonitosti njenega razvoja. Toda študentski avantgardizem ne smemo niti ne moremo identificirati z nečim, kar je izraz same zavesti. V določeni meri se skozi avantgardizem izraža težnja, da bi progresivni razvoj družbe hitreje napredoval, kar je v osnovi pozitivno. ZŠJ ne more biti v današnjih pogojih na višini svoje družbene naloge, če ne bo zelo odločna v borbi proti tistim silam, ki zadržujejo naš proces demokratičnega in samoupravnega razvoja proti vsem vrstam nosilcev birokratskih tendenc in prakse ter proti kompromisom v principialnih in bistvenih vprašanjih, proti navidezni enotnosti itd.

V referatu je nadalje rečeno: Čeprav večina študentov sprejema marksizem kot svoj pogled na svet, kar je predvsem rezultat naše lastne borbe za socializem, pa se vseeno ne more reči, da je ta opredeljen izraz resničnega pojmovanja zgodovinskih zakonitosti razvoja družbe in marksistične teorije o ciljih in načinu socialistične družbene preobrazbe. Ta opredeljenost prav tako ni izraz globljega marksističnega pristopa in tolmačenja rezultatov s pogoji našega specifičnega razvoja, temveč je predvsem rezultat zavestnega sprejemanja dolgoročnih ciljev, katere smo med našim razvojem poudarjali kot osnovne in bistvene.

ZŠ mora v večji meri prerasti iz sindikalne sile, iz študentskega gibanja, ki se največ ukvarja z materialnimi vprašanji študentov in s vprašanji, ki so povezana z univerzo, s politično silo študentov, ki bo odprta proti družbenim problemom. Naš osnovni politični kurz mora biti usmerjen v širše in aktivnejše vključevanje študentov v samoupravljanje na univerzi in v družbi.

Ob koncu pa je avtor referata dejal, da so dosedanje rezultati v organizacijskem razvoju in rešitve, ki jih prinaša novi statut, samo osnova za izgradnjo kvalitetno nove družbeno-politične organizacije kot političnega instrumenta za široko in odgovorno sodelovanje študentov v družbeno-političnem življenju. Zaradi tega je treba to konferenco obravnavati kot novo fazo v razvoju organizacije, a ne kot trenutek, ko so vsa iskanja in dileme rešene.

Iz referata člana ZJŠ iz Skopja

Denko Malenski

Želel bi se na kratko zadržati ob bistvenih problemih naše organizacije. Sodim, da bo naša konferenca uspešna le toliko, kolikor bo ugotovila resničen položaj ZŠ in predložila način, po katerem naj se takšna situacija premaga; kolikor bo ugotovila, da obstaja ZŠJ kot organizacija študentov, kot organizacija, v kateri študentje vidijo svoje koristi, kot organizacija, preko katere se študentje izražajo o svojih določenih vprašanjih in preko katere se študentje borijo proti raznim napakam, ki se pojavljajo v naši družbi.

Odkrito je treba reči, da ZŠJ kot masovna organizacija študentov ne obstaja, ampak da so samo vodstva, ki se identificirajo s celotno organizacijo.

Vsi mi, ki smo v vodstvu ZŠJ, smo nekakšni generali brez vojske — takšni generali pa nikoli niso potrebni.

Ce izhajamo iz te ugotovitve in imamo pred očmi dosedanje slabosti pri delu, moramo pristati na reorganizacijo. Kot prvo in osnovno: z reorganizacijo mora ZŠJ postati nekakšna atraktivna organizacija študentov, organizacija, v kateri bodo ti aktivno sodelovali.

Iz dosedanjega dela lahko vidimo, kako posebno dober in učinkovit je način, po katerem se študentje prenehajo zanimati za organizacijo; treba je le organizirati kolikor mogoče več sestankov, plenarov, konferenc in podobnega, kjer se kdo ve kolikokrat že diskutira o enih in istih problemih. Dejstvo je, da se študentje prenasitijo in se ončno definitivno umaknejo ter pustijo samo »najpogumnejšim«, naj še dalje prirejajo sestanke. Jasno je, da v tem času, ko je tempo življenja pospešen, mladi ljudje niso pripravljeni hoditi po sestankih. Mislim, da bo v prihodnje morala ZŠJ zastopati elastičnejšo politiko, kajti »forumski«² način delovanja postaja odvečen. Potrebno je, da se ZŠJ prilagodi novim pogojem, ki zahtevajo, naj bo tisto, kar študente zanima. To nekaterim študentskim voditeljem morda ne zveni najlepše. Ti se držijo teze, da je ZŠJ samo politična organizacija, ki si ne more dovoliti postranskih dejavnosti, kot so šport, kultura, klubi in podobno. Takšno gledanje na stvar je popolnoma zgrešeno, ker današnja situacija jasno kaže, da nam ne pomaga niti to, da nosimo ime *splošna politična organizacija*, ki vrhu vsega na nikogar ne dela posebnega vtisa. To na svoj način samo potrjuje tezo, da brez članstva ne moremo ničesar storiti. Zato mislim, da mora *vzeti ZŠJ za svoj interes vse, kar je v interesu študentov*. In to od športa preko kulturno-umetniških društev, študentskih listov, pa vse do najrazličnejših klubov. Vprašali se bomo; kje pa je politično delovanje študentov kot ena osnovnih komponent obstoja organizacije? Soglašam z mišljenjem, da bo takšno politično delovanje naporenejše od forumskega, zato pa je resnično mogoče pričakovati uspehe. Vsekakor to ni nekaj, kar je mogoče uresničiti čez noč — najprej je potrebno oblikovati dolgoročnojšo »taktiko in strategijo«³ delovanja. Na vsak način je treba misliti na to, da se ljudje združujejo v organizacije zato, da bi preko njih uresničili svoje skupne težnje, interese!

Torej, če imamo organizacijo, ki študentom ne more nuditi ničesar zanimivega, preko katere se študentje ne morejo boriti za svoje pravice in ne morejo imeti določenega vpliva v družbi, potem takšna organizacija ni nikomur potrebna — niti študentom niti družbi.

Skratka, iz dosedanjega dela ZŠJ lahko vidimo, da je potrebno spremeniti način reševanja problemov organizacije. Niti enkrat v treh letih mojega študija ZŠJ ni sprožila enega problema, ki bi ga morala rešiti enkratno, ne da bi skoraj istočasno sprožila tudi drugi, tretji in četrti problem. Končno nismo študentje vedeli, kaj se je rešilo, saj vodstvo ni bilo sposobno študente mobilizirati. Če nek problem ni bil rešen, se je zavlčeval ali pa je bil nepravilno rešen, to je na svoj način privedlo do tega, da so se takšni problemi postavljali na dnevni red sestankov iz leta v leto.

Želel bi povedati nekoliko besed v zvezi s tistimi študenti, ki jih ne zanima delo ZŠJ in ki jih tudi imenujem apolitične. Menim, da tu ni govora o nikakršni apolitičnosti. To so mladi ljudje, inteligentni mladi ljudje, katerih politična zavest je visoka. Vendar pa, ko gledajo, kako se dela v naših mladinskih in študentskih organizacijah, ko zaznavajo najrazličnejše pojave karierizma in vse to, kar ta vleče za sabo, takrat se ti mladi ljudje umikajo, ker nočejo imeti nič skupnega s takšnimi ljudmi in takšnimi organizacijami.

S tem jih ne želim popolnoma opravičiti za takšen odnos, kajti mislim, da je za mladega človeka mnogo težje vključiti se v organizacijo, za katero misli, da ni v njej vse v redu, ter se boriti za spremembo stvari kakor pa umakniti se stran in kritizirati. To je kritika ob strani, ostaja brez rezultatov, ker ni izražena na pravem mestu, ker se pretvarja v navadno obrekovanje.

Mnenja sem, da je škoda, da ti ljudje niso vključeni v organizacijo. Potrebno jih je pritegniti, kajti to so mladi ljudje, ki najpogosteje ne tripo neko veličino, ki ne nosijo v sebi kopij starega načina delovanja, vendar pa imajo nekaj skupnega, kar ni karakteristično za mnoge mlade, ki delajo v organizaciji.

Sele ko bomo uredili stvari v ZŠJ sami, se bomo lahko borili in nastopili pred družbo s problemi, ki zanimajo vse študente.

Najpogosteje smo mi vsi pripravljeni na diskusije, v katerih izražamo potrebo, da naj bo ZŠJ sila, katere glas se bo slišal in upošteval v družbi, vendar mislim, da bodo — brez članstva, ki naj podpira vsa ta hotenja, brez članstva, ki naj ga zanima rezultat boja — takšne diskusije ostale samo prazne diskusije.

Pogosto obstajajo zablude v načinu, s katerim se moramo boriti. Razumeti moramo eno — da nam nihče ne bo ničesar podaril in da se moramo zavzemati za to, naj se naši problemi postavljajo na dnevni red in rešujejo.

Mislim, da je vloga študentskega gibanja v graditvi socializma velika.

Socialistična družba v izgradnji je družba nasprotij, družba, v kateri teče boj za socializem, boj za samoupravljanje, boj med progresivnimi in konservativnimi silami, ki obstajajo in delujejo. Kot lahko ugotovimo, ima vse značaj boja, zdi se, da mi tega še vedno nismo dovolj doumeli. Nismo doumeli, da naša družba potrebuje za hiter vzpon v socializem takšne študente, ki bodo ostro in brez kompromisno reagirali na razne napake, ki se pojavljajo v družbi in so nasprotne socializmu. Ti naj bi preko svoje organizacije pritiskali in se borili za odpravo teh napak.

(Se bo nadaljevalo)

ENO NOČ BOG

Zadnjič se mi je sanjalo, da sem bog. Ne tisti z veliko začetnico, ampak tak z malo. Tak bog, kakršnih je veliko, a kljub vsemu bog. Nisem sedel na prestolu nekje med oblaki pod budnim očesom Zevsa, ampak nekje v prijetni pisarni z globokimi usnjenimi fotelji, ostanki dobe Kominterne in administrativnega socializma. Moram reči, da je res fantastičen občutek biti bog in obenem vedeti, da je Zevs nekje daleč, seveda, če sploh je. Včasih se ti zazdi resnično, da ga ni, posebno še, če si lahko mirne duše dopoveš, da bi ga delavski svet bogov po čisto samoupravni poti preprosto lahko ukinil, če bi se ravno pokazala potreba.

Miza se je lesketala v jutranjem soncu, stal sem pri odprtem oknu in globoko vdihaval vase božanski zrak. Božansko, samo v sebi popolno. Ta božji mir je nenadoma pretrgal zvonec, ki me je divje prebudil iz transcendenčne meditacije.

— Seveda, pri nas bogov v pravem pomenu besede sploh ni. Vsi moramo biti ob vsakem trenutku na voljo ljudstvu, sem pomislil.

To grenko spoznanje se mi je verjetno vtisnilo v obraz, kajti človeku, ki se je tiho prikradel skozi vrata, se je na obrazu prikazal strah. To me je silno razjezilo. Kako pride smrtnik do tega, da s svojim brezastim obrazom ruši notranji mir božanstva!

Nič nisem rekel. Zavall sem se v naslonjač, ki je pod mojo težo bolešno zacvilil. Mož pri vratih se je v tem trenutku vrgel na tla, poljubil preprogo in se nekajkrat priklonil po starem vzhodnjaškem običaju. Nato se je po vseh štirih začel plaziti proti meni. Nekaj korakov od mene je obstal na kolenih in me začel gledati. Da, preprosto gledati, ne da bi karkoli rekel.

Nisem imel časa reagirati, kajti v tistem trenutku je pozvonilo že drugič. Skozi vrata sta se primajala dva nova zemljana.

— Kaj hočete! sem nejevoljen zavpil.

Toda tudi onadva sta padla na kolena, poljubila preprogo, se nekajkrat priklonila in nato obstala poleg prvega obiskovalca.

V tem je zazvonilo tretjič. V sobo so planile štiri postave in se pridružile prvim trem. Nato je pozvonilo četrto. Vsaj deset ljudi se je pojavilo v sobi. Nato je samo še pozvonilo in v sobo so se zgrinjale nove in nove človeške postave. Kmalu sem bil tako na tesnem, da se nisem mogel niti premakniti. Vsa burka me je do tega trenutka skoraj nekoliko zabavala. Ob spoznanju, da se kljub temu, da sem bog, zaradi vsega tega človeškega govna niti premakniti ne morem, pa sem zbesnel.

— Jaz sem bog! sem zavpil. Kako si upate motiti moje božjo eksistenco!

V odgovor sem dobil le nejasno mrmranje, ki pa je postajalo vse močnejše in močnejše. Zazdelo se mi je, da imam pred seboj bobneč hudournik, ki me vsak trenutek lahko potegne vase in me raztrešči na ostrih skalah. Obšla me je groza.

Toda moj strah ni bil upravičen. Nič takega se ni zgodilo. Nasprotno, iz nekega kota se je oglasila melodija in kmalu je vsa soba prepevala. Lepo je v naši domovini biti mlad. Ob takšnih prilikah še bogovom pridejo solze v oči. Se dolgo potem, ko so prenehali s petjem, sem si ves ginjen brisal oči. Pa je res lepo v naši mili domovini biti bog!

Iz takega in podobnega premišljevanja me je prebudila naslednja pesem, stara puntarska »Le vkup, le vkup!« Kako blagovžno. Nenadoma pa sem s strahom opazil, da pevci od nekoč vlečejo na dan nože. Svelte, ostre, nerjaveče nože in divje, maševalno pogledujejo proti meni. Proti koncu prve kitice so se mi prvi noži že zablistali pod goltanem. Zaman sem poskušal zavpiti na pomoč. Do telefona, s katerim bi lahko poklical nebeško milico, je bil le dober stečaj roke, toda udi kot bi bili ohromeli. Dela pesmi, kjer »teče vino, če že teči krija, nisem več uspel doživeti.

Prebudil sem se ves poten in na smrt prestrašen. Nisem več mogel zaspati. Bolj ko sem o sanjah premišljal, bolj so se mi zdele badaste. Samoupravljanje, ljudje pa z noži na boga.

Milan Smolej

POGREBNI GOVOR

Stali smo sklonjenih glav in molče poslušali govornika. Ni omenil, kaj je tovariš bil pred vojno. Izvedeli pa smo, da je bil med vojno vedno v prvih vrstah.

Takoj po vojni se je aktivno vključil v izgradnjo lepše bodočnosti. Najprej se je bavil s črno metalurgijo, kajti neizmerno je med vojno ljubil črno cev svojega mitraljeza.

Ko mu v ministristvu ni več dišalo, je odšel v prakso, med ljudi, ki jih je vedno tako ljubil. Po nekaj letih vodenja se je podjetje znašlo v težavah.

To ni bilo delo zanj, on je vedno ljubil gozdove. Gole poseke, preko katerih je žalostno zavijala burja, so bile spricevalo njegove nepopustljivosti. Toda tudi na tem področju ni dolgo zdržal.

Na kulturnem področju ni imel mnogo uspeha. Rad se je pritoževal, da mu mečejo polena pod noge. Nato je odkril turizem in gostinstvo. In nato še mnogo drugih panog. Vsaki je dal svoj pečat, svoj iskreni

prispevek. Sredi neumornega iskanja ga je zadela smrt.

In tu sedaj stojimo nemi in si brišemo solze. Koliko je pri nas še takšnih nemirnih duhov, ki tavajo in tavajo in ne najdejo področja, kjer bi lahko polno uveljavili svoje skrite talente!

O, da bi tudi oni kmalu našli mesto, kjer bi se umirili!

Milan Smolej

O KORITU IN OB NJEM

Pravokotna, podolgovata posoda, iz katere hranijo svinje (pa tudi druge živali), se imenuje korito. Radi bi se podrobneje seznanili s samim bistvom korita, zato si ga bomo ogledali predvsem v zvezi s svinjami, ki od vseh živalskih vrst temu namenu najidealneje ustrezajo.

Zasebni kmetovalec svinjsko korito pridno polni, ker ve, da bo od svinj po zakolu imel tem več, čim debelejša bodo. V širšem družbenem okviru pa se vse to dogaja malce drugače; tu namreč nimamo zasebnih kmetovalcev, pa tudi svinje v veliki večini umro, naravne smrti. Bistvo družbenega razvoja namreč je in mora biti težnja, da je družbeno korito vedno zvrhano polno, ker bi sicer lahko prišlo do prevelikih družbenih protislovij.

Torej je tudi v družbenem okviru v ospredju še vedno korito, okoli katerega se preriva množica svinj. Tu odloča pravica močnejšega, vendar le toliko časa, dokler gre za borbo za prostor v elitni vrsti. Ko pa svinja enkrat postane član te elite, prave borbe ni več, če seveda odštejemo borbo mnenj.

Že na prvi pogled opazimo, da so nekatere svinje pri koritu neprimerno bolj debele od ostalih kolegic elite vrste. Te so pač verjetno bile dalje časa pri koritu in so si tudi iz njega znale izbrati najsočnejše delčke hrane. Nasprotno pa vidimo prav v neposredni bližini teh svinj prav ravne primerke iste živalske vrste. Seveda: kljub temu, da so pri samem koritu, si niti pomisliti ne upajo, da bi mogočnim sosedom izpred nosa pobirale kakšne boljše kose. Prihuljeno srebajo iz korita tisto, kar ostane za drugimi.

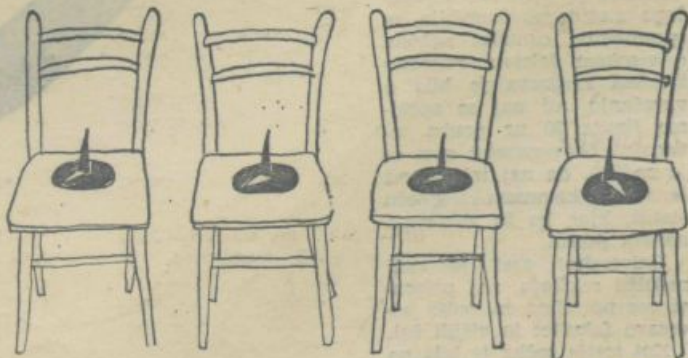
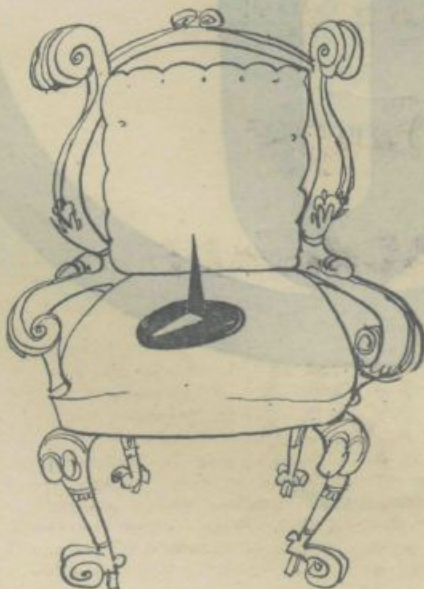
Taka je slika v prvi vrsti, tik ob koritu. Mlaskanje, kruljenje, prerivanje in predvsem neprestano srebanje — kot bi se vsi ball, da bo blagoslovljeni studenec usahnil. Precej drugačna pa je slika v ozadju, kjer se stiska raja. Tako za prvo vrsto se začne gneča majhnih, suhih, nepomembnih svinj, ki le čakajo na priliko, da bi se na kakšen način prerinile v prvo vrsto. Molče rijejo z gobci po iztrebkih, ki radodarno padajo iz zadnjega predela prve, elitne vrste.

Včasih se zgodi čudež in katero od debelih svinj nenadoma zadene srčna kap. Še preden se njeno truplo dobro ohladi, se preko njega med grizenjem in kruljenjem prerijeta dve najsposobnejši svinjici, ki zasedeta izpraznjeno mesto in postaneta vsaj po nazivu že enakopravni članici elite vrste. Kmalu pa se tudi ti dve novopečeni svinji pričneta debeliti in pri koritu naenkrat nastane gneča, ki je iz dneva v dan večja. Popolnoma jasno: na prostoru, kjer je bila prej le ena svinja, se zdaj nahajata dve! V elitni vrsti se naseli nemir, treba je ukrepati!

Ta ukrep lahko imenujemo notranjo organizacijo, dezintegracijo, demokratizacijo, liberalizacijo itd. Cilj je itak vedno isti: zmanjšati gnečo pri koritu in pri prvi vrsti še nadalje zagotoviti kontinuiteto ekskluzivnosti. Grešne kozle prva vrsta izključa ali na podlagi sklepov izrednega zbora koritnikov ali pa kar tako. Razlike med tema dvema metodama ni, saj je končni efekt vedno isti: pri koritu je spet dovolj prostora.

Grešni kozli pa se nenadoma spet znajdejo v ozadju, med svinjicami. Nekateri poskušajo med rajo organizirati kontrarevolucijo, kar pa jim seveda ne uspe, kajti raja je raja. Preveč pohlepno prisluškuje mlaskanju in kruljenju ter komaj čaka na priložnost, da se preko trupel prerine do korita. Kajti raja ni neumna, raja predobro ve, da bo tudi po kontrarevoluciji korito enako veliko. O tem, kdo se bo po njej stiskal ob njem, pa bodo tako kot doslej odločali le komolci in refleksi. Ta družbena zavest raje je tudi vzrok, da se suhih svinj žal ne da politično mobilizirati.

ENAČBA

JAGODIČ

ŠTUDENTJE ŠTUDENTOM S POPUSTOM

Nedolgo tega je študentski servis odprl nov kiosk.

V tem kiosku prodajajo hot dog. Hot dog je hrenovka, ki stane včasih štirideset, včasih petdeset dinarjev; vržete jo v olje za pet dinarjev, premažete z gorčico za prav toliko in nato vtaknete v svežo struško črnega kruha za dvajset dinarjev.

V Smrekarjevem hramu, ki je last Grand hotela Union, stane tako pripravljen hot dog sto petdeset dinarjev.

V kiosku, ki je last študentskega servisa, stane sto šestdeset dinarjev.

Doma vas stane osemdeset dinarjev.

Hot-dog je hrenovka, ki lahko stane različno veliko denarja.

POTEMNELI FUTURIZMI

Bodočnost, pa čeprav svetla, ima to slabost, da vedno ostane bodočnost.

x x x

Nekaterim od tistih, ki smo jih izvolili, da bi nas vodili v boljšo prihodnost, gre v sedanosti tako dobro, da se jim nikamor ne mudi.

x x x

Ne razumem, zakaj kažipote na cesti v svetlo prihodnost vedno obračajo.

x x x

Včasih podvomim v to, da je bodočnost res svetla, ko pa jo je tako težko najti.

x x x

Izgubil je vero v svetlo prihodnost. In to prav takrat, ko so si jo eni že ustvarili.

x x x

Ni vse svetla bodočnost, kar se svetli!

x x x

Lepo, da nas peljejo v lepše življenje. Le da bi nekateri radi pri tej vožnji kar se da največ zaslužili.

x x x

Nekateri na poti v svetlo prihodnost ne upoštevajo nobenih pravil. Prehitvajo kolono.

x x x

Mislím, da bi tudi honorarje za obljube o svetli bodočnosti morali izplačevati v bodočnosti.

Dvojnik

SODOBNI PEGAZ

JAGODIČ

Leonard Bernstein je odklonil

Komponist in dirigent Leonard Bernstein, ki je gostoval na Dunaju, je urednici berlinskega Bildzeitung odklonil intervju. Izjavil je, da Spingerjevemu časopisu ne more dati intervjuja.

Protestna in solidarnostna pisma beograjskih študentov

Prejšnji teden je univerzitetni odbor Zveze študentov beograjske univerze poslal protestna pisma rektorju Sorbonne in poslancem Bundestaga v Bonn. Solidarnostne brzojavke in sporočila pa so bila naslovljena na Organizacijo zveze študentov svobodne univerze v Berlinu, Izvenparlamentarno opozicijo v Zvezni republiki Nemčiji, Zvezo študentov na Sorbonni in Narodno Unijo študentov Francije. Dvoje izmed pisem so podpisali študentje in profesorji, ki so se udeležili demonstracij pred nemškim poslaništvom.

Mirne demonstracije pred veleposlaništvom ZR Nemčije

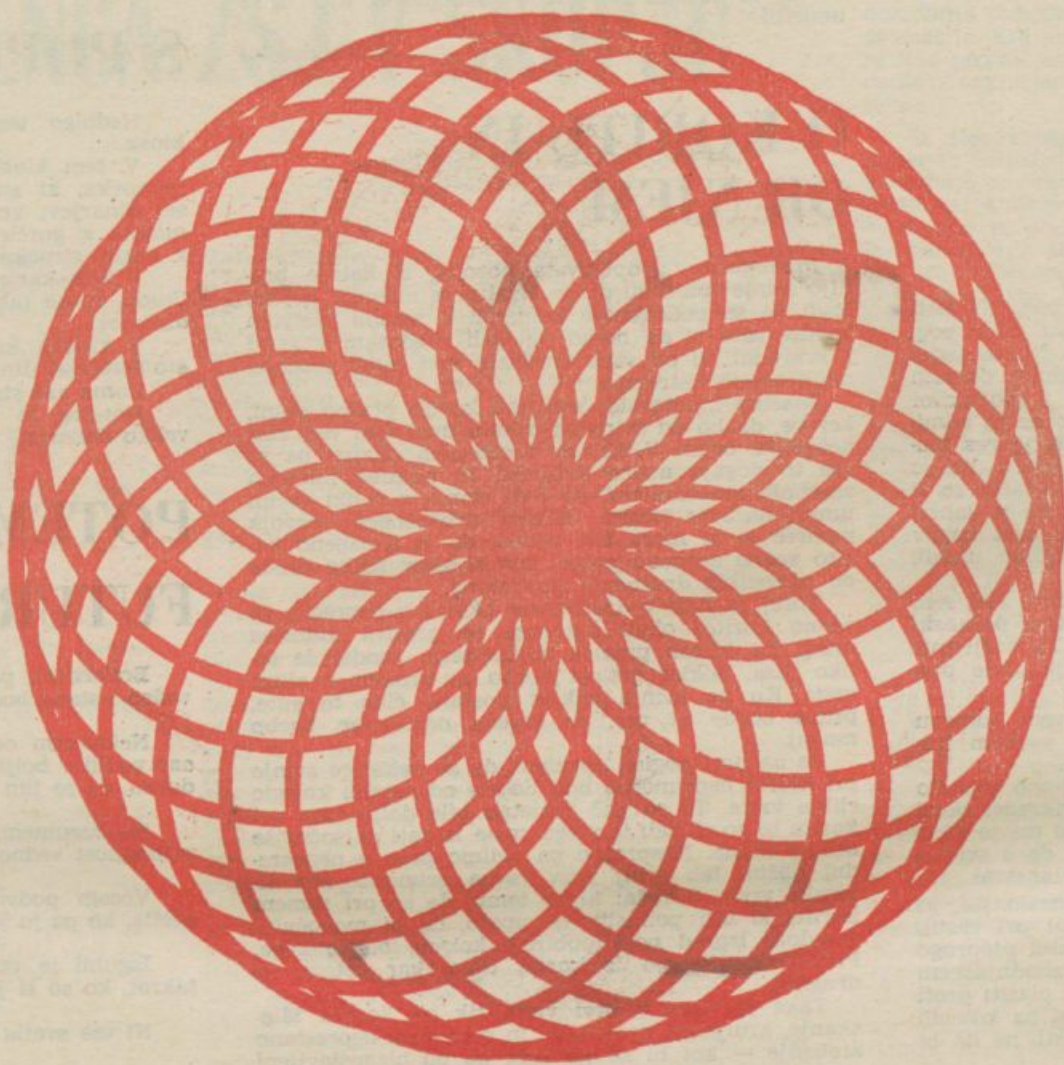
V soboto 11. maja ob 00,01 je univerzitetni odbor Zveze študentov v Beogradu na iniciativo študentov sociologije organiziral mirne demonstracije pred zgradbo poslaništva Zvezne republike Nemčije. Preko štiristo študentov se je udeležilo sedečih demonstracij, ki so trajale do 6.15 zjutraj. Med študenti je bilo tudi nekaj profesorjev.

Seja univerzitetnega sveta

V petek, dne 17. maja 1968, je bila seja univerzitetnega sveta. Najprej je podal poročilo rektor ljubljanske univerze dr. Roman Modic. Svojem poročilu je opisal stike, ki jih je v preteklem letu imela ljubljanska univerza z drugimi univerzami. Zavzel se je za tako univerzo, ki naj bi postala slovensko nacionalno žarišče. Ob koncu svojega poročila je izrekel tudi priznanje Akademskemu pevskemu zboru.

Sledila je razprava o predlogu statutarne komisije za spremembo osnutka zakona o visokem šolstvu. Posebno živahna razprava je bila o vprašanju, ali naj se sprejme limita 30 ur pouka tedensko. Univerzitetni svet se je zadinjil, da naj izjemo od tega maksimuma določa statut, kjer bo to zahtevala narava pouka.

Univerzitetni svet je tudi zadolžil rektorja, naj pripravi vse potrebno za večjo povezavo fakultet in višjih šol. Kot tretja točka je bila na sporedu razprava ob poročilu o materialnem stanju študentov.

ŠUMARIJADA 1968

Studentje na gozdarskem oddelku biotehniške fakultete v Ljubljani so bili letošnji organizatorji jubilejnih športnih iger študentov gozdarstva in lesarstva iz vse Jugoslavije. Kljub skromnim finančnim sredstvom je uspelo poštvalnemu pripravljalnemu odboru pod vodstvom Iva Božiča, predsednika FO, izvesti to tradicionalno prireditev v splošno zadovoljstvo vseh nastopajočih. Poleg ljubljanskih študentov se je športnih tekmovanj, ki so bila v Naselju in v športnem parku inž. Stanka Bloudka, udeležilo tudi 58 študentov iz Zagreba, 42 iz Beograda, 30 iz Sarajeva in 7 iz Skopja. V dvodnevnem sporedu so se nastopajoči pomerili v 9 disciplinah, od katerih sta bili dve prvič na sporedu Šumarijade. Šlo je namreč za dve tipično gozdarski disciplini: ciljanje s sekiro in pa prežagovanje z ročno žago.

V košarki so imeli največ uspeha Beograjčani, ki so v finalni tekmi premagali Zagreb kar z 105 : 40. Vrstni red: Beograd, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo. V rokometu so prvo mesto zasedli Zagrebčani, sledijo pa Sarajevo, Beograd in Ljubljana. V odbojki so spet zmagali Beograjčani, sledijo Sarajevo, Ljubljana in Zagreb. V malem nogometu so nastopili tudi Makedonci, vendar so zasedli zadnje mesto. Zelo zanimiva so bila srečanja v namiznem tenisu, saj se do zadnjega ni vedelo, kdo bo zmagoval. S precejšnjo mero sreče je Zagrebčanom uspelo z zmago nad Ljubljancem osvojiti prvo mesto. V streljanju (med gozdarji je tudi mnogo lovcev) so zmagali Beograjčani, le za las pa so za zmagovalci zaostali ljubljanski študentje, ki jim sledijo Sarajevčani, Zagrebčani in končno Skopljanci. V šahovskih dvobojih so prvo mesto zasedli ljubljanski šahisti, za njimi pa so se uvrstile ekipe Sarajeva, Beograda, Zagreba in Skopja.

V ciljanju s sekiro je bil vrstni red takle: Beograd, Zagreb, Skopje, Ljubljana in Sarajevo. Zelo dobro pa so se Ljubljancem odrezali v drugi gozdarski disciplini, v prežagovanju z dvoročno žago, kjer so pred Beogradom, Zagrebom in ostalimi premočno osvojili prvo mesto.

S prijateljskim večerom v menzi Študentskega naselja se je končalo tretje športno srečanje študentov gozdarjev Jugoslavije. Veliko zaslugo za uspešnost te manifestacije pa ima nedvomno tudi odbor ZSTOK na univerzi, ki je nesebično pomagal pri sami tehnični plati organizacije športnih tekmovanj, za kar se mu vsi udeleženci tretje Šumarijade najtopleje zahvaljujemo.

Milan Smolej

POPEVKA KOT ARTIKEL

Popevka se lahko prodaja in kupuje. Če jo hočemo prodajati in kupovati, jo moramo ovrednotiti. Če jo hočemo ovrednotiti, jo moramo stehtati ali izmeriti. Če jo hočemo sehtati ali izmeriti, jo moramo opredmetiti. Opredmetena popevka je gramofonska plošča. Gramofonsko ploščo lahko stehtamo ali izmerimo, jo lahko ovrednotimo in ji tako določimo ceno. Popevka se prodaja in kupuje.

Študentski list Tribuno urejajo:

Nadežda Čačinovič, Iztok Gelster (odgovorni urednik), Tone Pačnik, Slavko Pregl, Rudi Rizman, Dimitrij Rupel, Tone Stojko (urednik fotografije), Dušan Tršar (tehnični urednik) Peter Vodopivec, Andrej Žižmond.

TRIBUNA — izdaja UO ZŠJ — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1-II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente 10 Ndin, za ostale 15 Ndin, posamezen izvod 1 Ndin — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska OP »Delo«, Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poštnina plačana v gotovini.